

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO FAKULTETAS

Aurika Žalnierukynaitė

LIETUVOS MEDIENOS PRAMONĖS EKSPORTO PLĖTROS
GALIMYBIŲ VERTINIMAS

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė Prof. Dr. Daiva Dumčiuviėnė

KAUNAS, 2018

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO FAKULTETAS**

**LIETUVOS MEDIENOS PRAMONĖS EKSPORTO PLĖTROS
GALIMYBIŲ VERTINIMAS**

Verslo ekonomika (621L17001)

MAGISTRO DARBAS

Studentė.....parašas..... **Vadovė**parašas.....

Aurika Žalnierukynaitė, VMGMVE-6 gr. Prof. Dr. Daiva Dumčiuvienė

2018 m. sausio 06 d.

2018 m. sausio 06 d.

Recenzentasparašas.....

Doc. Dr. Daiva Laskienė

2018 m. sausio 06 d.

KAUNAS, 2018

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS

Ekonomikos ir verslo fakultetas

Aurika Žalnierukynaitė

Verslo ekonomika, 621L17001

Baigiamojo magistro darbo „Lietuvos medienos pramonės eksporto plėtros galimybių vertinimas“
AKADEMINIO SAŽININGUMO DEKLARACIJA

2018 m. sausio 06 d.

Kaunas

Patvirtinu, kad mano **Aurikos Žalnierukynaitės** baigiamasis magistro darbas tema „Lietuvos medienos pramonės eksporto plėtros galimybių vertinimas“ yra parašytas visiškai savarankiškai, o visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

(parašas)

Aurika, Žalnierukynaitė. Assessment of Export Opportunities for Lithuanian Wood Industry. Master's Work in Economics/ supervisor prof. dr. Daiva Dumčiuvienė. The School of Economics and Business, Kaunas University of Technology.

Social Science: Economics.

Keywords: wood industry, export, obstacles, development, correlation, recent factors

Kaunas, 2018. 74 p.

SUMMARY

Wood industry is one of the most important industries in economy of Lithuania aggregating a considerable part of established added value. This industry is third by importance in manufactured production section in Lithuania. Moreover, the increasing share of wood industry in manufacturing highlights it's magnitude in economy of Lithuania.

It is necessary to analyze the development of export and to identify the support measures while evaluating the arising difficulties and the specifics of international trade.

Research object - export and development of the wood production in Lithuania.

Research goal - evaluate the scope of wood production export development using theoretical analysis of potential export opportunities.

Main results - methods used in this master's thesis: analysis of scientific literature and statistics, usage of classification and comparison, analysis of scientific articles, correlative regressive analysis, calculation and graphs of collected data. Support measures for export development offered after evaluating the wood production sector and arising difficulties.

TURINYS

TURINYS.....	4
ĮVADAS.....	8
1. LIETUVOS MEDIENOS PRAMONĖS SEKTORIAUS APŽVALGA	9
1.1. Medienos pramonės sektoriaus klasifikatorius.....	9
1.2. Medienos pramonės svarba Lietuvoje	11
1.3. Lietuvos medienos pramonės sektoriaus eksportas	14
1.4. Lietuvos medienos pramonės ir eksporto skatinimo priemonės.....	19
2. EKSPORTO TEORINĖ APŽVALGA TARPTAUTINĖS PREKYBOS KONTEKSTE	22
2.1. Eksporto samprata ir bruožai	22
2.2. Tarptautinės prekybos teorijos.....	26
2.3. Tarptautinės prekybos politikos formos	29
2.4. Eksporto plėtros veiksniai ir skatinimo priemonės.....	35
3. LIETUVOS MEDIENOS PRAMONĖS EKSPORTO PLĖTROS TYRIMO METODOLOGIJA.....	43
4. LIETUVOS MEDIENOS PRAMONĖS EKSPORTO PLĖTROS GALIMYBIŲ TYRIMAS IR JO VERTINIMAS.....	46
4.1. Lietuvos medienos pramonės sektoriaus atvejo analizė.....	46
4.2. Lietuvos medienos pramonės eksporto ir jo plėtros galimybių vertinimo rezultatai	52
4.2.1. Eksportui įtaką darančių veiksnių nustatymas ir vertinimas.....	52
4.2.2. Potencialių eksportui medienos pramonės produktų nustatymas.....	55
4.2.3 Medienos pramonės produkcijos eksporto potencialios rinkos.....	58
4.2.4. Lietuvos medienos pramonės produkcijos eksporto plėtros skatinimo priemonės	62
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	67
LITERATŪRA.....	69
PRIEDAI	75

PAVEIKSLĖLIŲ SĄRAŠAS

1. Pav. Medynų plotai pagal vyraujančias medžių rūšis (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)	12
2. Pav. Medienos pramonės pardavimas ir paslaugos (be PVM ir akcizo) pagal realizavimo kryptis (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)	14
3. Pav. Lietuvos medienos pramonės sektoriaus eksporto ir importo dalys , tūkst. EUR, 2012 – 2016 m. (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)	16
4. Pav. Eksporto operacijų variantai (parengta pagal Ginevičius ir kt., 2005, p. 26.).....	23
5. Pav. Paramos verslui formos ir šaltiniai (parengta pagal Smaguruskienė, 2009: 59-61).....	36
6. Pav. Pridėtinės vertės pasiskirstymas pagal apdirbamosios gamybos veiklas, proc. 2012, 2014, 2016 m. (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)	46
7. Pav. Eksporto ir importo priklausomybė, 2011 –2016 m.	53
8. Pav. Eksporto ir darbo užmokesčio (mėnesinis) priklausomybė, 2011 – 2016 m.	54
9. Pav. Eksporto ir tiesioginių užsienio investicijų pajamų priklausomybė, 2011 – 2016 m.	55
10. Pav. Lietuvos medienos pramonės produkcijos eksporto rinkos 2016 m. (parengta pagal Trademap.org, 2017)	58

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Medienos pramonės sektoriaus apibrėžimas pagal Lietuvos ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių (EVRK 2 red.) (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)	9
2 lentelė. Medienos pramonės sektoriaus apibrėžimas pagal kombinuotosios nomenklatūros klasifikatorių (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)	10
3 lentelė. Klasifikatorių atitikmenys (parengta autorės)	10
4 lentelė. Lietuvos statistiniai rodikliai (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis ir Nacionalinės energetikos strategijos projektą)	11
5 lentelė. Lietuvos medienos pramonės sektoriaus statistiniai rodikliai (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)	13
6 lentelė. Medinos pramonės produkcijos eksporto dalis bendrame regiono /šalies eksporte, proc., 2012 – 2016 m. (parengta pagal Trademap.org, 2017)	16
7 lentelė. Didžiausi teigiami ir neigiami prekybos balansai pagal KN-44. (parengta pagal Trademap.org, 2017)	17
8 lentelė. Didžiausi teigiami ir neigiami prekybos balansai pagal KN-45. (parengta pagal Trademap.org, 2017)	18
9 lentelė. Didžiausi teigiami ir neigiami prekybos balansai pagal KN-46. (parengta pagal Trademap.org, 2017)	18
10 lentelė. Dempingo formos (parengta pagal Pilinkienė, 2016, Bernatonytė, 2011)	34
11 lentelė. Apskaičiuotos koreliacijos reikšmės ir jų interpretacijos (parengta pagal Bilevičienė ir Jonušauskas, 2013, - 171 p.)	43
12 lentelė. Pagrindiniai medienos pramonės gaminiai, 2012 – 2016 m. (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)	48
13 lentelė. Veikiančių įmonių skaičius apdirbamajame sektoriuje 2012- 2016 m. (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)	49
14 lentelė. Pagrindiniai Lietuvos medienos pramonės įmonių rodikliai, tūkst. Eur. (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)	49
15 lentelė. Sparčiai augančių įmonių skaičius medienos sektoriuje Lietuvoje (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)	50
16 lentelė. Medienos pramonės didžiausių įmonių dešimtukas (parengta autorės pagal rekvizitai.lt, 2017).....	50

17 lentelė. Medienos pramonės klasterio „PrefabLT“ nariai (parengta autorės pagal rekvizitai.lt, 2017).....	51
18 lentelė. Koreliacijos koeficientai ir reikšmingumo koeficientai	53
19 lentelė. Lietuvos medienos pramonės eksportas , tūkst. Eur, 2011 – 2016 m. (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)	56
20 lentelė. Lietuvos medienos pramonės eksportas, importas ir balansas, tūkst. Eur, 2016 m. (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)	56
21 lentelė. Lietuvos medienos pramonės eksporto metinis vertės augimas (parengta pagal Trademap.org, 2017)	57
22 lentelė. Medienos pramonės eksporto struktūra ir eksporto augimas, proc. (parengta pagal (parengta pagal Trademap.org, 2017)	57
23 lentelė. Medienos pramonės subsektoriaus (KN 44) eksporto esamos rinkos 2016 m., proc. (parengta pagal Trademap.org, 2017)	59
24 lentelė. Medienos pramonės eksporto (KN 44) potencialios rinkos 2016 m., proc. (parengta pagal Trademap.org, 2017)	60
25 lentelė. Medienos pramonės (KN 45) eksporto esamos rinkos 2016 m., proc. (parengta pagal Trademap.org, 2017)	60
26 lentelė. Medienos pramonės eksporto (KN 45) potencialios rinkos 2016 m., proc. (parengta pagal Trademap.org, 2017)	61
27 lentelė. Medienos pramonės (KN 46) eksporto esamos rinkos 2016 m., proc. (parengta pagal Trademap.org, 2017)	61
28 lentelė. Medienos pramonės eksporto (KN 46) potencialios rinkos 2016 m., proc. (parengta pagal Trademap.org, 2017)	62
29 lentelė. Kliūtys ribojančios Lietuvos verslo konkurencingumą užsienio rinkose. (parengta pagal Lietuvos tikslinės eksporto rinkos ataskaitą, 2016)	63
30 lentelė. Prioritetiniai eksporto plėtros tikslai ir siektini rezultatai (parengta LR eksporto plėtros 2014 – 2020 m. gaires).....	63

IVADAS

Temos aktualumas. Medienos pramonė yra viena svarbiausių Lietuvos ekonomikoje ir sudaro nemažą dalį sukuriamos pridėtinės vertės. Visa medienos pramonė yra trečioji pagal svarbą Lietuvos apdirbamosios gamybos šaka. Didėjančios medienos pramonės dalis apdirbamosios pramonės struktūroje rodo šio sektoriaus svarbą Lietuvos ekonomikai.

Didėjančiam Lietuvos medienos pramonės konkurencingumui tarp kitų apdirbamosios pramonės sektorių, didelę įtaką daro vis augančios eksporto apimtys. Medienos pramonė yra viena iš labiausiai į eksportą orientuotų Lietuvos pramonės šakų.

Atsižvelgiant į kliūtis tarptautinėje prekyboje ir įvertinus medienos sektoriaus prekybos specifiką, atsiranda būtinybė iširti eksporto plėtros galimybes ir identifikuoti paramos priemones, skirtas eksporto plėtrai vystyti.

Tyrimo problema – kas trukdo Lietuvos medienos pramonės eksporto plėtrai?

Tyrimo objektas – Lietuvos medienos pramonės produkcijos eksportas ir jo plėtra.

Tyrimo tikslas – įvertinti Lietuvos medienos pramonės eksporto plėtros kliūtis ir atskleisti galimybes.

Tyrimo uždaviniai:

1. Pateikti ir apžvelgti Lietuvos medienos pramonės sektoriaus analizuojamo laikotarpio rodiklius;
2. Teoriškai išanalizuoti eksporto sampratą ir plėtros galimybes;
3. Iširti ir įvertinti eksporto priklausomybę nuo kintamų veiksnių;
4. Identifikuoti pagrindinius Lietuvos medienos pramonės sektoriaus gaminamus ir eksportuojamus produktus bei esamas ir potencialias rinkas;
5. Pateikti esamas eksporto plėtros kliūtis ir skatinimo priemones.

Tyrimo metodai. Magistriniame darbe naudojami šie metodai: mokslinės literatūros analizė, statistinių duomenų analizė, grupavimas ir lyginimas, mokslinių straipsnių analizė, koreliacinė regresinė analizė, duomenys skaičiuojami ir pateikiami grafiškai naudojant MS „Excel“ programą.

1. LIETUVOS MEDIENOS PRAMONĖS SEKTORIAUS APŽVALGA

Šioje darbo dalyje, remiantis Lietuvos statistikos departamento, Europos Bendrijų statistikos tarnybos duomenimis, pateikiamas analizuojamo Lietuvos medienos pramonės sektoriaus klasifikatorius, aptariama medienos pramonės reikšmė šalies ekonomikai, jos vieta Lietuvos pramonės struktūroje, medienos produktų augimo tendencijos Europos ir pasauliniame kontekste.

1.1. Medienos pramonės sektoriaus klasifikatorius

Magistriniame darbe analizuojamas Lietuvoje medienos pramonės sektorius apibrėžtas pagal Lietuvos ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių (EVRK 2 red.), kuris parengtas pagal Statistinį Europos Bendrijos ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių (NACE 2-oji red.), Europos Sąjungos šalyse Europos Parlamento ir Tarybos sprendimu įteisintas nuo 2008 m. pradžios.

Analizuojamą Lietuvos medienos pramonės sektorių sudaro vienas sektorius (16), kurį sudaro dvi grupės, šešios klasės ir septyni poklasiai, kurie pateikiami 1 lentelėje.

1 lentelė. Medienos pramonės sektoriaus apibrėžimas pagal Lietuvos ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių (EVRK 2 red.) (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Sekcija	Skyrius	Grupė	Klasė	Poklasis	Pavadinimas
C					APDIRBAMOJI GAMYBA
	16				Medienos bei medienos ir kamštienos gaminių, išskyrus baldus, gamyba; gaminių iš šiaudų ir pynimo medžiagų gamyba
		16.1			Medienos pjaustymas ir obliavimas
			16.10		Medienos pjaustymas ir obliavimas
				16.10.10	Cheminis medienos apdorojimas konservantais
		16.2			Gaminių ir dirbinių iš medienos, kamštienos, šiaudų ir pynimo medžiagų gamyba
			16.21		Faneravimo dangos ir medienos plokščių gamyba
				16.21.10	Medienos plaušo plokščių, padengtų dekoratyvine plėvele, gamyba
				16.21.20	Presuotos medienos gamyba
			16.22		Sumontuotų parketo grindų gamyba
			16.23		Kitų statybinių dailidžių ir stalių dirbinių gamyba
				16.23.10	Fasoninių detalių ir malksnų (gontų) stogų dengimui gamyba

			16.23.20	Medinių surenkamųjų statinių ar jų detalių gamyba
			16.23.30	Medinių sieninių plokščių ir spintų gamyba
		16.24		Medinės taros gamyba
			16.24.10	Padėklų, stovų ir kitų medinių pakrovimo reikmenų gamyba
		16.29		Kitų medienos gaminių gamyba; dirbinių iš kamštienos, šiaudų ir pynimo medžiagų gamyba

Analizuojant Lietuvos medienos pramonės plėtrą užsienio šalių rinkose naudojamas kombinuotosios nomenklatūros klasifikatorius (KN), kuris pateikiamas 2 lentelėje.

2 lentelė. Medienos pramonės sektoriaus apibrėžimas pagal kombinuotosios nomenklatūros klasifikatorių (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Skyrius	KN kodas	Aprašymas
IX skyrius		Mediena ir medienos gaminiai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir kiti pinti dirbiniai
	44	Mediena ir medienos gaminiai; medžio anglys
	45	Kamštiena ir kamštienos dirbiniai
	46	Dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai

Kombinuotosios nomenklatūros IX skyrius apima medienos gaminius ir dirbinius, kurie apibrėžti pagal Lietuvos ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių. Abu klasifikatoriai susieti pagal ryšius ir pavaizduoti 3 lentelėje.

3 lentelė. Klasifikatorių atitikmenys (parengta autorės)

EVRK 2 red.	KN 4 ženklai
16.10	44
16.21	45
16.22	45
16.23	45
16.24	45
16.29	46

Klasifikatorių klasių ir kodų susiejimas palengvina Lietuvos statistikos departamento duomenų palyginimą su užsienio šalių statistikos departamento duomenimis.

1.2. Medienos pramonės svarba Lietuvoje

Medienos apdirbimo pramonė yra viena svarbiausių Lietuvos ekonomikoje ir sudaro nemažą dalį sukuriamos pridėtinės vertės. Analizuojant įvairių šaltinių pateiktas medienos pramonės apžvalgas, galima išskirti nagrinėjamo sektoriaus pranašumus 2010 –2016 metų laikotarpiu.

Pagal 4 lentelėje pateiktus duomenis, Lietuvoje 2016 m. miško žemės plotas buvo 2186,7 tūkst. ha ir užėmė 33,5 % šalies teritorijos ir tai yra didžiausias užimamas plotas 2010 – 2016 m. laikotarpiu.

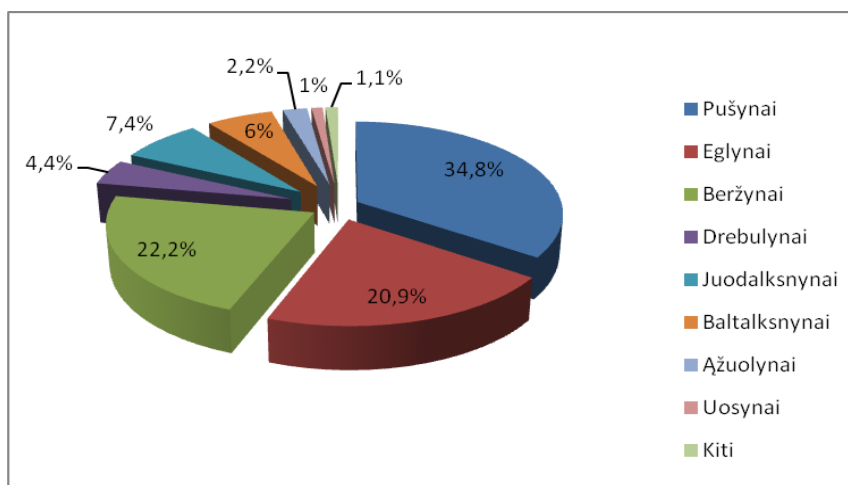
4 lentelė. Lietuvos statistiniai rodikliai (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis ir Nacionalinės energetikos strategijos projektą)

Statistiniai rodikliai	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.	2016 m.
Miškingumas, proc.	33,10	33,20	33,30	33,30	33,30	33,40	33,50
Miško žemė pagal valstybinę miškų apskaitą, tūkst. ha	2150,30	2169,80	2172,90	2173,60	2176,70	2179,90	2186,70
Bendras metinis medienos prieaugis su žieve, mln. kubinių metrų	13,80	16,60	17,20	17,80	18,20	18,80	19,30

Kaip rodo 4 lentelės duomenys Lietuvos miško žemės plotas kiekvienais metais auga. Mažiausias augimas pastebimas 2013 m. lyginant su 2012 m. - 700 ha daugiau. Didžiausias augimas pastebimas 2011 m. lyginant su 2010 metais – 19,50 tūkst. ha daugiau. Visu nagrinėjamu laikotarpiu (2010 – 2016 m.) miško žemės plotas padidėjo 36,4 tūkst. ha. Bendras metinis medienos prieaugis su žieve yra kasmet augantis. 2011 m. palyginus su 2010 m. pastebimas didžiausias medienos prieaugis, kuris sudaro 2,80 mln. kubinių metrų, o mažiausias medienos prieaugis pastebimas 2014 m. palyginus su 2013 m. – 0,4 mln. kubinių metrų.

Apibendrinant medienos prieaugio duomenų pokytį, galime pastebėti, kad 2012 m. tokio prieaugio pokyčio tendencijos, kurios vyravo 2011 m., nepastebima. Išanalizavus Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos pateiktus statistinius duomenis apie suteiktas paramas ir Lietuvos banko 2012 m. ir 2013 m. išleistas Lietuvos ekonomikos apžvalgas, galima daryti išvadą, kad mažesniai medienos prieaugiui turėjo įtakos sumažintos ES ir bendrojo finansavimo lėšos, skiriamos miškininkystei. Minėtas sumažėjęs finansavimas galėjo atsirasti dėl 2011 m. euro zonoje užsitęsusių recesijos. Taigi, 2012 metais gavus mažiau ES paramos buvo mažiau apželdinta miško žemės palyginus su 2011 metais.

Miškų biomasė Lietuvoje pasižymi didele įvairove. Pagal 1 paveiksle pateiktus duomenis didžiausią plotą Lietuvos miškuose užėmė spygliuočių medynai - 55,70 %, o lapuočių medynai - 44,30 % visų miškų.

1 pav. Medynų plotai pagal vyraujančias medžių rūšis (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Didžiausius plotus Lietuvoje 2016 m. užėmė pušynai – 34,8 %. Eglynai užėmė 20,9 % ploto (1 pav.). Lietuvos pramonė labiausiai pritaikyta spygliuočių medienai. Pušys naudojamos tiek Lietuvos, tiek Europos statybos sektoriuose, nes yra tvirtesnė ir atsparesnė puvimui. Tarp minkštųjų lapuočių labiausiai paplitę beržynai. Šie medžiai naudojami faneros, lukštų ir popieriaus gamybai taip pat ir durų, baldų ar dailylenčių gamyboje.

Tobulėjant technologijoms medienos žaliavą sėkmingai galima panaudoti chemijos, farmacijos ir tekstilės pramonėje. Tai reiškia, kad ateityje medienos pramonės tiekėjai turės didesnes galimybes kam tiekti produkciją. Remiantis Eurostat duomenimis, Lietuvoje daugiau nei trys ketvirtadaliai turimos šalies medienos buvo sunaudojama kaip atsinaujinantis energijos šaltinis (Eurostat statistikos leidinys, 2016).

Iš 5 lentelėje pateiktų duomenų matome, kad nagrinėjamoju laikotarpiu (2010 - 2016 m.) medienos pramonės sektoriuje sukuriama bendroji pridėtinė vertė to meto kainomis sparčiai augo. Tačiau 2012 metais didėjimas buvo mažiausias. Minėtais metais prasidėjo euro zonos krizė, dėl kurios krito pardavimo apimtys užsienio rinkose. Tikėtina, kad rodiklių mažėjimui taip pat įtakos turėjo ir žymus degalų kainų padidėjimas.

Kasmet augo dirbančiųjų skaičius, didėjo medienos sektoriuje veiklą vykdančių įmonių ir augo jų apyvartos. Lietuvos medienos pramonės sektoriaus darbo našumas yra kasmet vis augantis. Laikotarpiu 2010 – 2016 m. darbo našumo duomenys rodo, kad sektoriuje sukuriama pridėtinė vertė tenkanti vienam dirbančiajam, yra ganėtinai aukšta: 2016 metais beveik siekė apdirbamosios pramonės vidurkį.

Tiesioginės užsienio investicijos yra svarbios eksporto plėtrai. TUI tik tada gaus naudos, jei priimančioji šalis skatins eksportą, o ne importą. Dažniausiai užsienio įmonės būna labiau suinteresuotos importu nei vietinės. Tarptautinės korporacijos yra jau išplėtojusios rinkas užsienyje, turi gerą verslo

kontaktų tinklą ir globalų mastymą. Toks mastymas gali nulemti eksporto plėtrą, o tai naudinga visos šalies ekonomikai (Lukoševičiūtė ir Martinkutė-Kaulienė, 2016).

Tiesioginės užsienio investicijos (TUI) į medienos pramonės sektorių stabiliai augo, tačiau mažiausias augimas pastebimas 2010 – 2011 metais dėl euro zonos finansinės krizės paveikusios užsienio investuotojus, kurie dar nespėjo atsigauti. Nuo 2013 metų medienos sektorius pagal TUI yra trečioje vietoje (iki tol buvo ketvirtoje vietoje), po naftos ir maisto produktų sektorių, visoje apdirbamojoje gamyboje.

5 lentelė. Lietuvos medienos pramonės sektoriaus statistiniai rodikliai (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Statistiniai rodikliai	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.	2016 m.
Įmonių skaičius, vnt.	2758	3013	3180	3074	3494	3924	3919
Pelningų įmonių dalis, proc.	52,70	59,50	59,10	60,40	60,60	60,90	-
Nuostolingų įmonių dalis, proc.	47,30	40,50	40,90	39,60	39,40	39,10	-
Apyvarta, tūkst. EUR	722 993	866 150	839 974	914 991	1064 211	1104 191	1142 729
Dirbančiųjų skaičius, asmenys	19506	20591	20801	21058	22744	22886	-
Algos ir atlyginimai, tūkst. EUR	81 013	92 209	94 441	105 411	123 544	136 198	130 178
Darbo našumas, tūkst. EUR (vienam užimtajam)	17,50	22,5	21,1	23,00	23,8	26,00	28,50
Pramonės produkcija metų pabaigoje (be PVM ir akcizo, to meto kainomis), tūkst. EUR	50 458	53 884	43 275	58 378	65 064	73 136	71 246
Sukurta pridėtinė vertė (to meto kainomis), mln. EUR	317,40	373,90	379,50	424,10	455,30	477	..
Tiesioginės užsienio investicijos metų pabaigoje, mln. EUR	178,50	188,17	192,72	237,28	273,75	288,49	279,74

Lietuvos medienos pramonė 2013 metais susidūrė su brangstančiomis žaliavų kainomis. Medieną galima pirkti iš Lietuvos valstybinių miškų, privačių miškų ar importuoti. Valstybinių miškų medieną gamintojai įsigyja aukcionų metu, tai turėtų būti pigiausias būdas apsirūpinti žaliava. Vis dėlto 2012 m. vykusių aukcionų metu, valstybinių miškų medienos kaina labai pakilo dėl tarpininkų aktyviai vykdytų pirkimų. Lietuvos gamintojams žaliava tapo per brangi ir jie buvo priversti medieną importuoti, dėl ko

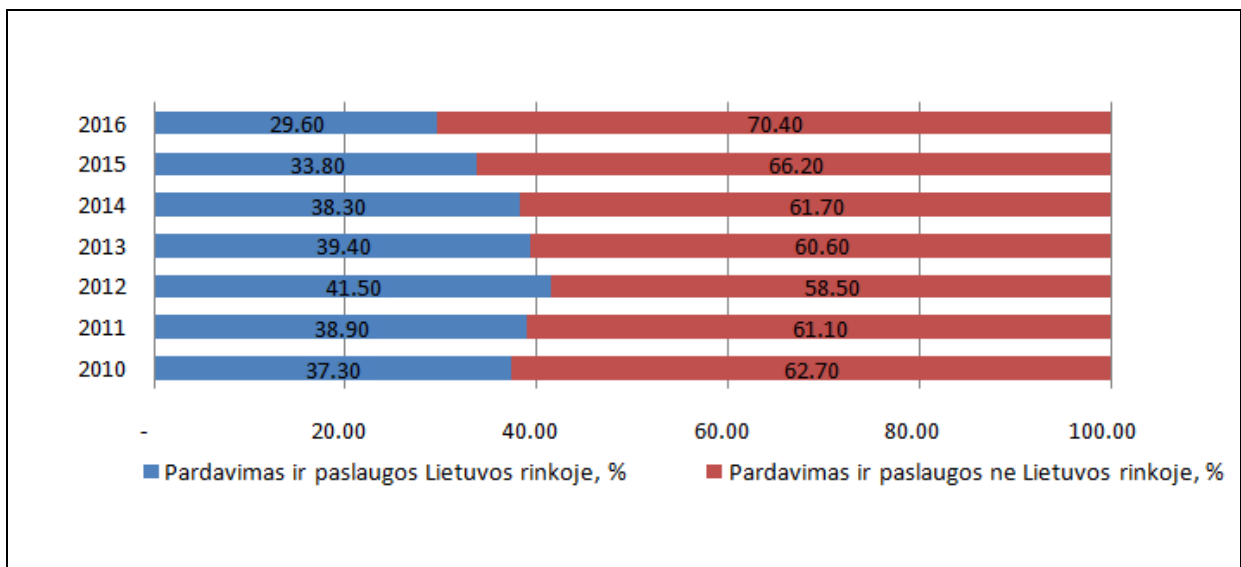
2012 m. didėjo verslo sąnaudos ir nuostolingų įmonių dalis (Medienos ir medienos gaminių sektoriaus įmonių eksporto ir plėtros galimybių studija Skandinavijos šalims, 2014).

Ši pramonė Lietuvos ekonomikai yra svarbi, nes jos produktai yra plačiai naudojami kaip žaliava statybos, baldų ar popieriaus gamybos pramonėse. Visa medienos pramonė (įskaitant popieriaus gamybą ir spausdinimą) yra trečioji pagal svarbą Lietuvos apdirbamosios gamybos šaka (pirmoje vietoje yra maisto produktų, gėrimų ir tabako gamyba, antroje - tekstilės gaminių gamyba; drabužių siuvimas (gamyba); odos ir odos dirbinių gamyba), kuri 2016 metais sukūrė 12,31 proc. apdirbamosios gamybos pridėtinės vertės (PV). (žr. priedą Nr. 1).

1.3. Lietuvos medienos pramonės sektoriaus eksportas

Paprasčiausias būdas patekti į užsienio rinkas yra eksportas. Eksportas pasireiškia tada, kai kiekviena šalis gamina perteklinius gaminius savo rinkoje ir juos parduoda užsienyje. Eksportas teikia didžiausią naudą, kai šalis gali panaudoti savo turimus išteklius juos eksportuojant. Eksportuojant pagerinamas mokėjimo balansas, kyla užimtumo bei pragyvenimo lygis (Gilaninia et al., 2013).

Iš pateikto 2 paveikslo duomenų galima teigti, kad Lietuvos medienos pramonės šaka orientuota į eksportą, užsienio klientams parduodanti 70 proc. visos produkcijos.

2 pav. Medienos pramonės pardavimas ir paslaugos (be PVM ir akcizo) pagal realizavimo kryptis (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Nuo 2010 m., pradėjus atsigauti, po finansų krizės, Lietuvos gamintojams, sparčiau augo pardavimų apimtys Lietuvoje, todėl pardavimų užsienio rinkai dalis mažėjo (Medienos ir medienos gaminių sektoriaus įmonių eksporto plėtros galimybių studija NVS šalims, 2014).

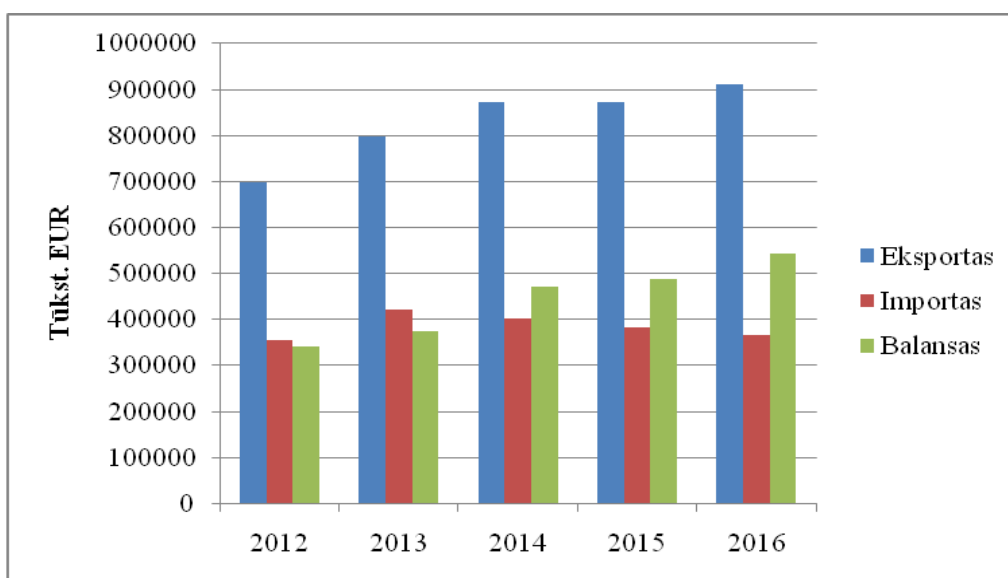
Pardavimų realizavimo į ne Lietuvos rinką mažėjimui 2012 metais taip pat turėjo įtakos 2011 metų pabaigoje prasidėjusi euro zonos krizė ir padidėję degalų kainos. Visa tai skatino neeksportuotą medienos kiekį realizuoti Lietuvoje tam, kad sumažinti patiriamas sąnaudas.

Eksporto mažėjimui įtakos turi užsienio rinkų sumažėjęs vartojimas, tai neigiamai veikia Lietuvos ūkio šakas, kurios yra priklausomos nuo eksporto. Visa tai sąlygoja įmonių bankrotus, sumažėjusias investicijas, bedarbių skaičiaus augimą. Lietuvai, kaip mažos vidaus rinkos valstybei, tarptautinė prekyba turi didelę reikšmę ekonomikai (Čepinskis ir Bendoraitienė, 2012).

2010 – 2016 metais medienos pramonės struktūros dalis bendroje Lietuvos eksporto struktūroje didėjo tik paskutinius tris metus t.y. nuo 2014 metų (žr. priedas nr. 2) Minėtu laikotarpiu medienos pramonės sektorius iš aštuntos vietos pakilo į septintąją pagal eksporto mastą ir 2016 m. jau sudarė 4,01 proc. Akivaizdu, kad medienos pramonės vaidmuo tarptautinės prekybos srityje po truputį didėja: auga eksportas, o importas mažėja, kas didina prekybos balansą.

Prekybos užsienio rinkai augimas nuo 2013 metų rodo padidėjusį rinkos dalyvių optimizmą. Lietuvos medienos pramonės augimas dar labiau siejamas su užsienio paklausos pagyvėjimu (Čepinskis ir Bendoraitienė, 2012).

Tai, jog Lietuvos medienos pramonės konkurencingumas visu apdirbamosios pramonės sektorių mastu didėja, didžiąja dalimi įtakos turėjo didėjančios eksporto apimtys. Medienos pramonė yra viena iš labiausiai į eksportą orientuota Lietuvos pramonės šaka. Tai rodo nuolat didėjantis prekybos balansas (3 pav.)

3 pav. Lietuvos medienos pramonės sektoriaus eksporto ir importo dalys, tūkst. EUR, 2012 –2016 m. (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Lietuvos medienos pramonės eksporto struktūros dalis skiriasi nuo pasaulio regiono struktūrų (6 lentelė). Didžiausią reikšmę Lietuvos ekonomikai medienos produktų eksportas turėjo 2016 metais Lietuvos medienos pramonės produkcijos eksporto dalis yra penkis kartus didesnė nei pasaulio, keturis kartus didesnė nei Europos šalių. Net gi Rusija, turinti didelius medienos plotus eksportuoja beveik du kartus mažesnę medienos produkcijos kiekį nei Lietuva.

6 lentelė. Medienos pramonės produkcijos eksporto dalis bendrame regiono/šalies eksporte, proc., 2012 – 2016 m. (parengta pagal Trademap.org, 2017)

Regionas/šalis	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.	2016 m.
Pasaulis	0,60	0,70	0,70	0,80	0,80
EU-28	0,85	0,88	0,92	0,9	0,93
JAV	0,77	0,88	0,93	0,98	1,07
Kinija	0,69	0,66	0,69	0,69	0,72
Rusija	1,28	1,39	1,56	1,84	2,29
Lietuva	3,02	3,25	3,58	3,81	4,03

Pažymėtina, kad visą analizuojamą laikotarpį (2010 – 2016 m.) pagrindinės Lietuvos medienos ir medienos gaminių eksporto rinkos buvo Latvija, Lenkija, Vokietija, Estija, Švedija, kurios neženkliai keitėsi kiekvienais metais. Pagrindine eksporto kryptimi išliko geografiškai artimos šalys ir Europos Sąjungos narės.

Nagrinėjant medienos pramonės sektoriaus tarptautinę prekybą, svarbu išskirti didžiausius teigiamus ir neigiamus šio sektoriaus prekybos balansus.

Iš 7 lentelės duomenų galime teigti, kad pagal kombinuotąją nomenklatūrą medienos ir medienos gaminių, medžio anglių (KN-44), 2012–2016 m. laikotarpiu, didžiausias teigiamas Lietuvos prekybos balansas medienos pramonės sektoriuje buvo su Vokietija (2016 m – 104218 tūkst. Eur). Tai reiškia, kad Lietuva šiuos gaminius kasmet eksportuoja į šią šalį daugiau nei importuoja. Tarp didžiausių teigiamų prekybos balansų dominuoja Jungtinė Karalystė, Norvegija, Danija, Olandija.

Didžiausias neigiamas prekybos balansas nuo 2014 metų buvo su Baltarusija (2016 m. – 85694 tūkst. Eur). Tai reiškia, kad Lietuva, prekyboje su šia šalimi, nuo 2014 metų, pradėjo daugiau importuoti šių medienos gaminių nei eksportuoti. Šį padidėjusį importą iš Baltarusijos galima paaiškinti dėl joje pardavinėjamos pigesnės medienos ir besikuriančio šio tipo įmonių klasterio. Didžiausi neigiami prekybos balansai taip pat yra su Ekvadoru, Ukraina, Rusija ir Lenkija.

7 lentelė. Didžiausi teigiami ir neigiami prekybos balansai pagal KN-44. (parengta pagal Trademap.org, 2017)

Kombinuotoji nomenklatūra 44, tūkst. EUR							
Partneriai	2012 m. prekybos balansas	2013 m. prekybos balansas	2014 m. prekybos balansas	2015 m. prekybos balansas	2016 m. prekybos balansas	Eksportas 2016 m.	Importas 2016 m.
Vokietija	107958	104741	104020	103025	104218	127003	22785
Jungtinė Karalystė	25024	27002	39738	54607	72544	74299	1755
Norvegija	51984	51956	58851	55844	58130	59776	1646
Danija	51420	48635	51340	54822	53177	56049	2872
Olandija	27543	29493	32673	34380	39806	43974	4167
Ekvadoras	-2406	-2681	-2522	-3877	-5142	0	5142
Ukraina	-23455	-22108	-29092	-36298	-41668	1364	43032
Rusija	20876	32008	6808	-9879	-41826	24337	66163
Lenkija	-35161	-40609	-50026	-41371	-45753	58944	104697
Baltarusija	-28848	-30997	-53637	-61335	-85694	2697	88391
Pasaulis	356317	423077	400882	381611	366342	905644	539303

Pateiktoje 8 lentelėje atsispindi kamštienos ir kamštienos dirbinių (KN-45) didžiausi teigiami ir neigiami prekybos balansai. Didžiausi prekybos balansai šių gaminių yra su Rusija (2016 m. – 211 tūkst. Eur). Taip pat prie didžiausių prekybos balansų yra Baltarusija, Kazachstanas, Kirgizija ir Suomija. Didžiausių teigiamų prekybos balansų sąrašė dominuoja NVS šalys. Eksporto apimčių didėjimo į NVS

šalis priežastimi galėjo būti po 2009 m. ES įvykusi ekonominė krizė, kuri smulkų ir vidutinį verslą paskatino persiorientuoti iš Europos rinkų.

Didžiausias neigiamas prekybos balansas 2012 – 2016 m. laikotarpiu buvo su Portugalija (2016 m. – 590 tūkst. Eur). Taip pat analizuojamu laikotarpiu didžiausi neigiami prekybos balansai buvo su Prancūzija, Vokietija, Ispanija ir Lenkija.

8 lentelė. Didžiausi teigiami ir neigiami prekybos balansai pagal KN-45. (parengta pagal Trademap.org, 2017)

Kombinuotoji nomenklatūra 45, tūkst. EUR							
Partneriai	2012 m. prekybos balansas	2013 m. prekybos balansas	2014 m. prekybos balansas	2015 m. prekybos balansas	2016 m. prekybos balansas	Eksportas 2016 m.	Importas 2016 m.
Rusija	189	378	126	338	211	211	0
Baltarusija	158	142	87	56	46	46	0
Kazachstanas	10	63	50	20	42	42	0
Kirgizija	33	35	35	0	31	31	0
Suomija	-12	31	23	18	21	23	3
Prancūzija	-1	0	0	-45	-24	0	24
Vokietija	-160	-86	-153	-286	-202	1	203
Ispanija	-98	-391	-293	-418	-281	0	281
Lenkija	-186	-288	-238	-229	-408	1	409
Portugalija	-512	-589	-465	-472	-590	0	590
Pasaulis	-592	-745	-1061	-1253	-1179	473	1653

Iš pateiktų duomenų 9 lentelėje galima teigti, kad didžiausias prekybos balansas 2016 m. dirbinių iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų (KN-46) buvo su Vokietija 2016 m., kuris siekė 2141 tūkst. Eur. Taip pat didžiausi prekybos balansai šių medienos pramonės dirbinių per 2012 – 2016 m. laikotarpį buvo su Ispanija, Prancūzija, Rusija ir Šveicarija.

Didžiausi neigiami prekybos balansai buvo su Baltarusija (2016 m. – 1663 tūkst. Eur), Lenkija, Šri Lanka, Latvija, Kinija.

9 lentelė. Didžiausi teigiami ir neigiami prekybos balansai pagal KN-46. (parengta pagal Trademap.org, 2017)

Kombinuotoji nomenklatūra 46, tūkst. EUR							
Partneriai	2012 m. prekybos balansas	2013 m. prekybos balansas	2014 m. prekybos balansas	2015 m. prekybos balansas	2016 m. prekybos balansas	Eksportas 2016 m.	Importas 2016 m.
Vokietija	1209	1228	1864	1650	2141	2410	269
Ispanija	62	196	497	703	1116	1138	23

Prancūzija	83	117	25	59	232	296	64
Rusija	306	402	384	157	196	196	0
Šveicarija	56	128	157	234	162	162	0
Lenkija	-91	-147	-178	-85	-63	94	157
Šri Lanka	0	0	0	0	-65	0	65
Latvija	-57	-129	-56	-155	-140	210	350
Kinija	-896	-775	-805	-649	-547	0	547
Baltarusija	-432	-305	-512	-929	-1663	79	1741
Pasaulis	275	688	1300	1599	1805	5224	3419

Apibendrinant prekybos balansų duomenis daroma išvada, kad didžiausi teigiami prekybos balansai išlieka bendradarbiaujant su Vokietija, Rusija Jungtine Karalyste. Neigiami prekybos balansai medienos pramonėje išlieka tarptautinėje prekyboje su Lenkija, Baltarusija ir Portugalija.

1.4. Lietuvos medienos pramonės ir eksporto skatinimo priemonės

Tam, kad tarptautinė prekyba atneštų kuo daugiau naudos įmonėms ir šalies ekonomikai turi būti skatinamas eksportas. Eksporto skatinimas yra viena iš prioritetinių Vyriausybės ekonominės politikos veiklos sričių. LR Ūkio ministerija, VšĮ „Versli Lietuva“ bei kitos valstybinės institucijos skatina eksportą iš nacionalinio biudžeto, Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bei vykdo finansines ir ne finansines eksporto skatinimo priemones (LR ūkio ministerija, 2017).

Didžiausia parama eksporto skatinimui yra skiriama iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų. Siekiant nustatyti ES gaunamų lėšų poveikį Lietuvos ekonomikai buvo atliktas tyrimas. Jame buvo išanalizuota autorių literatūra, kurie gilinosi į struktūrinės paramos poveikio aspektus. Vieni autoriai (Varga, J. Veld J.; Puigcerver-Penalver, M.) teigia, kad struktūrinių paramos fondų poveikis yra teigiamas, kiti autoriai (Dall'erba, S.; Guillain, R.; Le Gallo, J.; Aiello, F.; Pupo, V.) teigia, kad poveikis yra silpnas, dar vieni (Ibid.) traktuoja, kad struktūrinių fondų paramos poveikis yra statistiškai nereikšmingas arba neigiamas (Dall'erba, S.; Guillain, R.; Le Gallo, J.; Fiaschi, D.; Lavezzi, A. M.; Parenti, A.). Buvo padaryta išvada, kad ES struktūrinės paramos, svarbiausia gaunama nauda yra konkurencingumo didinimas. Taip pat teigiamas poveikis gaunamas ekonomikos vystymuisi, kuris pasireiškia didinant investicijas ir inovacijas (Remeikienė, R. ir kt., 2015).

Investicijoms į inovatyvias miškininkystės technologijas yra numatyta teikti paramą Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programoje. Šioje programoje gali dalyvauti labai mažos ir mažos įmonės, privačių miškų turėtojai, savivaldybės. Remiama veikla šiuo atveju susijusi su biokuru yra: miškų ūkio modernizavimas, miško kirtimo, apvaliosios medienos ir medienos biokuro ruošos technologijų diegimas, paslaugų miškų sektoriuje teikimas (Lietuvos miško savininkų asociacija, 2017).

2014 metais buvo baigtas įgyvendinti projektas „UAB „Juodeliai“ Radviliškio medienos apdirbimo cechas“. Projekto vykdytojas buvo UAB „Juodeliai“. Projektui skirtas finansavimas iš ES lėšų buvo 1,16 mln. eurų, bendra projekto vertė 8,11 mln. Eur. Įgyvendinus projektą atidarytas moderniausias medienos apdirbimo cechas Baltijos regione ir Lenkijoje, kuris gamina aukštos kokybės medienos produktus, naudojant inovatyvią, visiškai kompiuterizuotą gamybos technologiją, kuri leidžia praplėsti asortimentą, o gamybos metu gaunamas didelis kiekis biokuro. Projekto rezultatai – sukurta naujų darbo vietų ir pritraukta privačių investicijų (Ekonomikos augimo veiksmų programos įgyvendinimo ataskaita, 2015).

2015 metais buvo baigtas įgyvendinti projektas „Modernios medienos apdirbimo įrangos įsigijimas“. Projekto vykdytojas: UAB "Šilalės mediena". Projekto tikslas buvo įgyvendinti intensyvios plėtros strategiją, išlaikyti ne tik esamus klientus, bet ir užimti vis didesnę rinkos dalį, didinti bendrovės darbo našumą, eksportą, didinti gaminių ir paslaugų patrauklumą vartotojui, gaminti kuo aukštesnės produkcijos kokybę ir laiku vykdyti visus gaunamus užsakymus. Buvo įdiegtos modernios gamybos linijos, užtikrinant aukštą gaminamos produkcijos kokybę, padidintas gamybos našumas ir apimtys (ES parama, 2017).

Pagal priemonę „Naujos galimybės“ 2015 metais buvo įvykdyta nemažai projektų medienos eksporto skatinimui. Vienas iš šių projektų buvo UAB „Apvalūs medžio gaminiai“ partnerių paieška bei pardavimų didinimas užsienio šalyse. Bendra projekto vertė siekė 31 362,66 Eur, iš jų ES dalis sudarė 18 817,60 Eur. Projekto nauda buvo gauta padidinus eksporto pardavimus, praplečiant užsienio partnerių sąrašą, investuojant į tarptautines parodas. Projektas leido padidinti Bendrovės prekės ženklo žinomumą ir savo veiklos efektyvumą.

Kitas projektas, medienos pramonės sektoriaus eksporto plėtrai skatinti, UAB „Jundos stalių gaminiai“ naujų eksporto rinkų paieška ir pardavimų didinimas. Bendra projekto vertė siekė 20 697,98 Eur, iš jų ES dalis sudarė 6 209,31 Eur. Projekto tikslas dalyvauti Rusijos parodose. Įmonė įgyvendinus šį projektą įgijo didesnę konkurencinį pranašumą eksportui užsienio šalyse, lyginant su kitomis medienos sektoriaus Lietuvos ir kaimyninių šalių įmonėmis.

Dar vienas didelio finansavimo sulaukęs projektas–UAB „Ecococon“ eksporto rinkų plėtra . Bendra projekto vertė siekė 71 736,27 Eur, iš jų ES lėšų dalis siekė 43 041,58 Eur. Projekto tikslas – padidinti eksportą, apyvartą ir kitus įmonės veiklos rodiklius. Projekto uždavinys – suaktyvinti įmonės užsienio partnerių paiešką ir pardavimą užsienio rinkose (ES parama, 2017).

Įgyvendinus šiuos projektus, įmonėse padidėjo apyvartos, eksporto apimtys, o taip pat išaugo darbo našumas. Šie projektai skatina įmones eiti į tarptautines rinkas su Lietuvoje gaminamomis prekėmis bei didinti įmonių produktyvumą.

Apžvelgus Lietuvos medienos pramonės 2010 – 2016 m. statistinius duomenis galima daryti išvadą, kad šio pramonės sektoriaus konkurencingumas didėja. Medienos pramonės sektoriaus rodiklių didėjimui įtakos turi augančios eksporto apimtys. Akivaizdu, kad eksportas yra tas veiksnys, kuris skatina augti šį sektorių. Todėl eksporto skatinimas turėtų būti prioritetas valstybės uždavinys.

2. EKSPORTO TEORINĖ APŽVALGA TARPTAUTINĖS PREKYBOS KONTEKSTE

Didėjant tarptautinės prekybos reikšmei šalių ekonomikoms šiame skyriuje svarbu aptarti teorinius tarptautinės prekybos aspektus, eksporto kaip tarptautinės prekybos sudedamosios dalies svarbą ir jo plėtros galimybes.

2.1. Eksporto samprata ir bruožai

Tarptautinė prekyba šalims teikia didžiulę naudą. Pasak D. Bernatonytės, tarptautinė prekyba yra priemonė, padedanti šalims vystyti specializaciją, didinti savo išteklių našumą ir taip plėsti bendrą gamybos apimtį. Populiariausias tarptautinės prekybos bendradarbiavimas yra per eksportą. Šalims eksportas yra svarbus kaip priemonė tam, kad pasiektų aukštus ekonomikos augimo tempus (Bernatonytė, 2011).

K. Amadeo tarptautinę prekybą įvardina kaip prekių ir paslaugų mainus tarp šalių. Šis autorius pabrėžia, kad atlikęs mokslinius tyrimus įsitikino, kad eksportuotojai yra produktyvesni nei įmonės, kurios orientuojasi į vidaus prekybą (Amadeo, 2017).

Robinson, Bertrand, Allais ir kt. straipsnyje tarptautinę prekybą įvardija kaip vykdomus ekonominius sandorius tarp šalių. Tarptautinės prekybos sandorius lengvina tarptautiniai finansiniai mokėjimai, kuriuose svarbų vaidmenį atlieka privačios bankininkystės sistema ir centriniai bankai. Tarptautinė prekyba ir finansiniai sandoriai paprastai atliekami siekiant įsigyti prekių, kurių šaliai trūksta mainais už tuos, kuriuos ji gamina gausiai; tokie sandoriai, veikiantys su kitomis ekonominės politikos kryptimis, paprastai gerina tautos gyvenimo lygį (Robinson, Bertrand, Allais et. al., 2011).

Tarptautinė prekyba skatina siekti tvarios ekonominės plėtros ir skurdo mažinimo. Anot straipsnio autorių Doumbo ir Belingo neįmanoma paneigti, kad šalys prekiaujančios viena su kita yra glaudžiau susijusios. Pastebimi milžiniški tarptautinės prekybos politikos pokyčiai, naujos strategijos, tokios kaip laisvoji prekyba, prekybos liberalizavimas. Taip pat dalyvaujant tarptautinėje prekyboje valstybė dažniau viešinama (Doumbe, Belinga, 2015).

Lietuvos eksporto plėtros 2014 – 2020 metų gairėse eksportas įvardintas kaip „prekių išvežimas iš Lietuvos Respublikos muitų teritorijos ar paslaugų teikimas už Lietuvos Respublikos muitų teritorijos ribų (LR ūkio ministro įsakymas Nr. 4-58, 2014).

Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakyme dėl 2014 – 2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 3 prioriteto „Smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimo“

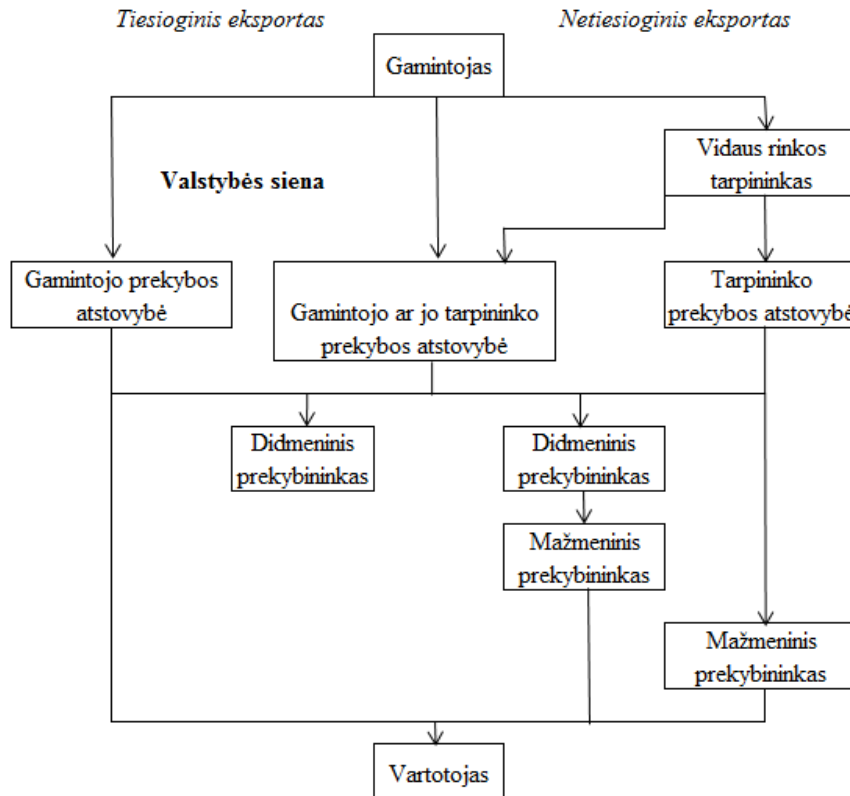
priemonės, įmonės eksportas apibrėžiamas kaip pareiškėjo pagamintos produkcijos, įskaitant atvykstantąjį turizmą, kurią jis pats savo vardu išvežė iš Lietuvos Respublikos muitų teritorijos ribų, vertė (apima lietuviškos kilmės prekių ir paslaugų eksportą į trečiąsias šalis ir išvežimą į ES šalis, tačiau neapima laikinai įvežtų perdirbti prekių ir iš jų pagamintų kompensacinių produktų eksporto, laisvai cirkuliuojančių anksčiau importuotų prekių reeksporto ir prekių eksporto iš muitinės sandėlių) (LR įsakymas Nr. 4-58, 2017).

J. Urbonas teigia, kad eksportas yra užsienio prekyba, nagrinėjama iš prekių bei paslaugų, pardavėjo pozicijų. Atitinkamos šalies įmonė, vykdančią prekių ir paslaugų pardavimą kitos šalies įmonėms, vadiname eksportuotoju (Urbonas, 2003).

R. Ginevičius ir kt. eksportą apibūdina kaip pardavimą kitai šaliai, kuris skiriasi nuo pardavimo savo rinkoje; šiuo atveju skiriasi realizavimo sąlygos, tendencijos, papročiai, kalba, įstatymai, pragyvenimo lygis ir t. t. (Ginevičius ir kt., 2005).

R. Ginevičius ir kt. išskiria tarptautinėje prekybos praktikoje naudojamus su pagrindinius komercinių operacijų vykdymo metodus (4 pav.):

1. Tiesioginis metodas;
2. Netiesioginis metodas.

4 pav. Eksporto operacijų variantai (parengta pagal Ginevičius ir kt., 2005, p. 26.)

Tiesioginis metodas numato tiesioginius ryšius tarp gamintojo (tiekėjo) ir vartotojo (pirkėjo) nustatymą. Pagal pardavimo ar pirkimo sutartį gamintojas arba tiekėjas tiesiogiai pateikia prekę galutiniam vartotojui (Urbonas, 2003).

Netiesioginiu metodu realizuojama kita pusė visų prekių, esančių užsienio prekybos apyvartoje. Ypač svarbus šio metodo vaidmuo prekiaujant pramonės ir kitų gamybos šakų standartiniais įrengimais bei gyventojų vartojimo prekėmis (Urbonas, 2003).

J. Urbonas taip pat pabrėžia, kad net ir mažėjant netiesioginių ryšių vaidmeniui, šio metodo reikšmė vis dar išlieka labai didelė. Išskiriami trys privalumai:

1. Įėjimas į užsienio rinką mažiau rizikingas. Eksportuotojas perduoda produkciją tarpininkui ir toliau neatsako už jos likimą;
2. Eksportuotojui leidžia sutaupyti prekybos išlaidas;
3. Daugelis eksporto tarpininkų teikia papildomas paslaugas eksportuotojui savo šalyje (Urbonas, 2003).

R. Ginevičius ir kt. išskiria tiesioginio ir netiesioginio eksporto palyginamus privalumus ir trūkumus. Įmonės, eksportuojančios tiesiogiai, turi daugiau galimybių nei netiesioginiai eksportuotojai. Jos gali daug greičiau plėstis, nes jos daug greičiau pamato savo gaminių konkurencinius privalumus, gali kontroliuoti savo tarptautinę veiklą, savarankiškai plėtoti ryšius su užsienio partneriais. Tačiau tiesioginiai eksportuotojai turi atrasti užsienio klientą, kurį dar reikia tinkamai įvertinti, arba turi įsigyti prekyvietę, kuri gali būti brangi (Ginevičius ir kt., 2005).

R. Ginevičius ir kt. išskiria du pagrindinius *eksporto bruožus*:

1. Procesas būtinai vyksta mažiausiai tarp dviejų šalių, t.y. prekyba vykdoma už tam tikros valstybės nacionalinių ribų. todėl eksportas yra neatskiriama valstybės politikos dalis.
2. Eksportas susijęs su įvairių šalių valiutinių santykių naudojimu, tokiais reiškiniais kaip užsienio prekybos sąlygos, užsienio prekybos balansas (Ginevičius ir kt., 2005).

R. Ginevičius ir kt. grindžia eksporto *būtinumą tokiomis priežastimis*:

- tarptautiniu darbo pasidalijimu ir gamybos specializacija;
- paklausos veiksniai: skonių, poreikių, pasirinkimo bei vartojimo būdų skirtumai;
- eksportas mažina monopolijų atsiradimą šalyje ir didina rinkos konkurenciją;
- eksporto būtinybę lemia importas. Eksporto ir importo santykis numatomas prekybos balanse (Ginevičius ir kt., 2005).

R. Ginevičius ir kt. išskiria eksporto *privalumus*:

- mažas rizikos laipsnis;

- efektyvus būdas, kai potenciali rinka tarp daugybės užsienio rinkų negali būti tiksliai nustatyta;
- leidžia parduoti prekes tiek tarpininkų, tiek nuosavų skyrių būdais ir pagal galimybes pasirinkti kontrolės lygį;
- eksporto didėjimas leidžia daugiau importuoti, t.y. mokėti užsienio valiuta (Ginevičius ir kt., 2005).

Profesorius Alan E. Branch tarptautinę prekybą aiškina kaip procesą, kurio metu keičiamasi prekėmis ar paslaugomis tarp dviejų ar daugiau šalių, atsiskaitoma eurais arba kitomis valiutomis. Apskritai, tarptautinė prekyba kuria didesnę darbo jėgos užimtumą (Branch, 2006). Taigi, ši sąvoka apima du aspektus. Pirma, kad tarptautinė prekyba yra vykdoma tarp dviejų ir daugiau šalių, kai prekyba vykdoma už nacionalinių sienų. Antra, sandoriai vykdomi naudojant skirtingas valiutas, kurioms būdingi valiutos kursų svyravimai. Tokius pat tarptautinės prekybos proceso bruožus įvardija ir Bernatonytė (2011).

Branch taip pat įvardija tarptautinės prekybos teikiamą naudą: platesnę prekių ir paslaugų įvairovę, kas suteikia didesnę vartotojų pasitenkinimą; kainų mažėjimas vartotojams dėl masto ekonomijos; rinkos plėtimasis sąlygoja padidėjusią gamybą, mažesnes gamybos sąnaudas, didesnius investicijų ir šalies ekonomikos augimo tempus; tarptautinės prekybos konkurencija užkerta kelią vietinės rinkos monopolijos susidarymui; skatina technologijų tobulėjimą; suteikia galimybę idėjų mainams; plėtoti šalies ar regiono infrastruktūrą; skatina turizmą ir švietimą ir ekonominį stabilumą (Branch, 2006).

Tarptautinės prekybos ekonominės prielaidos:

- skirtingos gamybos sąlygos. Skiriasi gamtos, klimato sąlygos, aprūpinimas ištekliais.
- skirtingi gamybos našumo lygiai. Kiekviena šalis, naudodama pažangesnę technologiją, specializuojasi gaminti tai, kas jai sekasi geriau.
- skonių, polinkių, prioritetų įvairovė. Dėl šios aplinkybės, net jei ir visose pasaulio šalyse gamybos sąlygos būtų visiškai vienodos, šalys siektų prekiauti. (Bernatonytė, 2011)

Žymus ekonomistas Alan E. Branch išskiria eksporto rizikas:

1. Apmokėjimo rizika. Parduodamos prekės ar atliekama paslauga, tačiau atsiranda rizika dėl ilgesnio apmokėjimo laikotarpio. Tai gali sukelti rimtą problemą ypač mažesnei bendrovei dėl apyvartinių lėšų trūkumo. Ekonomistas taip pat siūlo galimus sprendimo būdus: faktoringas, atsiskaitymas grynaisiais pinigais.
2. Finansinė rizika. Problemos atsiranda didėjant palūkanų normai, atsirandant valiutos keitimo kursų svyravimams. Siūlomi sprendimo būdai: planavimas, ypač trumpuoju

laikotarpiu, taip pat naudojant tokias strategijas, kaip apsidraudimas nuo valiutos kursų svyravimų.

3. Ekonominė/politinė rizika. apibūdinama kaip ekonominiai ir verslo ciklai, taip pat prekybos kliūtys. Galimas sprendimo būdas - palaikyti ryšius su Tarptautiniu banku ir nuolat stebėti politines, teises ir ekonomines aplinkas pirkėjo rinkose.
4. Komercinė rizika. Susijusi su pirkėjų sutarties nesilaikymu ir įsipareigojimų nevykdymu. Siūlomas sprendimas kaip strategijos parengimas, kuri užtikrintų mokėjimo gavimą, pvz.: konsultuojantis su banku ir apsidraudžiant prekinio draudimu.
5. Individuali rizika. Rizikos susiję su rinkų skirtumais. Eksportuotojai turėtų parengti strategiją, kuri padėtų pritaikyti produkciją užsienio rinkoms, kuri atitiktų vietinius įstatymus ir reikalavimus (Branch, 2006: 38-39).

2.2. Tarptautinės prekybos teorijos

Siekiant geriau išmanyti eksporto pobūdį būtina aptarti pagrindines tarptautinės prekybos teorijas. Anot Žukausko tarptautinės prekybos teorijos nagrinėja produktų judėjimo per valstybių sienas dėsningumus ir teikiamą naudą prekybos dalyviams (Žukauskas, 2006).

Vienas iš pirmųjų bandymų teoriškai paaiškinti tarptautinę prekybą ir jos gaunamą naudą buvo XV-XVIII a. vyravusi merkantilizmo doktrina. Merkantilistai pasisakė už valstybės siekį didinti turtus, grindžiamus aukso ir sidabro atsargomis. Kad pasiektų šį tikslą, valstybės stengėsi daugiau eksportuoti nei importuoti (Pilinkienė, 2016). Taip buvo *aktyvaus balanso* sąvoka, sukurti *protekcionizmo* teorijos pagrindai. Merkantilistai taip pat pirmieji atskleidė užsienio prekybos reikšmę šalių ekonomikai, ekonominiam vystymuisi ir nustatė valstybės vaidmenį užsienio prekyboje (Bernatonytė, 2011).

Nepaisant šių pasiekimų merkantilizmas buvo sukritikuotas ekonomisto ir filosofo Adamo Smitho. Pastarasis sukritikavo merkantilistų idėjas ir nurodė, kad šalies turtas priklauso ne tiek nuo jos sukaupto aukso kiekio, kiek nuo gebėjimo gaminti baigtines prekes ir teikti paslaugas. Todėl pagrindinis šalies tikslas yra ne aukso įsigijimas, bet gamybos plėtojimas darbo pasidalijimo ir kooperacijos pagrindu (Pilinkienė, 2016).

Smithas sukūrė absoliutaus pranašumo teoriją – tai gebėjimas pagaminti produkcijos vienetą mažesnėmis darbo sąnaudomis nei kitose šalyse (Pilinkienė, 2016).

Taigi ši teorija teigia, kad šalis eksportuoja tas prekes, kurias geba gaminti mažesnėmis darbo sąnaudomis vienam produkcijos vienetui ir importuoja tas prekes, kurias kitos šalys geba gaminti mažesnėmis darbo sąnaudomis vienam produkcijos vienetui (Pilinkienė, 2016). Tačiau šios teorijos

ribotumas aiškinant tarptautinę prekybą yra tas, kad teorija neatsako į klausimą: kodėl šios šalys tarpusavyje prekiauja net vyraujant absoliučiam pranašumui vienoms ar kitoms prekėms gaminti (Bernatonytė, 2011). Į šį klausimą atsakė ir situaciją išnagrinėjo A. Smitho pasekėjas Deividas Rikardas, kuris suformulavo *lyginamojo pranašumo teoriją*.

Remiantis lyginamojo pranašumo dėsniumi, šalys specializuojasi tokių prekių gamybą ir eksportą, kurias gali gaminti santykinai mažesniais kaštais negu kitos šalys (Pilinkienė, 2016).

Yra du pagrindiniai šio dėsnio paaiškinimai:

1. Tarptautiniai skirtumai atsiranda gamybos technologijose dėl fizinio našumo ir darbo sąnaudų poreikio skirtumo.
2. Jeigu šalys turi galimybę naudoti panašią technologiją ir nesiskiria fiziniu našumu, lyginamasis pranašumas atsiranda dėl skirtingų santykinų kainų šalių viduje, nes santykiniai gamybos veiksnių kaštai šalyse skiriasi (Pilinkienė, 2016).

Absoliučiojo ir lyginamojo pranašumo teorijose A. Smithas ir D. Rikardas nurodė, kaip galima padidinti gamybos apimtį, jeigu šalys specializuojasi gaminti produkciją, turinčią pranašumą. Tačiau šios teorijos nepadedą paaiškinti, kurios produkcijos rūšys greičiau užtikrins šį pranašumą (Bernatonytė, 2011).

Švedų ekonomistai B. Ohlinas ir E. Heckscheris suformulavo *Heckscherio ir Ohlino modelį*. Pagrindinis Heckscherio ir Ohlino modelio principas yra tas, kad šalis turi lyginamąjį tos prekės gamybos pranašumą, kur intensyviai vartojami santykinai gausūs šalies ištekliai. (Pilinkienė, 2016) Tai yra, šalys turės tų prekių, kurių gamybai daugiau vartojama santykinai gausių toje šalyje išteklių, eksporto pranašumą ir importuos tas prekes, kurių gamybai daug vartojama santykinai nepakankamo toje šalyje išteklių (Pilinkienė, 2016).

Ši teorija daug kartų buvo tikrinama naudojant daugybę statistinių duomenų ir taikoma skirtingoms šalims, prekėms ir gamybos veiksniams. Žinomiausi tyrimai buvo vykdomi V. Leontjevo. (Bernatonytė, 2011) Šis vienas žymiausių ekonomistų nagrinėjo JAV tarptautinės prekybos kryptis. Jis padarė išvadą, kad JAV yra santykinai turtinga kapitalo šalis. Tada, remiantis minėtu modeliu, JAV turėtų eksportuoti kapitalo imlias ir importuoti darbo imlias prekes. V. Leontjevas nustatė, kad kai tam tikrais atvejais buvo priešingai, t.y. JAV eksportuodavo darbo imlias ir importuodavo kapitalo imlias prekes (Pilinkienė, 2016).

Tarptautinėje prekyboje įvyko nemažai pokyčių ir atsirado naujų globalių tendencijų, kurias sunku paaiškinti aptartais modeliais. Pirma, vis labiau plečiasi prekyba tarp išsivysčiusių valstybių, kurios apsirūpina gamybos veiksniais panašiai. Antra tendencija, kurią sunku paaiškinti remiantis Heckscherio ir Ohlino modeliu, yra prekyba šakų viduje – apsikeitimas panašiais apdirbamosios pramonės gaminiais (Pilinkienė, 2016).

Paulas Krugmanas, aiškindamasis šalių tarpusavio prekybos panašiais produktais paplitimą, pateikė naują *tarptautinės prekybos teoriją*. Svarbiausias P. Krugmano darbas, už kurį jam buvo suteikta Nobelio ekonomikos premija, yra *masto ekonomijos poveikio tarptautinei prekybai analizė* (Pilinkienė, 2016).

P. Krugmanas, pirmasis aprašęs prekybos panašiais produktais paplitimą, padarė prielaidą, kad vartotojai teikia pirmenybę prekių įvairovei ir, kad gamybai palankus veiksnys – masto ekonomija – ne visuomet naudingas jos plėtrai (Pilinkienė, 2016).

Teorijos prielaidos yra šios:

- masto ekonomija (išplėsdama įmonė sumažina vidutines išlaidas);
- monopolinė konkurencija (atsiranda, kai vartotojams tampa svarbi produktų įvairovė);
- produktų įvairovė (konkuruoja skirtingų rūšių prekes gaminančios bendrovės) (Pilinkienė, 2016).

Naujosios tarptautinės prekybos teorijos teigia, kad gamybos našumą ir įmonių konkurencingumą lemia darbo jėgos kvalifikacija, technologijų lygis, inovacijos, efektyvi valstybės politika inovacijų atžvilgiu, specializuota infrastruktūra, tiekėjų tinklas, masto ekonomija ir aglomeracija (Pilinkienė, 2016).

Dar vienas dėsnis ilgą laiką buvęs nuošalyje dėl nesuderinamumo su pripažintais ekonomikos modeliais *gravitacinis prekybos modelis* vis labiau mėgstamas ekonomikos tyrėjų dėl itin stipraus empirinio savos teorijos patvirtinimo (Pilinkienė, 2016).

Minėto modelio pagrindas – *Niutono gravitacijos dėsnis*, kuris teigia, kad bet kurių dviejų kūnų sąveikos dydis yra tiesiogiai proporcingas jų masėms ir atvirkščiai proporcingas atstumui tarp jų. Pirmasis 1962 m. pasiūlęs šį dėsnį tarptautinės prekybos teorijoje buvo olandas Janas Tinbergenas. Prekybinė gravitacijos dėsnio interpretacija skambėtų taip: šalių dvišalės prekybos apimtis tiesiogiai proporcinga ekonomikų dydžiui ir atvirkščiai proporcinga atstumui tarp šalių (Pilinkienė, 2016).

Šiame dėsnyje ekonomikos dydis matuojamas kiekvienos šalies BVP, o atstumas traktuojamas kaip geografinis, kultūrinis ir politinis. Geografinis atstumas yra akivaizdžiausias prekybą ribojantis veiksnys, nes prekės fiziškai turi būti vežamos iš vienos šalies į kitą (Pilinkienė, 2016). Kultūrinio atstumo kintamasis aiškinamas kaip skirtingų šalių naudojamą bendrą kalbą. Politinis atstumas mažėja naikinant muitus ir kitus apribojimus tarptautinei prekybai.

2.3. Tarptautinės prekybos politikos formos

Atskirų šalių padėtis pasaulinėje ekonomikoje ir įvairių prekių rinkose yra skirtinga. Gindamas savo interesus, kiekvienas tarptautinės prekybos dalyvis stengiasi atitinkamai veikti, t.y. vykdo tam tikrą politiką (Bernatonytė, 2011).

Tarptautinėje prekyboje politika vykdoma įvairiomis formomis:

- siekimas liberalizuoti tarptautinę prekybą, panaikinti prekybos apribojimus, trukdančius tarptautinio darbo pasidalijimo gilėjimo, gamybinių jėgų internacionalizacijos procesui;
- protekcionizmo stiprinimas, bandymas apriboti prekių įvežimą į šalį (Bernatonytė, 2011).

V. Pilinkienė išskiria dar dvi tarptautinės prekybos politikos formas: dempingas ir embargas.

Laisvoji prekyba – tai valstybės ekonominė politika, kai valstybė minimaliai kišasi į užsienio prekybą, besivystančią veikiant laisvai kintančioms pasiūlos ir paklausos santykių lemiančioms jėgoms (Pilinkienė, 2016).

Svarbiausi laisvosios prekybos pranašumai:

- skatina konkurenciją ir apriboja monopolijas;
- suteikia naudą vartotojams dėl didesnės prekių pasirinkimo galimybės;
- reiškiantis gamybos masto ekonomijos efektui, gali lemti efektyvesnę gamybą;
- skatina abipusiškai naudingą tarptautinį darbo pasidalijimą;
- padeda efektyviau paskirstyti išteklius ir užtikrinti aukštesnį materialinės gerovės lygį (Pilinkienė, 2016).

Laisvosios prekybos politika šalims padeda gauti didžiausią naudą dėl netaikomų maito tarifų taip pat dėl nevaržomo prekių, paslaugų ar darbo judėjimo. Dėl šių priežasčių šalys kuria tarptautines organizacijas skatinančias šalių tarpusavio bendradarbiavimą.

Viena pirmoji ir didžiausia tarptautinė organizacija buvo įkurta 1945 m. Pasaulio prekybos organizacija (PPO) ir jos pirmtakas - Bendrasis susitarimas dėl muitų tarifų ir prekybos (1986-1994) (angl. - *General Agreement on Tariffs and Trade GATT*). Ši organizacija prisidėjo prie pasaulinės ekonominės gerovės įvairiais būdais.

Penkios PPO funkcijos:

- nustatyti tarptautinės prekybos taisykles ir disciplinas;
- derėtis dėl politikos sukeltų iškraipymų laisvam prekių ir paslaugų judėjimui tarp narių (įskaitant atvejus, kai šalys ne narės siekia prisijungti);
- spręsti su prekyba susijusius ginčus tarp narių;

- stebėti, registruoti pranešimus ir skleisti informaciją apie prekybą ir su prekyba susijusią politiką tarp narių;
- koordinuoti su prekyba susijusius klausimus su kitomis tarptautinėmis organizacijomis, įskaitant pagalbą prekybai (Anderson, 2016).

PPO veikla yra svarbi viso pasaulio prekybai. PPO turi apie 160 narių, tai sudaro apie 95% pasaulio prekybos. Dar apie 25 kitos valstybės derasi dėl narystės. Ši organizacija yra orientuota į atviras prekių ir paslaugų rinkas, į sklandų bendradarbiavimą ir taikius ginčų sprendimus. Taip pat PPO kasmet suorganizuoja apie 100 techninio bendradarbiavimo misijų besivystančiose šalyse. Organizacija teikia pagalbą besivystančioms šalims siekdama padėti plėtoti įgūdžius ir infrastruktūrą, reikalingą prekybos plėtrai.

Taip pat svarbią reikšmę prekybos liberalizavime turi regioniniai susitarimai. Vienas iš jų yra Šiaurės Amerikos laisvosios prekybos susitarimas (*The North American Free Trade Agreement - NAFTA*) tarp JAV, Kanados ir Meksikos įsteigtas nuo 1994 m.

Šio susitarimo tikslai:

- skatinti prekybą prekėmis ir paslaugomis bei investicijų pritraukimą palaipsniui panaikinant tarifines ir netarifines priemones;
- kilmės taisyklių laikymasis;
- intelektinės nuosavybės apsauga;
- didinti užimtumą ir gerinti darbo bei gyvenimo sąlygas;
- prekybos ryšių ir ginčų valdymas;
- viešųjų pirkimų tvarkos nustatymas;
- darbo ir aplinkos apsaugos įstatymų stiprinimas, vykdymas ir reguliavimas;
- bendradarbiavimas regioniniuose ir daugiašaliuose prekybos forumuose (Villareal ir Fergussonas, 2017).

NAFTA atidarė rinkas palaipsniui panaikindama tarifus ir netarifines kliūtis daugumai prekių, kurios gaminamos ir parduodamos Šiaurės Amerikoje (Komar, N., Uniat, A., & Lutsiv, R., 2016).

Dar viena svarbi ir daranti įtaką tarptautinėje prekyboje yra Europos laisvosios prekybos asociacija (*angl. The European Free Trade Association - EFTA*). Ši tarpvyriausybė organizacija įsteigta tarp Islandijos, Lichtenšteino, Norvegijos ir Šveicarijos, siekiant skatinti laisvą prekybinį ir ekonominį jos narių bendradarbiavimą, Europoje ir visame pasaulyje.

EFTA buvo įkurta pagal 1960 m. Stokholmo konvenciją. Nuo įkūrimo santykiai Europos Sąjunga (ES) buvo EFTA veiklos pagrindinis tikslas. Tik vėliau nuo 1990 m. EFTA aktyviai ėmėsi prekybos santykių su trečiosiomis šalimis Europoje ir už jos ribų.

Asociacijos pagrindiniai uždaviniai yra trys:

- Palaikyti ir plėtoti EFTA konvenciją, reglamentuojančią ekonominius santykius tarp keturių EFTA valstybių narių;
- Vadovautis Europos Ekonominės Zonos susitarimu (*angl. European Economic Area – EEA Agreement*), jungiančio Europos Sąjungos valstybes nares ir tris EFTA valstybes - Islandiją, Lichtenšteiną ir Norvegiją, taip pat valdant bendrojoje rinkoje vadinamos "Vidaus Rinka" (*angl. "Internal Market"*)
- EFTA pasaulinio laisvosios prekybos susitarimų tinklo kūrimas.

Pietryčių Azijos valstybės taip pat įsteigė asociaciją propaguojančią laisvą prekybą. ASEAN (*angl. The Association of Southeast Asian Nations*) asociacija įkurta 1967 m. Rugpjūčio 8 d. Bankoke, Tailande. Organizacijos ASEAN deklaraciją (Bankoko deklaraciją) pasirašė Indonezija, Malaizija, Filipinai, Singapūras ir Tailandas. Vėliau prisijungė Brunėjaus Darusalamas, Vietnamas, Laoso PNR, Mianmaras, Kambodža. Ir šiandien sąjungą sudaro dešimt ASEAN valstybių narių.

ASEAN tikslai ir uždaviniai yra šie:

- Paspirtinti regiono ekonominį augimą, socialinę pažangą ir kultūrinę plėtrą, kartu stengiantis siekti lygybės ir partnerystės dvasios, siekiant sustiprinti klestinčią ir taikią Pietų Azijos valstybių bendruomenę;
- Skatinti regioninę taiką ir stabilumą, išlaikant pagarbą teisingumui ir teisinei valstybei santykiuose tarp regiono šalių ir laikantis Jungtinių Tautų Chartijos principų;
- Skatinti aktyvų bendradarbiavimą ir savitarpio pagalbą bendrų interesų klausimais ekonomikos, socialinėje, kultūrinėje, techninėje, mokslinėje ir administracinėje srityse;
- Teikti tarpusavio pagalbą švietimo, profesinio, techninio ir administracinio švietimo ir mokslinių tyrimų priemonių forma;
- Veiksmingiau bendradarbiauti siekiant geriau panaudoti šalių narių žemės ūkį ir pramonės šakas, plėsti jų prekybą, įskaitant tarptautinės prekybos prekėmis, gerinti jų transporto ir ryšių infrastruktūrą bei gerinti jų tautų gyvenimo lygį;
- Skatinti Pietryčių Azijos studijas;

- Palaikyti glaudų ir naudingą bendradarbiavimą su esamomis tarptautinėmis ir regioninėmis organizacijomis, turinčiomis panašius tikslus, bei ištirti visas galimybes dar glaudžiau bendradarbiauti tarpusavyje.

Pati didžiausia ir daugiausia šalių pritraukusi organizacija yra Europos Sąjunga. ES yra unikali ekonominė ir politinė 28 Europos šalių sąjunga. Kartu šios šalys užima didžiąją dalį žemyno. ES buvo sukurta po Antrojo pasaulinio karo. Pirmiausia buvo siekiama skatinti ekonominį bendradarbiavimą remiantis prielaida, kad tarpusavyje prekiaujančios šalys tampa vienos nuo kitų ekonomiškai priklausomos ir todėl labiau linkusios vengti konfliktų. Todėl 1958 m. buvo sukurta Europos ekonominė bendrija (EEB) ir iš pradžių sustiprintas ekonominis šešių šalių – Belgijos, Italijos, Liuksemburgo, Nyderlandų, Prancūzijos ir Vokietijos – bendradarbiavimas. Nuo to laiko buvo sukurta didžiulė bendra rinka. Ji plėtojama toliau, kad būtų išnaudotos visos jos teikiamos galimybės. Didelis pasiekimas šios sąjungos, kad 2012 m. jai pavyko įvesti bendrą Europos valiutą – eurą. ES tarp šalių narių panaikinta pasienio kontrolė (Europa.eu, 2017).

Europos sąjungos pagrindiniai uždaviniai yra:

- propaguoti žmogaus teises pačioje ES ir visame pasaulyje;
- stiprinti ekonomiką ir palaikyti gerovę;
- saugoti konkurenciją ir kontroliuoti koncernus;
- ginti vartotojus;
- mažinti pragyvenimo kainą;
- skatinti tvarią ir darnią ekonomiką;
- bendra rinka, panaikintos pasienio kontrolės;
- remti švietimą ir mokslinius tyrimus;
- užtikrinti taiką ir saugumą, stabilumą ir klestėjimą, padėti kelti gyvenimo standartus;
- suteikti ES struktūrines paramas nuosekliai mažinančias socialinius ir ekonominius skirtumus tarp ES šalių narių ar atskirų regionų;
- mažinti biurokratiją.

Visos šios ir dar daug kitų organizacijų pasaulyje susibūrė tam, kad organizacijos šalims narėms teiktų ekonominę, politinę ir socialinę pagalbą. Šių organizacijų tikslai didinti šalių narių tarpusavio laisvąją prekybą ir taip padėtų viena kitai sparčiau vystytis. Paprastai kuo atviresnė ekonomika, kuo laisvesnė prekyba tuo labiau šalyse skatinamas našumas ir inovacijos.

Tačiau dabartinėmis sąlygomis nė viena šalis, net ir vykdydama laisvosios prekybos politiką, nėra visiškai laisva protekcionistinių priemonių atžvilgiu (Bernatonytė, 2011).

Protekcionalizmo apibrėžimas, kaip politika nukreipta į vidaus rinkos apsaugojimą nuo užsienio konkurencijos. V. Pilinkienė išskiria šias protekcionalizmo formas:

- **rūšinis** yra nukreiptas į tam tikras valstybes ar pavienius produktus;
- **šakinis** gina tam tikras ūkio šakas;
- **kolektyvinis** vykdomas kelių valstybių susitarimu;
- **paslėptasis** įgyvendinamas užslėptais metodais;
- **apsauginis** saugo šalies pramonę nuo konkurencijos;
- **agresyvusis** maksimaliai skatina eksportą (Pilinkienė, 2016).

Protekcionalizmo nauda gali būti įžvelgiama tik tuo atveju kai valstybė nori apsaugoti jauną vietinę pramonės šaką. Jauna pramonės šaka nėra pajėgi kovoti su užsienio šakomis ir be valstybės paramos ji tiesiog gali išnykti. Valstybė įvairiomis protekcionalizmo formomis gali bandyti apsaugoti tokią pramonės šaką tol kol ji taps stipri ir pajėgs pati kovoti su tarptautine konkurencija. Taip pat protekcionalizmu valstybė gali ginti nacionalinius interesus taip siekdama apsaugoti piliečius nuo nedarbo ir vietinių prekių išstūmimu iš rinkos. Protekcionalizmo dėka surenkama daugiau įplaukų į šalies biudžetą.

Tačiau neigiamų protekcionalizmo padarinių yra kur kas daugiau. V. Pilinkienė išskiria šiuos padarinius:

- didėjančios vartotojų išlaidos;
- ekonominė stagnacija;
- specializacijos mažėjimas;
- prekybos karai (Pilinkienė, 2016).

Taigi taikant protekcionalizmo formą atsiranda neigiami padariniai tokie kaip padidinto maito tarifo taikymas. Kadangi maitas padidina importuojamos prekės kainą, atitinkamai gali didėti ir vietinės prekės, dėl to vartotojai gali būti priversti pirkti brangesnes vietines prekes. Taip pat protekcionalizmas yra pavojingas besivystančioms šalims. Valstybė siekdama apsaugoti vietinius gamintojus nuo užsienio konkurentų gali taip pat sustabdyti jų vystymąsi ir tobulėjimą ir kokybės didinimą. Mažose šalyse taip pat gali atsirasti prekių deficitas, dėl vietinių išteklių trūkumo. Protekcionalizmas gali iššaukti net šešėlinę rinką.

Apibendrinant įvairių autorių pateiktas nuomones apie teigiamas ir neigiamas laisvosios prekybos ir protekcionalizmo formas galima pastebėti, kad visi autoriai turi vieningą nuomonę, kad visais laikais, įvairiais laikotarpiais buvo pranašesnė tai viena tai kita politikos forma. Kadangi, nėra lengva nuspręsti, kuri iš jų yra tinkamiausia, todėl geriausias sprendimas būtų derinti jas abi.

V. Pilinkienė dempingą aiškina kaip prekių pardavimą užsienio rinkose žemesnėmis negu vidaus ar pasaulinė rinkos kainomis, kartais net žemesnėmis už gamybos kaštus (Pilinkienė, 2016).

10 Lentelėje pateiktas V. Pilinkienės ir D. Bernatonytės požiūris į dempingo formas.

10 lentelė. Dempingo formos (parengta pagal Pilinkienė, 2016, Bernatonytė, 2011)

Dempingo forma	Apibūdinimas	Priemonės kovojant prieš dempingą
Atsitiktinis dempingas	Epizodinis atliekamų prekių pardavimas į užsienio rinką sumažintomis kainomis. Ši dempingo forma yra pati nekalčiausia, nes vietos gamintojai turėdami pagamintų prekių perteklių arba atsiradus neparduotam prekių kiekiui nusprendžia parduoti mažesne kaina.	Antidempingo muitas Embargas
Numatytasis (grobuoniškas) dempingas	Laikinas apgalvotas eksporto kainų mažinimas. Ši forma vadinama grobuoniška, nes eksportuotojai siekia išstumti vietos konkurentus taip užimdami rinką ir vėliau padidinti kainas.	
Pastovus dempingas	Pastovus prekių eksportas žemesnėmis kainomis. Ši dempingo forma gali trukti neribotą laiką.	
Valiutinis dempingas	Grindžiamas nacionalinės valiutos perkamosios galios skirtumu šalies viduje ir užsienyje. Tokią formą gali iššaukti tik valiutos devalvavimas ir atitinkamai išaugę gamybos kaštai, kurie įtakoja prekių pardavimą mažesnėmis kainomis.	
Abipusis dempingas	Dviejų šalių tos pačios prekės kainos sumažinimas. Labai reta dempingo forma, kurią gali nulemti abiejų šalių monopolijos.	
Atvirkštinis dempingas	Eksporto kainų padidininimas. Ši neįprasta, retai pasitaikanti forma gali atsirasti paveikta nenumatytų ryškių valiutos kursų svyravimų.	
Socialinis dempingas	Atsiranda kai šalys dėl mažų išlaidų darbo užmokesčiui ir socialiniams reikalams gali parduoti prekes žemesnėmis kainomis.	
Sezoninis dempingas	Kai firmos dėl specialių priežasčių nori išlaikyti stabilesnes kainas vienoje rinkoje negu kitoje.	

Dažniais atvejais šalys, nustačiusios dempingų atvejus imasi priemonių ginti vietinius gamintojus nuo nepagrįstai mažų įvežamų tarptautinių prekių kainų. Tam, kad nustatyti dempingo atvejus reikia atlikti išsamius tyrimus remiantis Pasaulio prekybos organizacijos nustatytais taisyklėmis. Nustačius dempingo atvejus eksportuotojai apmokestinami antidempingo muitais iki sutarto lygio, tačiau ir čia randama išeičių įvežant tas pačias prekes prie trečiašias šalis.

Antidempingo ir kompensacinės priemonės – tai legalios prekybos apsaugos priemonės, naudojamos ginti Bendrijos rinką. Šias priemones, esant apibrėžtoms sąlygoms, leidžia taikyti Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) nuostatos. Visa veikla, susijusi su antidempingo ir kompensacinėmis priemonėmis, yra vykdoma laikantis galiojančių tarptautinių įsipareigojimų, o ypač tų, kuriuos nustato Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT) (LR muitinės departamentas, 2017).

Antidempingo ir kompensaciniai muitai renkami nepriklausomai nuo kitų importui paprastai taikomų muitų, mokesčių ar rinkliavų. Šie muitai taikomi tik į laisvą apyvartą Bendrijoje išleidžiamoms prekėms (LR muitinės departamentas, 2017).

Dar viena minima politinė priemonė kovoje prieš dempingą yra embargas. Pagal V. Pilinkienę ši priemonė pasireiškia kaip draudimas išvežti ar įvežti į kurią nors šalį prekes, auksą, vertybinius popierius. Embargas dažniausiai naudojamas kaip politinė bausmė (Pilinkienė, 2016).

2.4. Eksporto plėtros veiksniai ir skatinimo priemonės

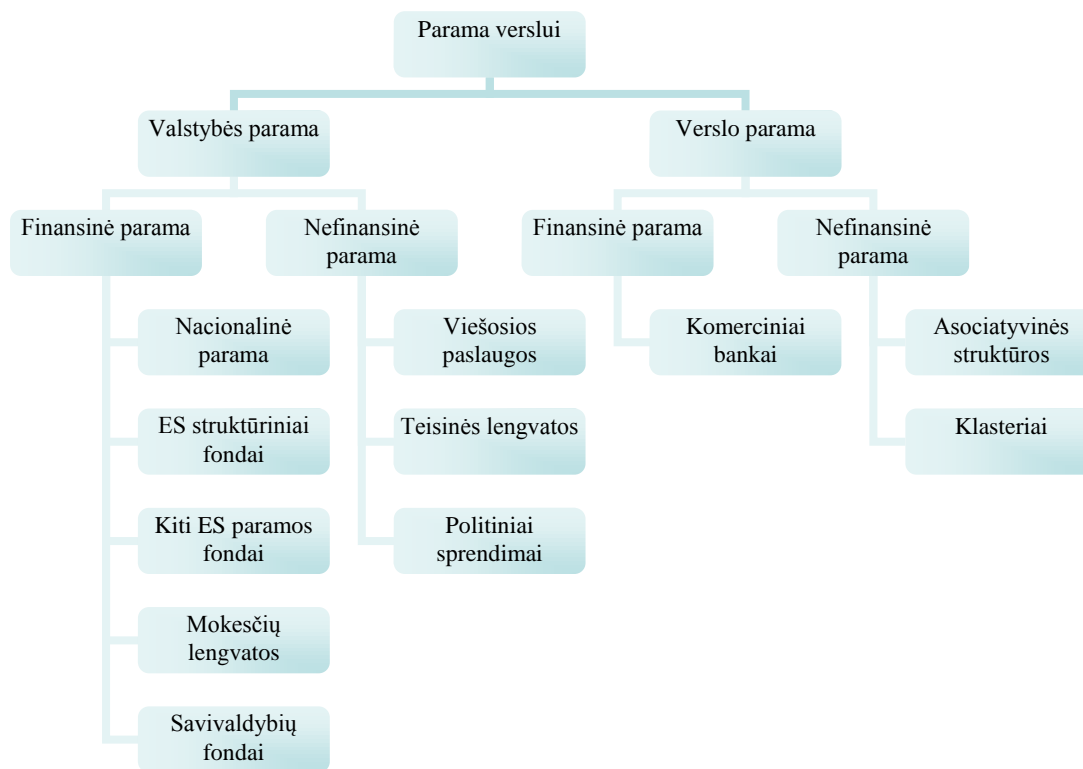
Lietuvos – atviros ir nedidelės šalies – ūkio augimui didelę reikšmę turi užsienio prekybos, ypač eksporto, plėtra. Viena šios svarbos priežasčių ta, kad maža ekonomika dažniausiai neturi pakankamai išteklių plačiam prekių ir paslaugų asortimentui gaminti, siekiant patenkinti vartojimo bei investicijų poreikius šalies viduje. Todėl, norėdama įsivežti pageidaujamų produktų, šalis turi sugebėti pasiūlyti užsienio rinkoms tam tikras prekes ir paslaugas, už kurias gautomis pajamomis galėtų finansuoti reikiamą importą (Snieškienė ir Pridotkienė, 2011).

Prieš identifikuojant eksporto plėtros veiksnius, būtų tikslinga išskirti eksporto plėtros skatinimo formas.

L. Smagurauskienė išskiria du pagrindinius paramos būdus:

1. Tiesioginė parama teikiama per subsidijas, dotacijas ar kompensacijas.
2. Netiesioginė parama – viešosios paslaugos lengvatinėmis sąlygomis, mokesčių lengvatos, paskolų garantijos, eksporto draudimas lengvatinėmis sąlygomis, teisinės lengvatos, palankūs politiniai sprendimai.

Pagrindiniai valstybės paramos verslui finansiniai šaltiniai Lietuvoje yra nacionalinis biudžetas, savivaldybių biudžetai, ES ir kiti fondai (Smagurauskienė, 2009). 5 paveiksle pateikiamos pagrindinės eksporto skatinimo formos.

5 pav. Paramos verslui formos ir šaltiniai (parengta pagal Smagurauskienė, 2009: 59-61)

Lietuvoje, kaip nefinansinės paramos priemonės eksporto skatinimui, yra sukurtos Tarpvvyriausybės prekybinio ir ekonominio bendradarbiavimo komisijos (TVK), kurios rengia posėdžius tarp Lietuvos ir susijusių šalių. Posėdžiuose komisijų nariai paprastai aptaria dvišales bendradarbiavimo perspektyvas energetikos, žemės ūkio, kultūros, viešojo valdymo, socialinės apsaugos ir darbo ir kt. srityse. TVK susitikimuose daugiausia dėmesio skiriama dvišalio investicinio potencialo ir prekybos stiprinimui.

Lietuvoje tarpvyriausybės prekybinio ir ekonominio bendradarbiavimo komisijos yra šios:

- Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Baltarusijos Respublikos Vyriausybės prekybinio ir ekonominio bendradarbiavimo komisija
- Lietuvos ir Lenkijos ekonominio bendradarbiavimo komisija
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Kazachstano Respublikos Vyriausybės dvišalės prekybinio ir ekonominio bendradarbiavimo komisija
- Lietuvos Respublikos regionų ir Rusijos Federacijos Kaliningrado srities vietinės valdžios ilgalaikio bendradarbiavimo tarybos Prekybinio ir ekonominio bendradarbiavimo bei bendradarbiavimo energetikos srityje komisija

- Tarpvyriausybinių Lietuvos ir Rusijos prekybinio ir ekonominio, mokslinio ir techninio, kultūrinio ir humanitarinio bendradarbiavimo komisijos darbo grupė
- Lietuvos ir Ukrainos prekybinio ir ekonominio bei mokslinio ir techninio bendradarbiavimo komisija
- Tarpvyriausybinių Lietuvos Respublikos ir Gruzijos ekonominio bendradarbiavimo komisija
- Tarpvyriausybinių Lietuvos Respublikos ir Armėnijos Respublikos ekonominio bendradarbiavimo komisija (Lietuvos Respublikos ūkio ministerija, 2016).

Nefinansinę paramą teikia komercijos atašė veikla. Lietuvos Respublikos **komercijos atašė** – užsienio valstybėje akredituotas karjeros valstybės tarnautojas, kurio uždaviniai yra skatinti spartesnę Lietuvos ekonomikos integraciją į pasaulio ekonomiką, prekių ir paslaugų eksportą į užsienio valstybes, ieškoti naujų nišų lietuviškoms prekėms ir paslaugoms, skatinti investicijas į mūsų šalies ūkį ir atvykstamąjį turizmą bei ginti Lietuvos įmonių interesus (Lietuvos Respublikos ūkio ministerija, 2016).

Komercijos atašė pareigybės įsteigtos 15-oje diplomatinių atstovybių: Jungtinėje Didžiosios Britanijos, Švedijos Karalystėje, Vokietijos Federacinėje Respublikoje, Rusijos Federacijoje, Ukrainoje, Kazachstano Respublikoje, Azerbaidžano Respublikoje ir Turkmėnistane, Norvegijos Karalystėje, Baltarusijos Respublikoje, Kinijos Liaudies Respublikoje, Korėjos Respublikoje, Mongolijoje ir Vietnamo Socialistinėje Respublikoje, Izraelio valstybėje, Prancūzijos Respublikoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose, Suomijos Respublikoje.

Lietuvos Respublikos komercijos atašė teikia Lietuvos įmonėms (organizacijoms) konsultacinių ir informacinių paslaugų, iš jų daugiausia Baltarusijoje. Taip pat teikia konsultacinių ir informacinių paslaugų paskyrimo valstybės įmonėms (organizacijoms) daugiausia Jungtinėje Karalystėje (Lietuvos respublikos komercijos atašė suvestinė veiklos ataskaita, 2016).

Taip pat kaip nefinansines eksporto paramas įmonėms teikia organizacija VŠĮ „Versli Lietuva“. Organizacijos teikiamos bendrosios paslaugos:

- **Klasterizacija.** Organizacija padeda steigti naujus klasterius, konsultuoja jau susikūrusius ir telkia klasterių visuomenę organizuodami „Klasterių forumą“. LR klasterių plėtros koncepcijoje ši sąvoka aiškinama kaip įmonių ir (arba) mokslo ir studijų institucijų bei kitų subjektų santalka, funkcionuojanti partnerystės principu, kurios nariai, veikdami tarpusavyje susijusiose įvairiose ekonominės veiklos ir iniciatyvų srityse, siekia padidinti ekonominę veiklos efektyvumą.

- **Eksporto akademija.** Programoje teikiami bendrieji eksporto mokymai, specializuoti mokymai ir įmonių stažuotė. Programą organizacija įgyvendina kartu su tarptautiniais ir Lietuvos ekspertais.
- **Lyderystės ekspresas.** Programa įgyvendinama per 7 dienas, per kurias verslų savininkams perteikiamos būtinos žinios tam, kad padėtų atrasti naujas idėjas sėkmingam verslo vystymui.
- **BrandLab.** Projektas sukurtas tam, kad suteiktų eksportuotojams būtinų žinių apie prekės ženklo kūrimą, kuris įsitvirtintų vartotojų mąstysenoje ir sukurtų pridėtinės vertės.
- **Eksporto klubas.** Organizuojamos dalykinės verslininkų diskusijos. Diskusijų tikslas – perteikti kiekvieno verslininko patirtį tarptautinėje prekyboje, kad kiti galėtų lengviau perprasti perspektyvius prekybos sektorius ir naujausias verslo tendencijas.
- **GLL patarėjai verslui.** Programa skirta sudaryti sąlygas Lietuvos verslui gauti strategines konsultacijas iš užsienyje gyvenančių ir dirbančių lietuvių ir ekspertų. Ši programa suteikia galimybę gauti vertingų kontaktų ir konsultacijų iš tarptautinio lygio ekspertų.
- **Eksportuotojų duomenų bazė** – pateikiama informacija užsienio kompanijoms apie Lietuvos paslaugų tiekėjus ir gamintojus. Ši bazė sukurta siekiant padėti Lietuvos įmonėms lengviau susirasti užsienio partnerius, o taip pat šiems patogiau ir greičiau surasti galimus gamintojus ar paslaugų tiekėjus Lietuvoje. Įmonių aprašymai apima detalius įmonės atstovo, atsakingo už eksporto veiklą kontaktų duomenis, įmonės bei jos produktų aprašymus, turimas kvalifikacijas ir sertifikatus (taip pat esamas narystes organizacijose, gautus apdovanojimus ir pan.), produktų katalogus. Užsienio įmonės gali pateikti viešus bendradarbiavimo pasiūlymus, nurodant kokių gaminių ar paslaugų tiekėjų jos ieško Lietuvoje.
- **Rinkų informacija** - pateikta informacija, susijusi su pagrindinėmis tikslinėmis ir kitomis Lietuvos eksporto rinkomis.
- **Kitos paslaugos** - organizuojamos verslo misijos, parodos, konsultacijos, seminarai, teikiama potencialių klientų sąrašų sudarymo paslauga.

Didžioji dalis finansinės paramos Lietuvos eksporto plėtrai skiriama iš Europos Sąjungos fondų. ES lėšų įsisavinimu rūpinasi tiek finansų ministerija, tiek savivaldybės.

Lietuvos miestų savivaldybės teikia finansines ir nefinansines paramas verslumo skatinimo priemonėms: skatinant gyventojų verslumą bei smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) plėtrą dalyvaujant

parodose, mugėse ar verslininkų misijose, siekiant surasti bendradarbiavimo partnerius gamybos, prekybos ar mokslo srityse ar pritraukti užsienio investicijas, reprezentuoti rajono ūkį, taip pat skatinančiose lietuviškos produkcijos bei paslaugų eksportą.

Viešoji įstaiga Lietuvos verslo paramos agentūra (LVPA) įgyvendina Lietuvos ūkio plėtrai ir jo tarptautiniam konkurencingumui didinti skirtas nacionalines strategijas ir programas, kryptingai padeda investuoti paramą verslui, moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai, energetikai, administruoja Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir valstybės biudžeto lėšas, užtikrina informacijos apie reikalavimus ir ES paramos paskirstymą sklaidą (Lietuvos verslo paramos agentūra, 2017).

Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo pagrindinis tikslas – skatinti ekonomikos konkurencingumą, apimantį ir į eksportą orientuotos ekonominės veiklos, sukuriančios didesnę pridėtinę vertę ir naudojančios pažangiąsias technologijas, plėtrą. Prekių ir paslaugų eksportas padeda didinti bendrąjį vidaus produktą, užtikrina Lietuvos ekonomikos augimą (LR įstatymas dėl smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimo, 2013).

Lietuvos respublikos ūkio ministro patvirtintas įsakymas dėl 2014 – 2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 3 prioriteto „Smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ priemonių: „Naujos galimybės LT“, „Expo sertifikatas LT“, „Verslo klasteris LT, „Expo konsultantas LT“, „Tarptautiškumas LT“, „InoConnect“ projektų finansavimo.

Naujos galimybės LT

ES paramos lėšos yra skiriamos įmonių dalyvavimui tarptautinėse parodose, verslo misijose, mugėse. Finansuojamas įmonių dalyvavimas tarptautinėse parodose, verslo misijose, mugėse, įskaitant pasiruošimo šiems renginiams išlaidas, kelionės ir apgyvendinimo, renginių mokesčių, stendo ir reklaminės medžiagos paruošimo išlaidas (VŠĮ „Versli Lietuva“, 2017).

Paraiškas galima teikti, kai paskelbiamas kvietimas interneto svetainėse www.esinvesticijos.lt, www.lvpa.lt. Finansuoti projektai atrenkami konkurso būdu. Galimi pareiškėjai yra mažos ir vidutinės įmonės. Taip pat paraiškas gali teikti verslo asociacijos, pramonės, prekybos ir amatų rūmai, klasterio koordinatorius, valstybės įmonė Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūra, Valstybinis turizmo departamentas prie Ūkio ministerijos, tačiau galutinis naudos gavėjas yra mažos ir vidutinės įmonės (VŠĮ „Versli Lietuva“, 2017).

ES struktūrinių fondų lėšos skirtos finansuoti – 28 962 002,00 Eur. ES struktūrinių lėšų suma skiriama projektui finansuoti yra 50 000 - 300 000 Eur, o kultūrinių ir kūrybinių industrijų sektoriui 30 000 - 200 000 Eur. ES struktūrinių fondų finansuojama didžiausia projekto išlaidų dalis gali būti nuo 70 iki 90 procentų.

Expo sertifikatas LT

Priemonės tikslas – paskatinti įmonių tarptautiškumą, teikiant paramą planuojamai eksportuoti produkcijai sertifikuoti, tai padėtų tarptautinėse rinkose sukurti teigiamą įvaizdį, kad Lietuvos įmonės teikia kokybiškus ir tarptautinius standartus atitinkančius produktus. (LR įstatymas dėl projekto „Smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“, 2013)

Finansuojama įmonių produkcijos, kurią planuojama eksportuoti į užsienio valstybes, sertifikavimo veikla, įskaitant bandymus, tyrimus, ekspertų konsultacijas. Paraiškų teikimas galimas, kai paskelbiamas kvietimas interneto svetainėse www.esinvesticijos.lt, www.lvpa.lt. Finansuoti projektai atrenkami konkurso būdu (VŠĮ „Versli Lietuva“, 2017). Projekto „Expo sertifikatas LT“ galimi pareiškėjai yra mažos ir vidutinės įmonės.

ES struktūrinių fondų lėšos skirtos finansuoti – 2 540 509,00 Eur. ES struktūrinių lėšų suma skiriama projektui finansuoti yra 4 500 - 144 810 Eur. Didžiausia dalis kurią finansuoja ES lėšomis negali viršyti 50 procentų. Vadinasi ne mažiau nei 50 procentų pareiškėjas privalo finansuoti savo lėšomis ar kitais būdais.

Verslo klasteris LT

ES investicijos, kurios skiriamos įmonių grupių naujų eksporto rinkų paieškoms.

Finansuojama įmonių grupių (klasterių) sinergija paremta veikla, nukreipta į naujų eksporto rinkų paiešką (konsultacinės, įskaitant ekspertines, paslaugos, narystė tarptautiniuose tinkluose (platformose), rinkodaros priemonių, skirtų įsiliejimui į tarptautinius tinklus, rengimas ir kita) (LR ūkio ministerija, 2017) Paraiškų teikimas galimas, kai paskelbiamas kvietimas interneto svetainėse www.esinvesticijos.lt, www.lvpa.lt. Galimi pareiškėjai yra vadinami klasterio koordinatoriai, kuriais gali būti: viena iš verslo klasterio įmonių (mažos ir vidutinės įmonės), verslo asociacija, prekybos, pramonės ir amatų rūmai. Finansuoti projektai atrenkami konkurso būdu (VŠĮ „Versli Lietuva“, 2017).

ES struktūrinių fondų lėšos skirtos finansuoti – 13 032 901 Eur. ES struktūrinių lėšų suma skiriama projektui finansuoti yra 75 000 - 320 000 Eur. Didžiausią projekto finansuojamąją dalį sudaro nuo 50 iki 100 procentų išlaidų (Lietuvos verslo paramos agentūra, 2017)

Expo konsultantas LT

Priemonės tikslas - suteikti labai mažoms, mažoms ir vidutinėms įmonėms reikiamą informacinę, konsultacinę metodinę ir kitą paramą eksporto, potencialių rinkų paieškos, tarptautinės prekybos klausimais ir taip paskatinti eksporto ir įmonių konkurencingumo augimą (LR įstatymas, 2017)

Pasirengimo eksportui veiksmų planas: eksporto strategija, tikslinių eksporto rinkų pasirinkimas ir išorinė komunikacija, tarptautinės prekybos teisiniai aspektai ir sertifikavimas užsienio rinkose, techniniai

ir gamybiniai eksporto aspektai, eksporto rizikos valdymas. Skiriama 4000 Eur eksporto konsultacijų išlaidoms kompensuoti per 6 mėnesius (Invega, 2017). Galimi pareiškėjai yra mažos ir vidutinės įmonės.

ES struktūrinių fondų lėšos skirtos finansuoti – 5 584 801,00 Eur. Didžiausia ES projekto pareiškėjui skiriama paramos suma yra 4 000 Eur. Didžiausia projekto finansuojamoji dalis yra nuo 50 iki 85 procentų patiriamų išlaidų.

Tarptautiškumas LT

Priemonės tikslas – skatinti labai mažų įmonių, mažų įmonių ir vidutinių įmonių (toliau – MVI) eksportą parengus perspektyvinių sektorių tikslinėse eksporto rinkose strategijas ir įgyvendinus perspektyvių sektorių rinkodaros tikslinėse rinkose priemones. (LR įstatymas dėl smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimo priemonių, 2017)

Projekto skatinimo tikslas – finansuoti perspektyvių sektorių tikslinėse eksporto rinkose strategijų parengimą ir atrinktų perspektyvių sektorių rinkodarą tikslinėse rinkose.

Šio projekto atranka vykdoma valstybės projektų planavimo būdu. Projekto galimi pareiškėjai yra Viešoji įstaiga „Verslo Lietuva“.

ES struktūrinių fondų lėšos skirtos finansuoti – 5 792 400,00 Eur. Didžiausia finansuojama projekto dalis sudaro 100 procentų, tačiau atsiradusią nepadengtą išlaidų dalį privalo padengti projekto vykdytojas savo ar kitų šaltinių lėšomis.

InoConnect

Projekto tikslas - finansuoti dalyvavimą tarptautinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros iniciatyvų (MTEPI), apie kurias informaciją teikia Europos įmonių tinklo organizacijos, renginiuose. Projektas prisideda prie inovacijų plėtros skatinimo, vertės tinklų kūrimo, plėtros ir jų tarptautiškumo, skatina klasterių plėtrą ir integraciją į tarptautinius vertės kūrimo tinklus ir teikia finansavimą verslo tarptautinei tinklaveiklai (Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programa, 2013). Šis projektas yra tarp pagrindinių ekonomikos vystymąsi skatinančių veiksnių, todėl mokesčių lengvatos bei ES priemonės skatina verslą investuoti į MTEPI ir šias investicijas plėtoti.

ES struktūrinių fondų lėšos skirtos finansuoti – 1 448 100,00 Eur. Didžiausia ES projekto pareiškėjui skiriama paramos suma yra 3 000 - 10 000 Eur. Finansuojama projekto dalis sudaro iki 50 procentų visų tinkamų išlaidų.

Visų šių projektų išlaidų ir finansavimo reikalavimų taisyklėse numatyta, jog suteiktos ES paramos vienai įmonei, suma neturi viršyti 200 000 Eur per trejų metų finansavimo laikotarpį (LR įstatymas, 2017).

Išnagrinėjus teorinę tyrimo dalį paaiškėjo, kad eksportas yra svarbiausia tarptautinės prekybos dalis. Eksporto nauda vartotojams pasireiškia mažėjančiomis kainomis dėl masto ekonomijos, o

gamintojams sumažėjančiomis gamybos sąnaudomis. Nepaisant šių gaunamų naudų, eksportuojant atsiranda rizika, kuri susijusi su prekių ar paslaugų apmokėjimo terminu, valiutos pasikeitimo kursu, atsiradusiomis prekybos kliūtimis ir sutarties nesilaikymu. Pasaulyje įsteigta ne viena organizacija siekianti padėti šalims narėms įveikti atsiradusias eksporto kliūtis ir sumažinti riziką. Įvairioms eksporto kliūtims mažinti yra skiriama tiesioginė ir netiesioginė parama. Populiariausia eksporto plėtros skatinimo forma yra finansinė parama.

3. LIETUVOS MEDIENOS PRAMONĖS EKSPORTO PLĖTROS TYRIMO METODOLOGIJA

Šiame darbe, eksporto plėtros vertinimui, vienas iš pasirinktų metodų yra atvejo analizė. Šiuo metodu siekiama identifikuoti:

- Lietuvos medienos sektoriaus esamą padėtį pagal kiekvieną subsektorių;
- pagrindinius Lietuvos medienos pramonės gaminius;
- analizuojame subsektoriuje veikiančių įmonių skaičių;
- sparčiai augančių įmonių skaičių Lietuvos medienos pramonės sektoriuje;
- Lietuvos medienos pramonės didžiausių įmonių sąrašą;
- Pagrindinius Lietuvos medienos pramonės įmonių finansinius rodiklius.

Šis metodas pasitelktas norint įvertinti tiriamojo sektoriaus padėtį ir atskleisti statistinių rodiklių pokyčių priežastis.

Eksporto ir jį veikiančių veiksnių statistinėms priklausomybėms nustatyti naudojama – eksporto veiksnių koreliacinė regresinė analizė. Šios analizės metodas naudojamas remiantis Bilevičienės ir Jonušausko vadovėliu (2011). Koreliacinė analizė yra kiekybinio tyrimo metodas, kuris leidžia nustatyti kintamųjų priklausomybę, kuri vadinama stochastiniu ryšiu. Šiame darbe analizė vykdoma šiais etapais:

1) apskaičiuojamas koreliacijos koeficientai (r) su kiekvienu veiksniumi.

$$r = \frac{n \sum xy - \sum x \sum y}{\sqrt{n \sum x^2 - (\sum x)^2} \sqrt{n \sum y^2 - (\sum y)^2}}, \quad (1)$$

čia

x = vieno kintamojo reikšmė;

y = kito (dažniausiai priklausomojo) kintamojo reikšmė;

n – imties dydis (narių skaičius).

Gauta koreliacijos koeficiento (r) reikšmė, pateikta 11 lentelėje, parodo koreliacijos stiprumą.

11 lentelė. Apskaičiuotos koreliacijos reikšmės ir jų interpretacijos (parengta pagal Bilevičienę ir Jonušauskas, 2013, - 171 p.)

Koreliacijos koeficiento reikšmė	Interpretacija
Nuo 0,9 iki 1,0 arba nuo -0,9 iki -1,0	Labai stipri koreliacija
Nuo 0,7 iki 0,9 arba nuo -0,7 iki -0,9	Stipri koreliacija
Nuo 0,5 iki 0,7 arba nuo -0,5 iki -0,7	Vidutinė koreliacija

Nuo 0,3 iki 0,5 arba nuo -0,3 iki -0,5	Silpna koreliacija
Nuo 0,3 iki -0,3	Nereikšminga koreliacija

2) koreliacijos reikšmingumo koeficientas tikrinamas apskaičiuojant t kriterijų. Apskaičiuota t reikšmė lyginama su jos lenteline reikšme. Jei $t > t_{\text{lent}}$, tai koreliacijos koeficientas parodo kintamojo reikšmingumą ir, kad tokie kintamieji tinkami regresinei analizei.

$$t = \left| r \sqrt{\frac{n-2}{1-r^2}} \right| \quad (2)$$

čia:

t - hipotezės teisingumo tikrinimo kriterijus;

r - koreliacijos koeficientas;

n - imties dydis (narių skaičius).

3) atliekama porinė regresinė analizė atrinkus tik reikšmingus koreliacijos koeficientus. Šios analizės tikslas yra surasti egzistuojančius stochastinius ryšius tarp eksporto ir kiekvieno pasirinkto kintamojo veiksnio. Regresijos lygtis:

$$Y_{xi} = a_0 + a_i X_i \quad (3)$$

Analizei naudojama tiesinė regresija. Norint apskaičiuoti Y_{xi} reikšmę, reikia apskaičiuoti lygties koeficientus a_0 ir a_1 , kurie skaičiuojami pagal formules:

$$a_i = \frac{n \sum xy - \sum x \sum y}{n \sum x^2 - (\sum x)^2} \quad (4)$$

$$a_0 = \frac{\sum y}{n} - a_i \frac{\sum x}{n} \quad (5)$$

Koeficientas a_i parodo Y pokytį, vienu vienetu pasikeitus X_i reikšmei.

Vertinant šalies eksporto potencialą svarbu identifikuoti esamas ir potencialias rinkas. Tyrimo metodika parinkta, remiantis atliktu Lietuvos verslo konfederacijos atliktu „Medienos ir medienos gaminių sektoriaus įmonių eksporto plėtros galimybių studija NVS šalims“ (2014) tyrimu. Didžiausio potencialo eksporto rinkos laikomos tos, kuriose yra didžiausia paklausa nagrinėjamo sektoriaus produkcijai. Šiame darbe nagrinėjamos šalys bus palygintos pagal paklausos potencialą ir importą.

Siekiant identifikuoti perspektyviausią Lietuvos medienos pramonės subsektorių, svarbu išanalizuoti atskirų subsektorių eksporto apimtį, eksporto vertės augimą ir užimamą dalį eksporto struktūroje.

Nors ir yra nuolat vykdomos, įvairių sektorių tarptautinės prekybos, analizės, kurios padeda nustatyti prekybos raidą ir tendencijas, tačiau gauti rezultatai nėra pakankamai informatyvūs ir aiškūs norint numatyti plėtros tendencijas ir jas valdyti. Todėl sekančioje darbo dalyje, remiantis eksporto plėtros teorine dalimi ir eksporto analizės metodais, atliekamas medienos pramonės sektoriaus produkcijos eksporto plėtros galimybių tyrimas, kuris padės nustatyti plėtros perspektyvas.

4. LIETUVOS MEDIENOS PRAMONĖS EKSPORTO PLĖTROS GALIMYBIŲ TYRIMAS IR JO VERTINIMAS

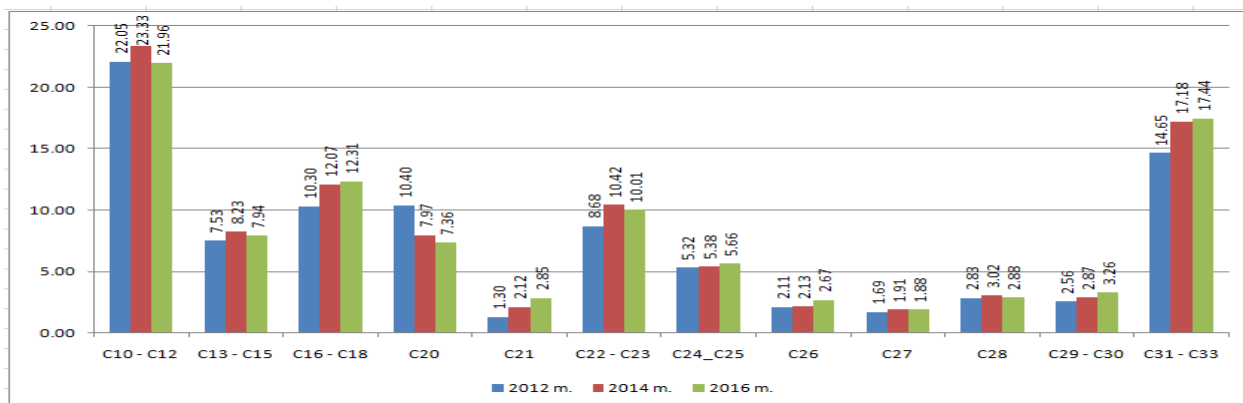
Remiantis aptarta eksporto plėtros teorine dalimi ir eksporto analizės metodais, atliekamas medienos pramonės sektoriaus produkcijos eksporto plėtros galimybių tyrimas, kuris padės nustatyti eksporto plėtros perspektyvas.

4.1. Lietuvos medienos pramonės sektoriaus atvejo analizė

Prieš pradėdant analizuoti medienos pramonės sektorių trumpai detalizuojami jo subsektoriai:

- medienos ir medienos produktų apdirbimo;
- medienos pjaustymo ir obliavimo;
- cheminio apdorojimo konservantais ir gaminių iš medienos gamybos;
- kamštienos, šiaudų ir pynimo medžiagų gamybos;
- faneravimo dangų, plokščių, presuotos medienos, padėklų ir kitų gaminių gamybos.

Medienos pramonės sektorius (C) pagal EVRK 2 redakciją yra sudedamoji apdirbamosios gamybos sektoriaus dalis, todėl jo reikšmingumas vertinamas lyginant su kitomis šio sektoriaus pramonės šakomis. Medienos pramonė – trečioji pagal gamybos sektoriaus struktūroje sukuriama pridėtinę vertę (PV) (6 pav.). Lietuvos medienos pramonės (C16 – C 18) sukuriama PV 2012 m. siekė 10,30 proc. Didžiausias medienos pramonės sektoriaus pridėtinės vertės augimas pastebimas 2014 m., kuris siekė 1,77 proc. palyginus su 2012 m. Tačiau 2016 m. sukuriama PV bendroje apdirbamosios gamybos struktūroje padidėjo vos 0,24 proc. palyginus su 2014 m.

6 pav. Pridėtinės vertės pasiskirstymas pagal apdirbamosios gamybos veiklas, proc. 2012, 2014, 2016 m. (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Pagal pridėtinės vertės pasiskirstymą apdirbamosios pramonės gamyboje didžiausią dalį užima maisto produktų, gėrimų ir tabako gamyba (C10 – C12) (6 pav.). Šio sektoriaus sukuriama PV 2014 m. siekė 22,05 proc., 2014 m. siekė 23,33 proc. Tačiau 2016 m. pastebimas sektoriaus PV kritimas, kuris visoje apdirbamoje gamyboje tuo metu buvo didžiausias (2,43 proc.). Tam įtakos turėjo padidintas alkoholio ir tabako gaminių akcizas.

Didžiausias PV augimas išsiskiria baldų gamybos, juvelyrinių dirbinių, muzikos, žaislų gamybos, mašinų ir įrangos remonto sektoriuose (C31 – C33). 2012 – 2014 m. laikotarpiu minėto sektoriaus PV dalis padidėjo 2,53 proc. (6 pav.).

12 lentelėje pateiktas pagrindinių Lietuvoje medienos pramonės gaminių gamybos sąrašas bei jų apimčių pokytis 2012 – 2016 m. laikotarpiu pabrėžia, kad sektorius specializuojasi medienos skiedros arba smulkinių, briketų, granulių ir kito biokuro, parketo grindų, plaušų plokštės, padėklų, stalių ir dailidžių dirbinių ir ištaisai profiliuotos medienos gamyboje.

2014 m. pastebimas statybinių stalių ir dailidžių, kitų medinių statybinių stalių ir dailidžių dirbinių gamybos sumažėjimas. Tam įtakos turėjusi infrastruktūra, gyventojų ir įmonių pablogėję lūkesčiai. Kylantis nerimas dėl neaiškios geopolitinės padėties vertė įmones apdairiau investuoti.

Apžvelgus Lietuvos banko pateiktą 2015 m. ekonominės raidos vertinimą galima teigti, kad pastaraisiais metais krito nespjgliuočių medienos skiedros, smulkinių, briketų, granulių, kito biokuro iš medienos ir miško kirtimo atliekų ir šiaudų gaminių gamybos apimtys. Kaip priežastį įvardina pastebimai prastesnę nepriklausomų valstybių sandraugos (NVS) šalių ūkio būklę. Gerokai mažesnės apimties šių valstybių importas ir nuvertėjusios valiutos daro poveikį medienos pramonės sektoriaus eksportui, nes reikšmingą šio sektoriaus eksporto rinkų dalį sudaro Rytų valstybės.

Apžvelgus 12 lentelėje pateiktus duomenis galima teigti, kad 2015 m. pastebimas medienos plokščiųjų padėklų gamybos kritimas. Tam turėjo įtakos Rusijos embargas maisto produktams. Sumažėjus eksportuojamų maisto produktų kiekiui į Rusiją krito medinių padėklų paklausa.

Pastebima, kad sumenkus eksporto rinkai Rusijoje ir kitose NVS šalyse, medienos eksportuotojams, buvo būtina ieškoti naujų verslo galimybių. Europoje augant svarbių prekybos partnerių ekonomikai, augo ir Lietuvos apdirbamosios gamybos apimtys, nes didelė dalis šios veiklos produkcijos eksportuojama. Prie apdirbamosios gamybos apimties augimo gerokai prisidėjo baldų ir medienos gaminių gamyba. Nuolatiniam Lietuvos medienos pramonės produktų gamybos augimui įtakos turėjo ir padidėję užsakymai į „IKEA“ gamybos tinklus.

12 lentelė. Pagrindiniai medienos pramonės gaminiai, 2012 – 2016 m. (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Medienos pramonės gaminiai	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.	2016 m.
Nespygliuočių medienos skiedros arba smulkiniai, (kg)	437122122	520760091	704838748	687524974	754292926
Briketai, granulės ir kitas biokuras iš medienos, miško kirtimo atliekų ir šiaudų, (kg)	244620033	288570583	374850945	366422337	570635707
Spygliuočių medienos skiedros arba smulkiniai, (kg)	134984178	154454126	193436702	206794140	190186581
Medinės parketo grindų plokštės, (m ²)	10165109	11779442	18225423	22992966	25045627
Plaušų plokštės, (m ²)	17419232	18374132	21134619	21679416	22729040
Mediniai plokštieji padėklai ir padėklų apvadaai, (vnt.)	13853305	14807804	18216992	16033827	17395407
Statybiniai stalių ir dailidžių dirbiniai iš medienos, (kg)	5192999	5627426	4403401	8592592	9705726
Kiti mediniai statybiniai stalių ir dailidžių dirbiniai, (kg)	4036370	4397281	3458525	7748073	8839515
Ištisai profiliuota ne spygliuočių mediena, (kg)	6344760	9035786	9915099	10216142	8668613
Ištisai profiliuota spygliuočių mediena, (kg)	224290	3778403	3874408	3998617	3684930

Lietuvos medienos sektoriuje veikiančių įmonių skaičius 2012 m. sudarė 21 proc. viso apdirbamosios gamybos sektoriaus. 2013 – 2014 m. medienos pramonės sektoriaus dalis sumažėjo iki 19 proc. Šį užimamos dalies sumažėjimą galėjo lemti 2012 metais pasikartojęs 2009 metų scenarijus, kai sustiprėjusi euro zonos skolų krizė pablogino ne tik Europos, bet ir Skandinavijos šalių padėtį. Lietuvos rinkos pramonės būklė priklauso nuo Europos Sąjungos ekonominės padėties, kuri lemia įmonių išlikimą konkurencingoje rinkoje. 2013 metais jau pastebimas euro zonos ekonomikos stabilizavimasis. Šis stabilizavimasis palaipsniui padidino veikiančių įmonių skaičių medienos sektoriuje. Jau 2014 m. įmonių skaičius medienos sektoriuje pralenkė buvusį 2012 m. (13 lentelė).

13 lentelė. Veikiančių įmonių skaičius apdirbamajame sektoriuje 2012- 2016 m. (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Rodikliai		2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.	2016 m.
Veikiančių įmonių skaičius, vnt.	Viso apdirbamosios gamybos sektoriuje (C)	15133	16120	17975	19398	19446
	Medienos sektoriuje (C16)	3180	3074	3494	3924	3919

Iš pateiktų 14 lentelėje duomenų, galima teigti, kad 2012 m. ir 2015 m. pastebimas pagrindinių Lietuvos medienos pramonės įmonių rodiklių sumažėjimas. Šių rodiklių sumažėjimui įtakos turėjo mažesnis pasaulio ekonomikos augimas, dėl to, kad išsivysčiusios užsienio šalys 2012 metais, siekė gerinti viešųjų ir privačių sektorių balansus. 2015 m. grynojo pelno rodiklis ženkliai krito palyginus su 2014 m. Tam įtakos turėjo anksčiau darbe paminėtas 2014 m. įsibėgėjęs Rusijos ekonomikos nuosmukis.

14 lentelė. Pagrindiniai Lietuvos medienos pramonės įmonių rodikliai, tūkst. Eur. (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Rodikliai	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.	2016 m.
Įmonių ilgalaikis turtas, tūkst. Eur	331161	338491	292569	318261	350536	345963	331708
Įmonių trumpalaikis turtas, tūkst. Eur	237519	281877	257807	276812	326566	347518	347788
Įmonių mokėtinos sumos ir įsipareigojimai, tūkst. Eur	395625	432952	350616	377347	416438	412105	344387
Grynasis pelnas, tūkst. Eur	4342	7048	14404	20856	29497	18190	26289

Medienos pramonės sektoriuje dominuoja smulkus ir vidutinis verslas (SVV). SVV priskiriama įmonės, kuriose darbuotojų skaičius yra mažiau nei 250. Įmonės, kuriose dirba daugiau nei 250 darbuotojų yra priskiriamos didelėms įmonėms.

15 lentelės duomenys rodo, kad nuo 2013 m. fiksuojamas laipsniškas augančių įmonių medienos pramonėje skaičiaus mažėjimas pastebimas tik smulkaus ir vidutinio verslo sektoriuose. Medienos pramonės sektoriuje didelių sparčiai augančių įmonių skaičius nežymiai didėja. Per analizuojamą laikotarpį (2012 – 2016 m.) šiame sektoriuje sparčiai augančių įmonių skaičius sumažėjo beveik 45 procentais. 2012 m. šiame sektoriuje veikė 95, o 2016 m. - 52 sparčiai augančios įmonės. Pastebima, kad kasmet sumažėja vidutiniškai apie 11 proc. įmonių. Galima daryti išvadą, kad medienos sektorius traukiasi.

15 lentelė. Sparčiai augančių įmonių skaičius medienos sektoriuje Lietuvoje (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Darbuotojų skaičius įmonėse	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.	2016 m.
10–19	8	12	10	7	8
20–49	55	40	39	33	23
50–99	22	19	13	10	9
100–149	5	5	3	1	5
150–249	3	1	1	2	3
250–499	1	1	1	1	2
500–999	1	1	1	1	1
1 000 ir daugiau			1	1	1
Viso	95	79	69	56	52

Viena iš labiausiai medienos pramonėje įsitvirtinusių didelių įmonių yra UAB „Juodeliai“. Pastaroji įmonė užsiima padėklų, malkinės medienos, pjuvenų ir skiedrų gamyba (15 lentelė). Šios įmonės apyvarta 2016 m. siekė 50 mln. eurų, joje dirbo 422 darbuotojai. Išlaikomos rinkoje aukštos pozicijos dėka įmonėje nuolat diegiamų inovacijų ir plečiant potencialias eksporto rinkas. Antra pagal didžiausią metinę apyvartą ir darbuotojų skaičių 2016 metais buvo UAB „Šilalės mediena“.

16 lentelė. Medienos pramonės didžiausių įmonių dešimtukas (parengta autorės pagal rekvizitai.lt, 2017)

Įmonės	2016 m. apyvarta	Darbuotojų skaičius
„UAB „Juodeliai“	iki 50 mln. Eur	422
UAB "Šilalės mediena".	iki 30 mln. Eur	176
UAB Wood Line	iki 20 mln. Eur	49
UAB „Apvalūs medžio gaminiai“	iki 10 mln. Eur	103
UAB Vilterra,	iki 5 mln. Eur	6
UAB Medenis	iki 3 mln. Eur	4
UAB „Jundos stalių gaminiai“	iki 2 mln. Eur	55
Astreta, UAB	iki 1 mln. Eur	37
Utenos šilas, UAB	iki 1 mln. Eur	37
Zenipa, UAB	iki 1 mln. Eur	19

Bendrai sektoriuje bendradarbiavimo rodikliai kuriant naujus produktus ar paslaugas su kitomis įmonėmis ar mokslo institucijomis yra menki, tačiau dėka klasterizacijai palankios pagaminamos produkcijos struktūros, apimančios praktiškai visą vertės kaštų grandinę nuo pjautinės medienos, statybinės paskirties gaminių, įpakavimo taros iki įvairaus asortimento baldų gamybos, Lietuvos medienos ir baldų sektoriuje yra matomi sparčiai besivystantys klasterizacijos procesai (Klasterių studija, 2012).

Išanalizavus klasterių studijos parengtą 2012 m. ataskaitą, galima išskirti susikūrusius medienos ir baldų įmonių klasterius. 2002 m. Alytaus regione medienos ir baldų pramonės sektoriuje susiformavo Modernių namų kūrimo klasteris, kurio koordinatorius yra VŠĮ „Pietų Lietuvos verslo kooperacijos centras“. Klasteris jungia medienos ir baldų bei informacinių ir komunikacinių technologijų sektorių įmones. Dar viena puiki galimybė medienos ir baldų įmonėms jungtis į tarptautinį klasterį -koncerno „IKEA“ veiklą. Įmonės integruotos į „IKEA“ klasterį, turi galimybę naudotis kai kuriomis specializuotomis šio koncerno paslaugomis. Suomių specialistų ekspertai teikia patarimus dėl gamybos organizavimo tobulinimų dėl kaštų sumažinimo. Lietuvos klasterių žemėlapis pateikia dar vieną naują ir stiprų Lietuvos medinių surenkamųjų namų klasterį „PrefabLT“. Klasterio narių veikla yra orientuota į prekių ir paslaugų eksportą – kartu sudėjus klasterio nariai eksportuoja daugiau nei 90% gaminamos produkcijos (Klasterių žemėlapis, 2017)

Tauragės regione taip pat buvo klasterizacijos iniciatyvų. „Tauragės regiono medienos ir baldų klasteris“ vienijo šešias įmones nuo medienos apdirbimo iki galutinio aukštos pridėtinės vertės produkto sukūrimo, bet junginys netapo gyvybingas dėl tarpusavio pasitikėjimo ir bendradarbiavimo naudos suvokimo stokos. Klasteriui išsivystyti taip pat kliudė mažųjų gamintojų nenoras specializuotis ir nepakankama valstybės parama klasterizacijai (Klasterių studija, 2012).

Sėkmingai įsitvirtinus klasteryje nariai gali kurti produktus, gauti naujų žinių ir patarimų diegiant inovacijas ir jas pritaikant. Didžiausia gaunama nauda yra eksporto plėtros galimybės. Klasteriai skatina ekonomikos augimą, pritraukia naujų technologijų, kvalifikuotų darbuotojų, investicijų į MTEP (LR įstatymas Nr. 4-131, 2014). Iš 17 lentelėje pateiktų duomenų galima teigti, kad įmonės priklausančios klasteriui turi galimybę padidinti savo apyvartą.

17 lentelė. Medienos pramonės klasterio „PrefabLT“ nariai (parengta pagal rekvizitai.lt, 2017)

Įmonės	2016 m. apyvarta	Darbuotojų skaičius
LHM House, UAB	iki 10 mln. Eur.	111
Massive Wood Construction, UAB	iki 10 mln. Eur.	60

Kriautė, UAB	iki 5 mln. Eur.	156
Skado medis, UAB	iki 3 mln. Eur.	60
MB "SVM BALTIC"	iki 1 mln. Eur.	36

Apibendrinant išanalizuotą Lietuvos medienos pramonės sektorių, galima daryti išvadą, kad pramonė pagal sukuriama PV trečioji visoje apdirbamojoje pramonėje. Lietuvos medienos pramonės sektorius specializuojasi nespjgliuočių medienos skiedrų, smulkinių gamyboje. Analizuojama pramonė labai jautriai reaguoja į užsienio šalių ekonominę padėtį ir politinius sprendimus. Dėka sektoriuje dominuojančių SVV įmonių gebėjimo greitai persiorientuoti į kitas rinkas, finansinių rodiklių mažėjimas nepalieka didelių pasekmių. Apžvelgus matomą naudą pavienių įmonių ir įsitvirtinusių klasteriuose galima teigti, kad klasterių nariai yra gerokai pranašesni ir gauna didesnę naudą. Atsiradusios platesnės galimybės, pasinaudoti narių patarimais ir patirtimi, leidžia įmonėms padidinti savo apyvartas. Tačiau šio sektoriaus pagrindiniai klasterizacijos trukdžiai yra menkas valstybės finansavimas ir mažųjų įmonių nenoras specializuotis.

4.2. Lietuvos medienos pramonės eksporto ir jo plėtros galimybių vertinimo rezultatai

4.2.1. Eksportui įtaką darančių veiksnių nustatymas ir vertinimas

Vertinant Lietuvos medienos pramonės produkcijos eksporto pokyčius 2010–2016 m. svarbiausia nustatyti jo priklausomybes. Šiame skyriuje tikrinamos priklausomybės tarp eksporto ir jo kintamųjų veiksnių: importo, mėnesinio darbo užmokesčio, materialinių investicijų to meto kainomis ir gautų tiesioginių užsienio investicijų pajamų. Investicijos į naujas technologijas, inovacijos į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą (MTEPI), darbo našumas – šie veiksniai taip pat daro įtaką eksporto plėtrai, tačiau ryšio nustatyti nepavyko dėl reikalingų duomenų trūkumo. Priklausomybės pasirinktos vadovaujantis logika ir Lietuvos statistikos departamento teikiamais duomenimis. Analizei naudojami pradiniai duomenys, kurie pateikti 4 priede.

Pradžioje yra įvardijami kintamieji:

- Priklausomas kintamasis y – tai nagrinėjamas reiškiny, šiuo atveju eksportas;
- Nepriklausomi kintamieji: x_1 – importas, x_2 – mėnesinis darbo užmokestis, x_4 – materialinės investicijos ir x_5 – tiesioginės užsienio investicijos.

18 lentelėje pateikti apskaičiuoti koreliacijos koeficientai ir jos reikšmingumo koeficientai. Šie koeficientai rodo koreliacijos stiprumą. Eksporto priklausomybės yra labai stiprios su importu (r_1) ir

tiesioginėmis užsienio investicijomis (r_5). Stiprią priklausomybę tarp eksporto ir mėnesinio darbo užmokesčio rodo koeficientas (r_2), tačiau eksporto priklausomybė nuo materialinių investicijų turi nereikšmingą koreliaciją.

Apskaičiavus koreliacijos koeficientų reikšmingumą, gautos keturios priklausomybės iš penkių pasirinktų yra tiesiogiai darančių įtaką eksporto apimtims.

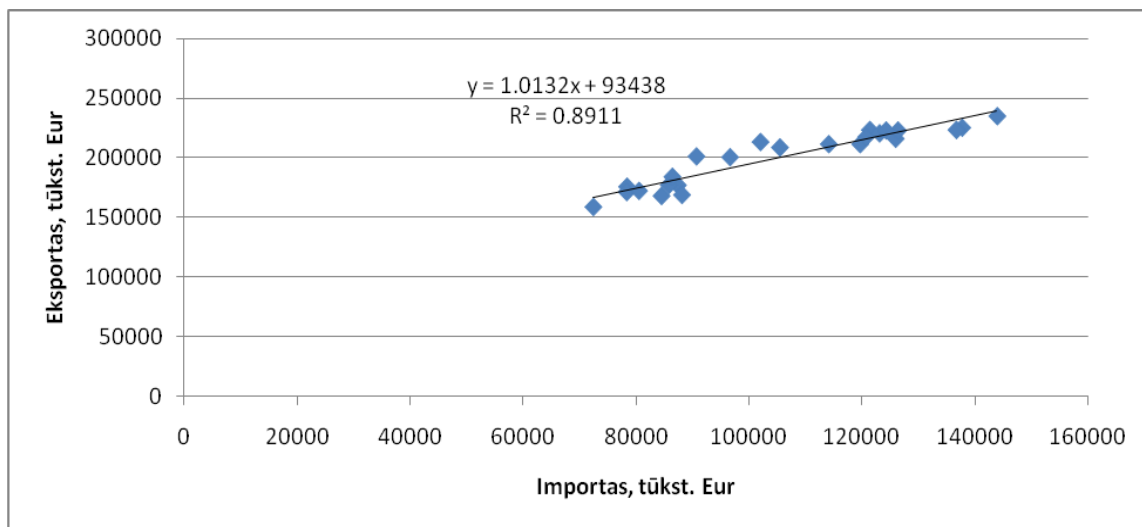
18 lentelė. Koreliacijos koeficientai ir reikšmingumo koeficientai

r_1	r_2	r_3	r_4
0,94	0,89	0,10	0,92
t_1	t_2	t_3	t_4
13,42	9,10	0,48	11,11

Koreliacijos reikšmingumo koeficientas tikrinamas apskaičiuojant kriterijų t . Apskaičiuota t reikšmė lyginama su t_{lent} , kuri pasirinkta pagal Stjudento skirstinio lentelę, yra lygi 2,074. Kaip matyti, 4 koeficientai yra reikšmingi išskyrus t_3 , todėl šis atmetamas ir nebus naudojamas tolimesniam tyrimui.

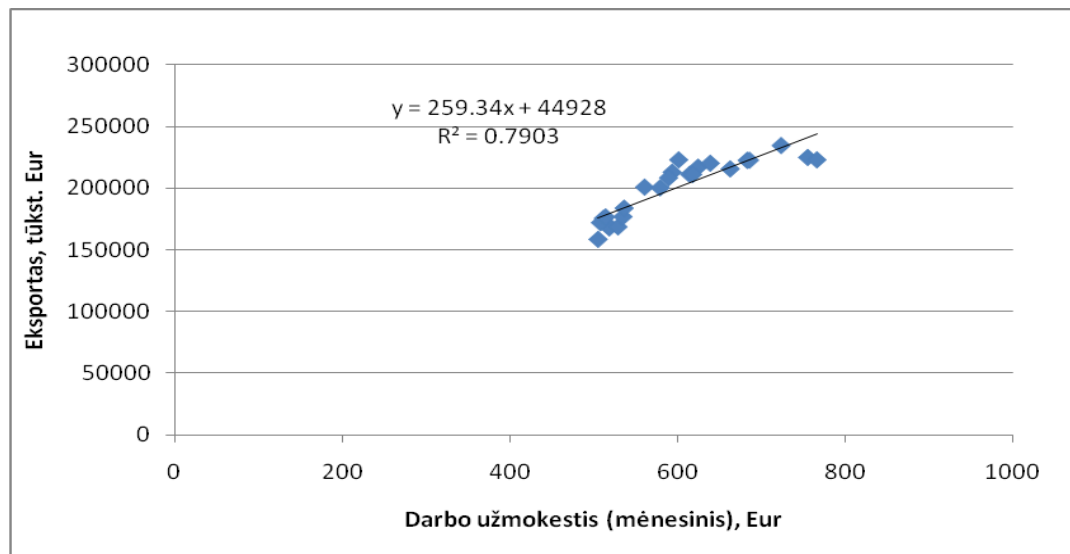
Grafiškai pavaizduotos eksporto ir jam darančių įtaką veiksnių priklausomybės 7, 8 ir 9 pav.

Analizuojant Lietuvos medienos pramonės eksporto priklausomybę nuo importo 2011–2016 m. gautas determinacijos koeficientas rodo, kad 89 proc. eksporto pokyčių sąlygoja importo veiksnių kitimas (7 pav.). Šią priklausomybę galima aiškinti, jog padidėjus importuojamos medienos pramonės gaminių į Lietuvą, dalis lietuviškos medienos pramonės produkcijos eksportuojama į kitas šalis. Gautas regresijos koeficientas rodo, jog eksportas padidėja 1,01 tūkst. Eur, importui padidėjus 1 tūkst. Eur.

7 pav. Eksporto ir importo priklausomybė, 2011–2016 m.

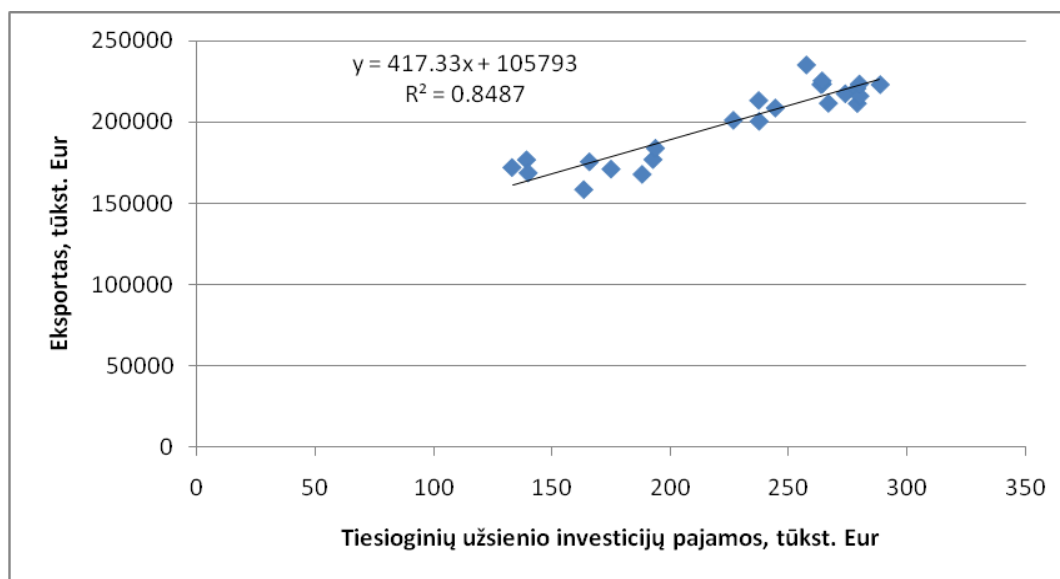
Atlikus Lietuvos medienos pramonės produkcijos eksporto priklausomybės nuo mėnesinio darbo užmokesčio ryšį, gautas žemiausias koreliacijos koeficientas iš visų nepriklausomų veiksnių (8 pav.). Šio veiksnio gautas determinacijos koeficientas rodo, jog 79 proc. eksporto pokyčiui daro įtaką mėnesinio darbo užmokesčio pasikeitimas.

8 pav. Eksporto ir darbo užmokesčio (mėnesinis) priklausomybė, 2011 – 2016 m.

TUI leidžia kurti naujas darbo vietas, skatina technologinį progresą, pozityviai veikia šalies tvarumą, padeda tobulėti žmogiškajam kapitalui, sukuria galimybę konkuruoti pasaulinėje arenoje, stiprina šalies ekonomiką. Armackij A. ir Žaptoriaus J. atliktas tyrimas patvirtino, jog TUI teigiamai veikia šalių BVP (Armackij, Žaptorius, 2017).

Svarbu pastebėti, kad Lietuvos medienos pramonės produktų eksporto apimtys stipriai priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų. Analizuojant šių kintamųjų priklausomybę 9 pav., gauta determinacijos koeficiento reikšmė rodo, jog 85 proc. eksporto apimtys pokyčiui daro įtaką tiesioginių užsienio investicijų pokytis.

9 pav. Eksporto ir tiesioginių užsienio investicijų pajamų priklausomybė, 2011 – 2016 m.

Apibendrinus atliktos analizės duomenis galima teigti, jog Lietuvos medienos pramonės produkcijos eksportas priklausomas nuo šių kintamųjų: medienos pramonės produkcijos importo, darbuotojų skaičiaus, mėnesinio darbo užmokesčio ir tiesioginių užsienio investicijų. Apskaičiavus koreliacijos reikšmingumo koeficientus, daroma išvada, kad eksportą stipriausiai veikia importo kintamasis, mažiausiai veikia mėnesinis darbo užmokestis, o eksporto priklausomybės nuo materialinių investicijų nėra.

4.2.2. Potencialių eksportui medienos pramonės produktų nustatymas

Remiantis Lietuvos statistikos departamento ir tarptautinės prekybos bazės duomenimis, šiame skyriuje identifikuojami eksportuojami produktai.

Apžvelgus 19 lentelės duomenis, Lietuvos medienos pramonės eksportas turi tendenciją augti. Lietuvos medienos pramonėje reikšmingiausias yra medienos, jos dirbinių ir medžio anglių (KN-44) subsektorius, kuris užima daugiau nei 99 proc. eksporto. KN 44 medienos dirbinių eksportas kiekvienais metais auga. Nuo 2011 m. iki 2016 m. šio subsektoriaus eksporto apimtys išaugo net 231 tūkst. Eur. Antroje vietoje pagal eksportuojamos produkcijos kiekį yra dirbiniai iš šiaudų ir kitų medžiagų (KN-46). Minėtos produkcijos eksporto apimtys didėja kasmet. Visu nagrinėjamoju laikotarpiu kamštienos ir jos dirbinių (KN-45) eksporto apimtys kinta. Minėto sektoriaus didžiausios eksporto apimtys buvo pasiektos 2013 m. kai eksportas siekė 775 tūkst. Eur, sekančiais metais vėl krito į žemesnį nei 2012 m. lygį.

19 lentelė. Lietuvos medienos pramonės eksportas, tūkst. Eur, 2011 – 2016 m. (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Kombinuotoji nomenklatūra	Eksportas, tūkst. Eur.					
	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.	2016 m.
44 Medieną ir medienos dirbiniai; medžio anglis	670657,50	691756,40	795248,50	856754,80	866329,80	901179,60
45 Kamštiena ir kamštienos dirbiniai	255,40	501,50	774,60	462,40	542,40	474,00
46 Dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir kiti dirbiniai iš vytelių	2407,20	2586,80	2936,00	3873,20	4286,90	5229,80
Viso:	673320,10	694844,70	798959,10	861090,40	871159,10	906883,40

Iš 20 lentelėje pateiktų duomenų galima teigti, kad teigiami prekybos balansai yra tik dviejuose subsektoriuose. Pagal šiuos duomenis tolimesnei analizei naudojami tik medienos, medienos dirbinių, medžio anglių (KN-44) ir šiaudų, esparto, kitų medžio dirbinių subsektoriai (KN-46).

20 lentelė. Lietuvos medienos pramonės eksportas, importas ir balansas, tūkst. Eur, 2016 m. (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Rodikliai	KN 44 Medieną ir medienos dirbiniai; medžio anglis	KN 45 Kamštiena ir kamštienos dirbiniai	KN 46 Dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir kiti dirbiniai iš vytelių
Eksportas	901179,6	474	5229,8
Importas	537482,2	1646,6	3417,6
Balansas	363697,4	-1172,6	1812,2

Iš 21 lentelėje pateiktų duomenų galima teigti, kad didžiausias augimas pastebimas kamštienos ir jos dirbinių (KN-46) subsektoriuje 2013 – 2014 m. – 33 proc. Mažiausias eksporto vertės pokytis pastebimas KN-44 subsektoriaus 2014 – 2015 m. – 17 proc. Per visą 2012 – 2016 m. laikotarpį dirbinių iš šiaudų, esparto ir kitų pynimo medžiagų eksporto augimas siekė 63 proc. Medienos dirbinių ir anglių eksporto augimas per visą analizuojamą laikotarpį sudarė 14 proc. Apibendrinus galima daryti išvadą, kad dirbinių iš šiaudų, esparto arba kitų dirbinių subsektoriaus produktų eksporto vertė turi tendenciją augti. Todėl šiam sektoriui vertėtų skirti didesnę reikšmę eksporto srityje.

21 lentelė. Lietuvos medienos pramonės eksporto metinis vertės augimas (parengta pagal Trademap.org, 2017)

Kombinuotoji nomenklatūra	Eksporto vertės augimas, proc.			
	2012-2013 m.	2013-2014 m.	2014-2015 m.	2015-2016 m.
KN-44 Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglis	18	9	-17	4
KN-46 Dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir kiti dirbiniai iš vytelių	17	33	-9	22

Apžvelgiant 22 lentelės duomenis akivaizdu, kad medienos sektoriaus eksporto struktūroje didžiausią dalį užimta medienos ir medienos dirbinių; medžio anglių (KN 44) sektorius. Šio sektoriaus eksporto dalis Lietuvoje, ES ir visame pasaulyje užima daugiau nei 96 proc. viso medienos sektoriaus eksporto. Dirbinių iš šiaudų, esparto ar kitų pynimo medžiagų subsektoriaus dalis eksporto struktūroje užimta 0,58 proc. Lietuvoje, 0,48 proc. ES ir 1,72 proc, pasaulyje.

22 lentelė. Medienos pramonės eksporto struktūra ir eksporto augimas, proc. (parengta pagal (parengta pagal Trademap.org, 2017)

Sektoriai	Medienos pramonės sektorių dalis eksporto struktūroje, proc., 2016 m.		
	Lietuvoje	ES	Pasaulyje
KN 44 Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglis	99,37	96,48	97,02
KN 46 Dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir kiti dirbiniai iš vytelių	0,58	0,48	1,72

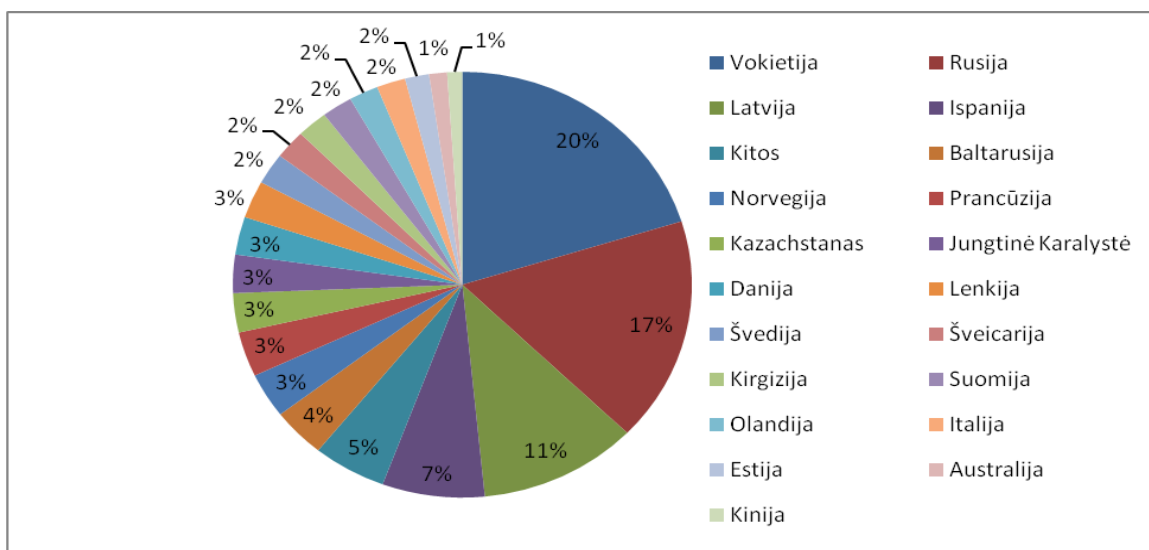
Apibendrinus išanalizuotų svarbiausių subsektorių galimybes galima daryti išvadą, kad abu analizuojami subsektoriai yra svarbūs. Subsektorius medienos jos dirbinių ir medžio anglių (KN-44) yra svarbus tuo, kad jis užimta didžiausią dalį eksporto struktūroje viso pasaulio mastu. Antrasis subsektorius gaminantis dirbinius iš šiaudų, esparto ir kitų pynimo medžiagų (KN-46) yra svarbus tuo, kad jo eksporto vertės pokytis per analizuojamą laikotarpį yra didesnis nei pirmojo (KN-44). Galima teigti, kad abiem sektoriams reikėtų skirti dar didesnę dėmesį eksporto plėtroje.

4.2.3 Medienos pramonės produkcijos eksporto potencialios rinkos

Norint operatyviai reaguoti į makroveiksnių pokyčius tiek tarptautinėje ir vietinėje rinkose, reikalinga nuolatos analizuoti situaciją. Pagal Meilienės ir Snieškos straipsnyje (2014) išanalizuotus pagrindinius šalies pramonės eksporto konkurencingumo veiksnius daroma išvada, kad norint geriau pažinti užsienio rinkas svarbu įvertinti ne tik eksporto dydį pagrindinėse, esamose rinkose, tačiau analizė turi apimti ir pramonės šakų konkurencingumo vertinimą mažai pažįstamosiose rinkose (Meilienė ir Snieška, 2014). Mažai pažįstamos rinkos gali būti potencialios rinkos, į kurias eksportuojama mažiausiai (mažiau nei 1 proc. viso sektoriaus eksporto) ir tos rinkos, su kuriomis nevyksta jokia prekyba. Taigi, visų pirma svarbu identifikuoti pagrindines rinkas tam, kad nustatyti potencialias.

Verslui renkantis tarptautines rinkas ar investicijų vietą dažniausiai pasirenkamos panašų polinkį ir verslo kultūras turinčios rinkos. Taip pat pasirinkimui įtakos turi ir rinkos dydis. Šis reiškinys gali būti apibūdintas ir gravitacijos dėsnium, kuris įrodo, kad tarpiausi ekonominiai ryšiai susidaro su artimiausiomis bei stambiausiomis rinkomis. Eksporto ryšiai į šias rinkas auga tiek dėl pirminio poveikio, t. y. verslo naujų rinkų poreikio ir didėjančios paklausos, tiek antrinio – šalies investicijų sukurtų prekybinių srautų. To pavyzdžiu gali būti ir Lietuvos eksportas į Latviją, kur palyginti mažoje rinkoje Lietuvos verslas eksportuoja labai daug bei turi itin didelę santykinę rinkos dalį (Lietuvos tikslinės eksporto rinkos ataskaita, 2016).

Pagrindinės Lietuvos medienos pramonės eksporto rinkos 2016 metais buvo: Vokietija, Rusija, Latvija, Ispanija. Į šias šalis medienos pramonės produkcijos buvo eksportuota daugiau nei 55 proc. (10 pav.).

10 pav. Lietuvos medienos pramonės produkcijos eksporto rinkos 2016 m. (parengta pagal Trademap.org, 2017)

Išsamesnei analizei tikslinga išskirti kiekvieno Lietuvos medienos pramonės subsektoriaus esamas ir potencialias rinkas.

Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglis (KN 44). Šio Lietuvos medienos sektoriaus produkcija eksportuojama į Europos, Skandinavijos šalis, Kiniją ir Rusiją (23 lentelė). Kinija 2016 m. užėmė pirmąją vietą šio sektoriaus importuotojų sąrašė. Akivaizdu, kad Lietuvos medienos pramonė turėtų labiau koncentruotis į Kinijos rinką, nes pastarosios importo kiekis siekia beveik 15 proc. Lietuva daugiausia eksportuoja į Vokietiją ir Jungtinę Karalystę. Pastarosios šalys yra pasaulio importuotojų pirmame penketuke. Tai reiškia, kad Lietuvos medienos pramonės eksportuotojai skverbiasi į tinkamas rinkas.

23 lentelė. Medienos pramonės subsektoriaus (KN 44) eksporto esamos rinkos 2016 m. (parengta pagal Trademap.org, 2017)

Šalys	Eksportuojamos produkcijos dalis, proc.	Šalies reitingas pasaulio importo lygiu
Vokietija	14	4
Latvija	10,5	47
Jungtinė Karalystė	8,2	5
Norvegija	6,6	19
Lenkija	6,5	21
Danija	6,2	16
Italija	5,2	6
Olandija	4,9	8
Prancūzija	4,6	7
Švedija	4,2	15
Šveicarija	3,5	14
Kinija	3,2	1
Belgija	2,8	12
Estija	2,8	44
Rusija	2,7	34
Kitos	14,1	

24 lentelėje pateiktos potencialios rinkos į kurias turėtų koncentruotis Lietuvos medienos pramonės eksportuotojai. Šios šalys importuoja didelius medienos ir jos dirbinių (KN 44) kiekius ir turi aukštus reitingus pasaulio importo lygmenyje. Pirmoji šalis į kurią turėtų orientuotis Lietuvos medienos pramonės sektorius yra JAV, nes ji 2016 metais pateko į antrą vietą ir importavo beveik 15 proc. produkcijos. Kol kas į šią šalį Lietuva eksportuoja vos 1 proc. šio sektoriaus produkcijos. Eksportuotos medienos ir jos dirbinių į Japoniją dalis per 2016 m. buvo vos 0,1 proc., todėl būtų naudinga plėsti eksporto apimtį į šią šalį, nes ji yra trečioje vietoje pasaulio importo lygmenyje. Taip pat būtų naudinga

labiau plėsti medienos ir jos gaminių eksportą į šias šalis: Austrija (0,7 proc.), Indija (0,3 proc.), Kanada (0,1 proc.)

24 lentelė. Medienos pramonės eksporto (KN 44) potencialios rinkos 2016 m. (parengta pagal Trademap.org, 2017)

Šalys	Importuojama medienos pramonės produkcijos, proc.	Šalies reitingas pasaulio importo lygiu
JAV	14,9	2
Japonija	7,7	3
Austrija	2,2	11
Kanada	2,2	10
Indija	1,6	13

Kamštiena ir kamštienos dirbiniai (KN 45). Daugiausia kamštienos ir jos dirbinių eksportuota į Rusiją (44,70 proc.) (25 lentelė). Atsižvelgiant į tai, kad Rusija yra tarp pirmaujančių pasaulio šalių importuotojų, Lietuva turėtų išlaikyti savo pozicijas šioje rinkoje ir bandyti didinti eksporto apimtį. Nors Latvija ir Baltarusija nėra iš didžiausių importuotojų pasaulio lygiu, tačiau į šias šalis palanku eksportuoti dėl mažiausio geografinio atstumo, kurio dėka patiriamos mažiausios transportavimo sąnaudos.

Lietuvos medienos pramonė turėtų labiau koncentruotis eksportuoti kamštieną ir jos dirbinius į potencialią Vokietijos rinką (0,2 proc.). Pastaroji importuoja 6,1 proc. kamštienos ir kamštienos dirbinių (KN 45) viso pasaulio mastu ir yra 6 vietoje pagal reitingą (25 lentelė).

25 lentelė. Medienos pramonės (KN 45) eksporto esamos rinkos 2016 m., proc. (parengta pagal Trademap.org, 2017)

Šalys	Eksportuojamos produkcijos dalis, proc.	Šalies reitingas pasaulio importo lygiu
Rusija	44,7	7
Latvija	19,1	73
Baltarusija	9,8	53
Kazachstanas	8,8	54
Kirgizija	6,5	112
Suomija	5	31
Švedija	2,9	42
Norvegija	2,5	39
Kitos	0,7	

Iš 26 lentelėje pateiktų duomenų matome, kad kamštienos ir kamštienos dirbinių (KN 45) 2016 m. didžiausios importuotojos pasaulyje buvo: Prancūzija, JAV, Portugalija ir Italija. 2016 m. Prancūzijoje

importas šio sektoriaus išaugo 8 proc. palyginus su 2015 m., Italijoje 6 proc., Portugalijoje net 18 proc., o JAV išaugo 2 proc. palyginus su 2012 m. Lietuvos kamštienos ir jos dirbinių eksportuotojams būtų palanku plėsti rinką ir užmegzti santykius su šiomis šalimis.

26 lentelė. Medienos pramonės eksporto (KN 45) potencialios rinkos 2016 m., proc. (parengta pagal Trademap.org, 2017)

Šalys	Importuojama medienos pramonės produkcijos, proc.	Šalies reitingas pasaulio importo lygiu
Prancūzija	15.7	1
JAV	14.6	2
Portugalija	11.1	3
Italija	10.2	4
Vokietija	6.1	6

Dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir kiti dirbiniai iš vytelių (KN 46). Pagrindinės importuotojos dirbinių iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų 2016 m. buvo JAV, Japonija, Vokietija ir Jungtinė Karalystė. Iš 27 lentelės duomenų, matome, kad Vokietija 2016 m. buvo didžiausia šio sektoriaus prekybos partnerė (eksportuota 46,4 proc.). Eksportas į šią didžiąją importuotoją 2016 m. išaugo net 28 proc. palyginus su 2015 m. Vokietijos rinką galime vadinti potencialia rinka, kurioje Lietuva turėtų išlaikyti šią poziciją ir kiek įmanoma didinti eksporto apimtį. Lietuvos eksportuotojai taip pat turėtų plėsti eksporto apimtį į Ispanijos rinką. Ispanijoje importas dirbinių iš šiaudų, esparto ir kitų medžiagų turi didėjimo tendenciją, 2012 – 2016 m. laikotarpiu išaugo 11 proc. Taip pat patartina didinti eksporto apimtį į Prancūziją (5,6 proc.) ir Olandiją (1,3 proc.).

27 lentelė. Medienos pramonės (KN 46) eksporto esamos rinkos 2016 m., proc. (parengta pagal Trademap.org, 2017)

Šalys	Eksportuojamos produkcijos dalis, proc.	Šalies reitingas pasaulio importo lygiu
Vokietija	46,4	3
Ispanija	21,7	8
Prancūzija	5,6	5
Latvija	4,0	60
Rusija	3,7	20

Šveicarija	3,1	17
Austrija	2,6	18
Danija	2,4	23
Estija	2,1	61
Lenkija	1,8	12
Baltarusija	1,5	74
Olandija	1,3	6
Norvegija	1,1	24
Kitos	2,7	

Analizuojamu laikotarpiu (2012 – 2016 m.) labiausiai augo JAV importas dirbinių iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir kiti dirbinių iš vytelių (KN 46) – 7 proc. (28 lentelė) 2016 m. JAV buvo didžiausia pasaulio importuotoja (30,4 proc.), todėl Lietuvos eksportuotojams būtų palanku plėstis į šią naują rinką. Taip pat potencialios naujos rinkos galėtų būti Japonija, Italija ir Jungtinė Karalystė.

Čekija Lietuvai galėtų tapti nauja eksporto rinka dėl Čekijoje išaugusio šių gaminių importo. Per 2012 – 2016m. laikotarpį Čekijos importas išaugo 6 proc.

28 lentelė. Medienos pramonės eksporto (KN 46) potencialios rinkos 2016 m., proc. (parengta pagal Trademap.org, 2017)

Šalys	Importuojama medienos pramonės produkcijos, proc.	Šalies reitingas pasaulio importo lygiu
JAV	30,4	1
Japonija	13,1	2
Jungtinė Karalystė	4,7	4
Italija	2,8	7
Čekija	0,6	25

Suvokiant Lietuvos medienos pramonės svarbą ekonomikai galima teigti, kad ši pramonės šaka yra per daug susikcentravusi į tas pačias rinkas. Stabili koncentracija ir priklausomybė nuo nekintančių rinkų šiai pramonės šakai sukelia grėsmę plėtros mažėjimui. Lietuva yra maža valstybė, dėl to labai reaguoja į nestabilumą užsienio rinkoje.

4.2.4. Lietuvos medienos pramonės produkcijos eksporto plėtros skatinimo priemonės

VŠĮ „Versli Lietuva“ atliko verslo poreikių analizę, kurioje nustatė, kad verslo konkurencingumą riboja tiek vidiniai, tiek išoriniai veiksniai. Analizėje kaip pagrindiniai Lietuvos įmonių konkurencingumą ribojantys vidiniai veiksniai dažniausiai sąlygoti valdžios ir jai pavaldžių institucijų efektyvumo,

lankstumo ar kompetencijos stokos. Verslo tyrimo metu be vidinių ribojimų buvo paminėti ir išorės veiksniai, kurie taip pat daro neigiamą įtaką Lietuvos verslo konkurencingumui. Labiausiai akcentuotas Lietuvos įvaizdžio nebuvimas, kuris ypatingai neigiamai veikia verslo įmones, nulemia prastesnes pozicijas verslo derybose ir daro įtaką potencialių rinkų praradimui (Lietuvos tikslinės eksporto rinkos ataskaita, 2016) (29 lentelė).

29 lentelė. Kliūtys ribojančios Lietuvos verslo konkurencingumą užsienio rinkose. (parengta pagal Lietuvos tikslinės eksporto rinkos ataskaitą, 2016)

Kliūtys ribojančios Lietuvos verslo konkurencingumą užsienio rinkose	
Vidiniai veiksniai	<ul style="list-style-type: none"> - valdžios ir jai pavaldžių institucijų vykdomų procesų kokybė bei jų įgyvendinimo lygis neatitinka šiuolaikinės verslo aplinkos poreikių: - dubliuojamos funkcijos, - naujovės diegiamos iki galo tam nepasiruošus, - perteklinės taisyklės, - pasenusi įstatyminė bazė; - kompetencijų stoka švietimo, mokesčių, muitinės bei migracijos, sertifikatų gavimo sistemose; - kvalifikuotos darbo jėgos bei kokybiškos informacijos apie užsienio rinkas stygius.
Išoriniai veiksniai	<ul style="list-style-type: none"> - prastas Lietuvos žinomumas užsienio rinkose; - protekcionistinė kitų šalių politika Lietuvos verslo atžvilgiu; - menki finansavimo resursai; - neprofesionali ekonominė diplomatija bei verslo interesų atstovavimas užsienio rinkose.

Nustačius pagrindines kliūtis ribojančias Lietuvos verslo konkurencingumą užsienio rinkose, siekiama numatyti jų ir kitų kliūčių sprendimo būdus. Remiantis LR eksporto plėtros 2014 – 2020 m. gairėmis, išskiriami eksporto skatinimo prioritetai, kriterijai ir veiklos (30 lentelė).

30 lentelė. Prioritetiniai eksporto plėtros tikslai ir siektini rezultatai (parengta LR eksporto plėtros 2014 – 2020 m. gaires)

Prioritetiniai eksporto plėtros tikslai	Prioritetiniai eksporto plėtros siektini rezultatai
1. Vengti neigiamo poveikio eksportui ir sumažinti grėsmę, dėl galimos krizės geografiškai artimose rinkose	- plėsti eksportą į naujas tolimas rinkas.
2. Siekti skatinti eksporto ir įmonių konkurencingumo augimą	- nustatyti prioritetinių eksporto rinkų ir eksporto plėtros sektorių grupes;

	<ul style="list-style-type: none"> - teikti daugiau aktualios informacijos eksportuotojams apie: ekonominę situaciją ir teisinį reguliavimą konkrečioje rinkoje, jos ekonomikos augimo potencialą ir poreikius, apie prekybos barjerus trečiose valstybėse, taip pat apie reikalavimus dėl importuojamos produkcijos.
<p>3. Kriterijų nustatymas, kuriais remiantis bus skatinama eksporto plėtra</p>	<ul style="list-style-type: none"> - remti sektorius eksportuojančius lietuviškos kilmės prekes ir paslaugas, nes šis sektorius sukuria daugiau darbo vietų, didina tarptautinį Lietuvos konkurencingumą, be to, vidaus paklausos svyravimai jiems daro mažesnę įtaką; - skatinti mokslo, verslo partnerystę ir verslo investicijas į mokslinius tyrimus, technologinę ir inovacijų plėtrą, nes žinioms imlūs ir energetinio efektyvumo siekiantys sektoriai sudarys galimybę užtikrinti spartesnę ekonomikos pažangą; - skatinti santykinai mažiau eksportuojančių sektorių (regionuose) eksportą, sumažinant sektorių priklausomybę nuo vietos rinkos, didinant jų produkcijos konkurencingumą, diversifikuojant riziką; - skatinti verslo ir mokslo subjektus jungtis į klasterius, konsultuoti įmones klasterių kūrimo ir plėtros klausimais, nes įmonių bendradarbiavimas didina įmonių tarptautinės plėtros galimybes.
<p>4. Skatinti ekonominės diplomatijos veiklą</p>	<ul style="list-style-type: none"> - planuojama aktyviai išnaudoti ES dvišalių ir daugiašalių laisvosios prekybos susitarimų teikiamas galimybes; - ginti Lietuvos įmonių interesus užsienio valstybėse; - išnaudoti tarpvyriausybinių ekonominio bendradarbiavimo komisijų galimybes; - rengti aukšto lygio pareigūnų vizitus, verslo misijas ir pan. - skatinti verslo forumų, misijų, tarptautinių parodų, kontaktų mugių ir kitų renginių organizavimą; - stiprinti ir tobulinti ekonominę atstovavimą užsienyje; - kurti palankų Lietuvos įvaizdį; - skleisti informaciją apie Lietuvos ekonomikos galimybes.
<p>5. Palengvinti prieigą prie reikalingų finansavimo šaltinių</p>	<ul style="list-style-type: none"> - skatinti verslą pradedančių įmonių konkurencingumo didinimą; - ugdyti papildomus darbuotojų įgūdžius;

	<ul style="list-style-type: none"> - padėti užmegzti ryšius su užsienio įmonėmis ir skatinti jų produkcijos patekimą į užsienio rinkas.
6. Informacijos ir konsultacijų pasiekiamumo didinimas	<ul style="list-style-type: none"> - diegti naujas viešųjų paslaugų teikimo verslui priemones (taikyti naujus konsultavimo būdus ir kt.); - įtraukti potencialius konsultavimo paslaugų teikėjus, prireikus užtikrinsiančius galimybę kiekviename regione gauti informacinę (konsultacinę) pagalbą verslo pradžios ir verslo plėtros klausimais; - reguliariai atnaujinti ir teikti susistemintą informaciją apie prioritetinių eksporto rinkų ekonominę situaciją, tendencijas, potencialą ir pagrindinius teisės aktus, reguliuojančius tarptautinę prekybą; - pagal įmonių poreikius rengti prioritetinių rinkų apžvalgas ir rinkos tyrimus, teikti pasiūlymus dėl jų produkcijos eksporto galimybių; - teikti naudingas nuorodas į kitų valstybių internetines svetaines; - pildyti eksportuotojų duomenų bazę; - teikti ekspertines paslaugas ir organizuoti seminarus (įsiliejimo į rinką, vadybinių gebėjimų stiprinimo); - formuoti konkrečių įmonių konkurencingumo ir eksporto gebėjimų didinimo paslaugų paketus ir pan.;

Išanalizavus prioritetinius eksporto plėtros tikslus ir siektinus rezultatus, galima pastebėti, kad šiose gairėse nėra nustatyto įrankio, kuris padėtų verslininkams sumažinti mokesčius. Dažnai diskutuojamas klausimas dėl pelno mokesčio tarifo sumažinimo iki minimalaus. Šio mokesčio dalis nacionaliniame Lietuvos biudžete užima mažą dalį. Pagal 2017 m. VMI duomenis, valstybės biudžete sumokėtas pelno mokestis sudaro tik 10 proc. Didžiausia surinktų mokesčių dalis yra iš pridėtinės vertės mokesčio (PVM) (56,5 proc.) ir akcizų (21,6 proc.) (VMI administruojamų nacionalinio biudžeto pajamų surinkimo apžvalga, 2017). Taigi sumažinus iki minimalaus pelno mokesčio tarifą būtų gaunama didesnė nauda, pavyzdžiui užsienio investuotojų pritraukimas. Padidėjus užsienio investuotojams, atsirastų daugiau įmonių, naujų darbo vietų, padidėtų pirkimas ir dėl jo atitinkamai didėtų surenkama PVM dalis.

Apibendrinant identifikuotas kliūtis ribojančias Lietuvos verslo konkurencingumą užsienio rinkose ir LR eksporto plėtros 2014 – 2020 m. gairėse aptartus prioritetinius eksporto plėtros tikslus ir siektinus rezultatus, galima daryti išvadą, kad siektini rezultatai mažina tik išorines kliūtis, tokias kaip Lietuvos žinomumo didinimas, ekonominės diplomatijos gerinimas atstovaujant Lietuvos verslininkus ir ginant jų

interesus. Nustatytuose prioritetuose pasigendama vidinių veiksnių ribojančių Lietuvos verslo konkurencingumą užsienio rinkose, tokių kaip įstatyminės bazės atnaujinimas ar mokesčių sumažinimas.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1. Atlikus Lietuvos medienos pramonės sektoriaus statistinių duomenų analizę, buvo nustatyti šie privalumai:
 - medienos pramonė yra viena svarbiausių Lietuvos ekonomikoje ir sudaro nemažą dalį sukuriamos pridėtinės vertės;
 - medienos pramonės produkcija naudojama kaip žaliava statybos, baldų ar popieriaus gamybos pramonėse.
 - tobulėjant technologijoms medienos žaliavą sėkmingai galima panaudoti chemijos, farmacijos ir tekstilės pramonėje;
 - Lietuvos medienos pramonė analizuojamu laikotarpiu pasižymi vis didėjančiu darbo našumu, tiesioginėmis užsienio investicijomis.
2. Didėjančiam Lietuvos medienos pramonės konkurencingumui viso apdirbamosios pramonės sektoriaus mastu, didžiaja dalimi tam turėjo įtakos didėjančios eksporto apimtys. Šis sektorius yra viena iš labiausiai į eksportą orientuota Lietuvos pramonės šaka.
3. Išanalizavus įvairių autorių literatūroje pateikiamus eksporto privalumus ir trūkumus, daroma išvada, kad didžiaja dalimi eksportas teikia naudą. Eksportuojant atsiranda platesnė prekių ir paslaugų įvairovė, sumažėja kainos vartotojams dėl masto ekonomijos, padidėja gamybos apimtys, sumažėja gamybos sąnaudos, skatinamas technologijų tobulėjimas, suteikiama galimybė idėjų mainams, plėtojama šalies ar regiono infrastruktūrą, skatinamas ekonominis stabilumas.
4. Eksporto skatinimas yra viena iš prioritetinių Vyriausybės ekonominės politikos veiklos sričių. LR Ūkio ministerija bei kitos valstybinės institucijos skatina eksportą iš nacionalinio biudžeto, Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bei vykdo nefinansines eksporto skatinimo priemones.
5. Atlikus Lietuvos medienos pramonės sektoriaus eksporto apimčių ir kintančių veiksnių koreliacinę analizę gauti rezultatai parodė, kad egzistuoja tiesinė priklausomybė tarp eksporto ir importo, darbuotojų skaičiaus ir tiesioginių užsienio investicijų pajamų. Tiesinė priklausomybė neegzistuoja tarp eksporto ir materialinių investicijų.
6. Tiriant potencialius eksportui Lietuvos medienos pramonės produktus, nustatyta, kad Lietuvos gamintojai specializuojasi medienos ir medienos dirbinių, medžio anglių gamyboje. Šį subsektorių galima apibrėžti kaip svarbiausią Lietuvos medienos pramonės sektoriaus eksporto grupėje.

7. Analizuojama pramonė labai jautriai reaguoja į užsienio šalių ekonominę padėtį ir politinius sprendimus. Dėka sektoriuje dominuojančių SVV įmonių gebėjimo greitai persiorientuoti į kitas rinkas, finansinių rodiklių mažėjimas nepalieka didelių pasekmių.
8. Susikūrusių Lietuvos medienos pramonės klasterių nariai yra gerokai pranašesni ir gauna didesnę naudą palyginus su įmonėmis nepriklausančiomis klasteriams. Atsiradusios platesnės galimybės, pasinaudoti narių patarimais ir patirtimi, leidžia įmonėms padidinti savo apyvartas. Tačiau šio sektoriaus pagrindiniai klasterizacijos trukdžiai yra menkas valstybės finansavimas ir mažųjų įmonių nenoras specializuotis.
9. Apibendrinus išanalizuotų svarbiausių subsektorių galimybes galima daryti išvadą, kad Lietuvos medienos pramonės eksportuotojai turėtų teikti prioritetus dviem subsektoriams. Subsektorius medienos jos dirbinių ir medžio anglių (KN-44) yra svarbus tuo, kad jis užimta didžiausią dalį eksporto struktūroje viso pasaulio mastu. Antrasis subsektorius gaminantis dirbinius iš šiaudų, esparto ir kitų pynimo medžiagų (KN-46) turi pranašumą didėjančia paklausa užsienio rinkose.
10. Stabili koncentracija ir priklausomybė nuo nekintančių rinkų šiai pramonės šakai sukelia grėsmę plėtros mažėjimui. Lietuva yra maža valstybė, dėl to labai reaguoja į nestabilumą užsienio rinkose. Dėl šios priežasties Lietuvos medienos pramonės eksportuotojams patartina nuolat ieškoti naujų rinkų. Naujomis potencialiomis rinkomis galėtų būti: JAV, Prancūzija ir Japonija.
11. Identifikuotos Lietuvos pramonės eksporto plėtros kliūtys yra: valdžios ir jai pavaldžių institucijų vykdomų procesų kokybė neatitinkanti šiuolaikinės verslo aplinkos poreikių, kompetencijų stoka švietimo, mokesčių ir kitose sistemose, kvalifikuotos darbo jėgos bei kokybiškos informacijos apie užsienio rinkas stygius, prasta ekonominės diplomatijos veikla, menkas finansavimas ir protekcionistinė kitų šalių politika Lietuvos verslo atžvilgiu.
12. Lietuvos Respublikos numatyti prioritetiniai eksporto plėtros paramos tikslai orientuoti į išorinių kliūčių mažinimą. Numatyti prioritetai tokie kaip eksporto plėtimas į naujas tolimas rinkas, reikiamos informacijos teikimas eksportuotojams, Lietuvos žinomumo didinimas, ekonominės diplomatijos gerinimas ir finansavimo didinimas.
13. Lietuvos eksporto plėtros skatinimo priemonių sąrašė nėra numatyto įrankio, kuris padėtų verslininkams sumažinti mokesčius. Lietuvos nacionaliniame biudžete užimančio mažą dalį pelno mokesčio sumažinimas iki minimalaus pritrauktų daugiau tiesioginių užsienio investicijų.

LITERATŪRA

1. Žukauskas P. Kompanijų veiklos internacionalizacija: teorija ir praktika. Monografija. Kaunas: VDU leidykla, 2006. 334 p.
2. Žaptorius, Albert & Armackij, Jonas. (2017). Medienos perdirbimo pramonės plėtros problemos ir perspektyvos. Finansų valdymas
3. VšĮ „Versli Lietuva“. (2017). Eksporto skatinimo priemonės. [žiūrėta 2017-10-06]. Prieiga per internetą <https://www.verslilietuva.lt/lt/eksportas>
4. Villareal, M., & Fergusson, I. F. (2017). The North American Free Trade Agreement (NAFTA).
5. Villareal, M., & Fergusson, I. F. (2017). The North American Free Trade Agreement (NAFTA).
6. Viešoji įstaiga Lietuvos verslo paramos agentūra. (2017). Įgyvendinamos nacionalinės strategijas ir programos. [žiūrėta 2017-11-26]. Prieiga per internetą <http://lvpa.lt/lt/apie-lvpa-155>
7. Valstybinė mokesčių inspekcija. (2017). VMI administruojamų nacionalinio biudžeto pajamų surinkimo apžvalga. [žiūrėta 2017-12-06]. Prieiga per internetą <http://www.vmi.lt/cms/documents/10162/9198274/VMI+administruojam%C5%B3%20nacionalinio+biud%C5%BEeto+pajam%C5%B3%20surinkimo+ap%C5%BEvalga+2017+m..pdf/75530ce0-0af9-42a9-ad61-9ff200726b36>
8. Urbonas J. A. Eksporto organizavimas ir planavimas. Mokomoji knyga. Kaunas: Technologija, 2003. 192 p.
9. Trademap. (2017). Tarptautinės verslo plėtros prekybos statistika. [žiūrėta 2017-10-06]. Prieiga per internetą http://www.trademap.org/Product_SelProductCountry.aspx?nvpm=1|440|||44||4|1|1|2|1|1|1|1|1
10. Trade statistics for international business development. (2017). [žiūrėta 2017-11-26]. Prieiga per internetą http://www.trademap.org/Country_SelProductCountry_TS.aspx?nvpm=1|440|||44||2|1|1|1|2|1|2|4|1
11. The World Trade Organization. (2017). [žiūrėta 2017-11-22]. Prieiga per internetą https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/inbrief_e/inbr02_e.htm
12. The European free trade association. (2017). [žiūrėta 2017-11-19]. Prieiga per internetą <http://www.efta.int/about-efta/european-free-trade-association>
13. The Association of Southeast Asian Nations. (2017). [žiūrėta 2017-11-26]. Prieiga per internetą <http://asean.org/asean/about-asean/overview/>

14. Snieškienė, G., & Pridotkienė, J. (2011). Eksporto kainodaros tikslų ir jiems poveikį darančių aplinkos veiksnių vertinimas Lietuvos eksportuotojų pavyzdžiu. *Economics & Management*, 16359-365.
15. Snieška, V., & Meilienė, E. (2014). Lietuvos pramonės konkurencingumo veiksniai eksporto politikos nuostatose.
16. Smagurauskienė, L. (2009). Finansinė verslo skatinimo sistema Lietuvoje. *Annales Geographicae*, 42(1-2), 55-66.
17. Sh. Gilaninia, M. Taleghani, M. Babaie, *International Journal of Academic Research in Business.*, 2013, 4 (10), 1026.
18. Remeikienė, R., Gasparenienė, L., & Grikštaitė, I. (2015). ES struktūrinių fondų paramos poveikio ekonomikos konkurencingumui problematika. *Socialiniu Mokslu Studijos*, 7(2).
19. Rekvizitai. (2017). Lietuvos medienos pramonės įmonės. [žiūrėta 2017-10-06]. Prieiga per internetą <https://rekvizitai.vz.lt/imoniu-paieska/>
20. Pilinkienė V. *Tarptautinė ekonomika. Vadovėlis*. Kaunas: Technologija, 2016. 206 p.
21. Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos. (2017) Statistinė informacija apie gautas tiesiogines ES išmokas. [interaktyvus] [žiūrėta 2017.10.05] <https://www.nma.lt/index.php/parama/tiesiogines-ismokos/statistika/9031#res>
22. Nacionalinė energetikos strategija. (2015). Pirminis projektas diskusijoms [žiūrėta 2017-10-19]. Prieiga per internetą http://www.lei.lt/_img/_up/File/atvir/2016/NES/NES_projektas_%28Versija_viesoms_diskusijoms%29-2015.12.16.pdf
23. Maurice Allais, Paul Wonnacott, Bela Balassa, Romney Robinson, Trent J. Bertrand *International trade*. [žiūrėta 2017-10-28]. Prieiga per internetą: <https://www.britannica.com/topic/international-trade>
24. Lukoševičiūtė, G., ir Martinkutė-Kaulienė, R. (2016). Tiesioginių užsienio investicijų įtakos baltijos šalių ekonominei raidai vertinimas. *Science: Future Of Lithuania*, 8(2), 212-220. doi:10.3846/mla.2015.897
25. Lietuvos verslo konfederacija. (2014). Medienos ir medienos gaminių sektoriaus įmonių eksporto plėtros galimybių studija NVS šalims. [žiūrėta 2017-10-06]. Prieiga per internetą http://www.lvk.lt/uploads/File/AsistentasIGS/28Mediena_NVS.pdf
26. Lietuvos tikslinės eksporto rinkos ataskaita. (2016). [žiūrėta 2017-11-20]. Prieiga per internetą: https://www.verslilietuva.lt/uploads/media/5719ba37694e4/Lietuvos_tikslines_eksporto_rinkos_ataskaita.pdf

27. Lietuvos statistikos departamentas. (2017). Statistinių rodiklių ataskaitos. [žiūrėta 2017.10.10] <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/>
28. Lietuvos statistikos departamentas. (2013). Europos sąjungos komisijos įgyvendinimo reglamentas dėl statistinės nomenklatūros. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017.10.20] https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/224717/KN2014_LT.pdf/d424583f-0caa-4909-a67f-354b262081f4
29. Lietuvos statistikos departamentas. (2008) Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius, EVRK 2 red. [žiūrėta 2017.10.10] https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/24308/EVRK2red_klasif_leidinys.pdf
30. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. (2017). Įsakymas dėl 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 3 prioriteto „Smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ priemonės nr. 03.2.1-IVG-T-825 „Expo konsultantas LT“ projektų finansavimo sąlygų aprašo patvirtinimo (2017 m. liepos 12 d. Nr. 4-409). [žiūrėta 2017-11-20]. Prieiga per internetą <http://www.esinvesticijos.lt/lt/media/download?id=3571&h=7f846&t=PFSA%20projektas%20EXPO%20konsultantas%2020160%2002%2002%20.pdf>
31. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. (2017). Dėl 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 3 prioriteto „Smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimo“ priemonės nr. 03.2.1-lvpa-v-826 „Tarptautiškumas LT“ projektų finansavimo sąlygų. [žiūrėta 2017-10-20]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b0836050a4e711e78a4c904b1afa0332>
32. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. (2017). Dėl 2014 – 2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 1 prioriteto „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ priemonės nr. 01.2.1-LVPA-T-844 „Inoconnect“ projektų finansavimo sąlygų aprašo patvirtinimo (2017 m. kovo 6 d. Nr. 4-128). [žiūrėta 2017-11-20]. Prieiga per internetą https://ukmin.lrv.lt/uploads/ukmin/documents/files/es_parama/2014_2020/1_pr_MTEPI/Inoconnect/isakymas%20del%20Inoconnect%20PFSA.pdf
33. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. (2016). Dėl 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 3 prioriteto „Smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ priemonės nr. 03.2.1-LVPA-K-807 „Verslo klasteris LT“ projektų finansavimo sąlygų aprašo nr. 1 patvirtinimo (2016 m. gegužės 5 d. Nr. 4-346). [žiūrėta 2017-11-20]. Prieiga per internetą [http://ukmin.lrv.lt/uploads/ukmin/documents/files/es_parama/2014_2020/3_pr_Verslas/03_2_1-LVPA-K-807_Verslo_klasteris_LT/Verslo%20klasteris%20PFSA%20\(ISAKYMAS\).pdf](http://ukmin.lrv.lt/uploads/ukmin/documents/files/es_parama/2014_2020/3_pr_Verslas/03_2_1-LVPA-K-807_Verslo_klasteris_LT/Verslo%20klasteris%20PFSA%20(ISAKYMAS).pdf)

34. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. (2016). Bendrosios ir finansinės priemonės eksporto paramai. [žiūrėta 2017-12-10]. Prieiga per internetą: <http://ukmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/eksportas/parama-eksporto-pletrai>
35. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. (2015). Dėl 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 3 prioriteto „smulkią ir vidutinį verslą konkurencingumą skatinimas“ priemonės nr. 03.2.1-lvpa-k-801 „Naujos galimybės LT“ projektų finansavimo sąlygų aprašo nr. 1 patvirtinimo“ (2015 m. balandžio 10 d. Nr. 4-213). [žiūrėta 2017-11-20]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/7ad44e30df7111e48b678a6bad30f55f>
36. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. (2014). Įsakymas dėl Lietuvos eksporto plėtros 2014–2020 metų gairių patvirtinimo Nr. 4-58. [žiūrėta 2017-10-06]. Prieiga per internetą https://ukmin.lrv.lt/uploads/ukmin/documents/files/AR_2017-09-15.pdf
37. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. (2014). Įsakymas dėl Lietuvos klasterių plėtros koncepcijos patvirtinimo 2014 m. vasario 27 d. nr. 4-131. [žiūrėta 2017-11-20]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActPrint?documentId=b2fb74409fa911e3aeb49a67165e3ad3>
38. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. (2014). Dėl 2014–2020 m. Europos sąjungos fondų investicijų veiksmų programos prioriteto įgyvendinimo priemonių įgyvendinimo plano ir nacionalinių stebėsenos rodiklių skaičiavimo aprašo patvirtinimo priemonės nr. 03.2.1-lvpa-k-802 „Expo sertifikatas LT“. [žiūrėta 2017-10-20]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/df431f10877c11e4a98a9f2247652cf4>
39. Lietuvos Respublikos muitinės departamentas. (2017). Antidempingo ir kompensaciniai muitai. [žiūrėta 2017-10-26]. Prieiga per internetą: <http://www.cust.lt/web/guest/679>
40. Lietuvos miško savininkų asociacija. (2017). Europos sąjungos parama miškų savininkams. [žiūrėta 2017-10-06]. Prieiga per internetą <https://forest.lt/go.php/lit/Europos-Sajungos-parama-privaciu-misku-savininkams/5756>
41. Lietuvos klasterių žemėlapis. (2017). Lietuvos medinių surenkamųjų namų klasteris. [žiūrėta 2017-12-01]. Prieiga per internetą <http://maps.klaster.lt/klasterioaprasymas/lietuvas-mediniu-surenkamuju-namu-klasteris/>
42. Lietuvos ekonomikos apžvalga. (2016) Lietuvos respublikos komercijos atašė suvestinė 2016 m. veiklos ataskaita. [žiūrėta 2017-11-06]. Prieiga per internetą: <http://ukmin.lrv.lt/uploads/ukmin/documents/files/2016%20MET%C5%B2%20VEIKLOS%20ATAS%20KAITA.pdf>
43. Lietuvos bankas. Apžvalgos ir prognozės. [žiūrėta 2017-10-26]. Prieiga per internetą <https://www.lb.lt/lt/pranesimai-ir-ataskaitos>

44. Lietuvos bankas. 2016 m. ataskaita. (2017) [žiūrėta 2017-09-26]. Prieiga per internetą <https://www.lb.lt/lt/leidiniai/metu-ataskaita-2016-m>
45. Lietuvos bankas. 2015 m. ataskaita. (2016) [žiūrėta 2017-09-26]. Prieiga per internetą <https://www.lb.lt/lt/leidiniai/metu-ataskaita-2015-m>
46. Lietuvos bankas. 2014 m. ataskaita. (2015) [žiūrėta 2017-09-26]. Prieiga per internetą <https://www.lb.lt/lt/leidiniai/metu-ataskaita-2014-m>
47. Komar, N., Uniat, A., & Lutsiv, R. (2016). Efficiency of the North American Free Trade Zone. *Journal of european economy*, (15, № 3), 279-293.
48. Klasterių studija. (2012). Klasterizacijos procesai medienos pramonėje. [žiūrėta 2017-12-01]. Prieiga per internetą http://mita.lt/uploads/documents/teisine_informacija/zef_klasteriu_studija.pdf
49. Kimberly Amadeo. International Trade: Pros, Cons, Effect on Economy (2017). [žiūrėta 2017-11-26]. Prieiga per internetą: <https://www.thebalance.com/international-trade-pros-cons-effect-on-economy-3305579>
50. Invega. (2017). Eksporto skatinimo priemonės. [žiūrėta 2017-10-06]. Prieiga per internetą <http://invega.lt/lt/expo-konsultantas-lt/>
51. Ginevičius R. ir kt. Eksporto ir investicijų plėtra Lietuvoje. Monografija. Vilnius: Technika, 2005. 363 p.
52. Eurostat. (2017). Wood as source of energy. [žiūrėta 2017-10-06]. Prieiga per internetą http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Wood_as_a_source_of_energy
53. Europos sąjunga. [žiūrėta 2017-10-19]. Prieiga per internetą: https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_lt
54. ES teisė ir leidiniai. [žiūrėta 2017-11-19]. Prieiga per internetą: https://publications.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/68263da3-265d-11e7-ab65-01aa75ed71a1/language-lt?WT.mc_id=Selectedpublications&WT.ria_c=677&WT.ria_f=1032&WT.ria_ev=search
55. ES paramos 2014 metinė ataskaita. [žiūrėta 2017-11-06]. Prieiga per internetą: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/Ataskaitos/Metines_ataskaitos_2009/2VP_2014_metine_ataskaita_2015-06-18.doc
56. ES investicijos. (2017). Ekonomikos augimo veiksmų programos įgyvendinimo ataskaita už 2014 m. [žiūrėta 2017-10-06]. Prieiga per internetą http://www.esinvesticijos.lt/docview/?id=3439&h=c9c3e&t=2VP_2014%20m._metine%20ataskaita_2015-06-18_final

57. Doumbe, E. D., & Belinga, T. (2015). A Gravity Model Analysis for Trade between Cameroon and Twenty-Eight European Union Countries. *Open Journal of Social Sciences*, 3(08), 114.
58. Čepinskis, J., ir Bendoraitienė, E. (2012). Lietuvos baldų pramonės pokyčiai ir tendencijos ekonominės krizės laikotarpiu. *Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai*, 2012, t. 8, nr. 1, p. 73-84.
59. Branch A. E. *Export Practice and Management* (fifth edition). London: Thomson Learning, 2006. 656 p.
60. Bilevičienė, T., & Jonušauskas, S. (2013). Atvirojo kodo programų taikymas rinkos tyrimuose. *Vadovėlis. Mykolo romerio universitetas*.
61. Bilevičienė, T., & Jonušauskas, S. (2011). Statistinių metodų taikymas rinkos tyrimuose. *Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras*.
62. Bernatonytė D. *Tarptautinė prekyba. Vadovėlis*. Kaunas: Technologija, 2011. 478 p.
63. Anderson, K. (2016). Contributions of the GATT/WTO to Global Economic Welfare: Empirical Evidence. *Journal Of Economic Surveys*, 30(1), 56-92
64. A Gravity Model Analysis for Trade between Cameroon and Twenty-Eight European Union Countries [žiūrėta 2017-10-26]. Prieiga per internetą http://file.scirp.org/pdf/JSS_2015082013465352.pdf;

PRIEDAI

**PRIEDAS NR. 1. APDIRBAMOSIOS GAMYBOS BENDROSIOS PRIDĖTINĖS VERTĖS STRUKTŪRA TO METO KAINOMIS, MLN. EUR,
2012-2016 M. (SUDARYTA PAGAL LIETUVOS STATISTIKOS DEPARTAMENTO DUOMENIS)**

Ekonominės veiklos rūšis		2010 m.		2011 m.		2012 m.		2013 m.		2014 m.		2015 m.		2016 m.	
		mln. EUR	proc.	mln. EUR	proc.	mln. EUR	proc.	mln. EUR	proc.	mln. EUR	proc.	mln. EUR	proc.	mln. EUR	proc.
C	Apdirbamoji gamyba	4732,90	100	5736,1	100	6233,7	100	6154,7	100	6346,4	100	6496,5	100	6569,6	100
C10 – C12	Maisto produktų, gėrimų ir tabako gamyba	1130,50	23,89	1283,9	22,38	1374,8	22,05	1463,2	23,77	1480,8	23,33	1450,4	22,33	1442,8	21,96
C13– C15	Tekstilės gaminių gamyba; drabužių siuvimas (gamyba); odos ir odos dirbinių gamyba	369,9	7,82	446	7,78	469,4	7,53	489,6	7,95	522,2	8,23	508,2	7,82	521,5	7,94
C16– C18	Medienos, popieriaus ir popieriaus gaminių gamyba; leidyba ir spausdinimas	510,5	10,79	611,9	10,67	642,2	10,3	723,7	11,76	766,2	12,07	790,3	12,17	808,6	12,31

C19	Kokso ir rafinuotų naftos produktų gamyba	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„
C20	Chemikalų ir chemijos produktų gamyba	486,9	10,29	647,1	11,28	648,3	10,4	494,8	8,04	505,5	7,97	527,9	8,13	483,7	7,36
C21	Pagrindinių vaistų pramonės gaminių ir farmacinių preparatų gamyba	77,5	1,64	71,1	1,24	81,2	1,3	103,9	1,69	134,3	2,12	169,6	2,61	187	2,85
C22– C23	Guminių ir plastikinių gaminių ir kitų nemetalinių mineralinių produktų gamyba	393,2	8,31	485,7	8,47	540,8	8,68	624,1	10,14	661,2	10,42	624,6	9,61	657,3	10,01
C24– C25	Pagrindinių metalų ir metalo gaminių, išskyrus mašinas ir įrenginius, gamyba	224,8	4,75	307,4	5,36	331,5	5,32	331,9	5,39	341,5	5,38	359	5,53	371,6	5,66

C26	Kompiuterinių, elektroninių ir optinių gaminių gamyba	137,8	2,91	128,8	2,25	131,4	2,11	124,7	2,03	135,2	2,13	160,4	2,47	175,6	2,67
C27	Elektros įrangos gamyba	64,2	1,36	80	1,39	105,6	1,69	115,4	1,87	121,4	1,91	122,7	1,89	123,7	1,88
C28	Niekur kitur nepriskirtų mašinų ir įrangos gamyba	120,2	2,54	157,2	2,74	176,5	2,83	200,6	3,26	191,7	3,02	194,8	3	188,9	2,88
C29–C30	Transporto įrangos gamyba	145,1	3,07	128,8	2,25	159,5	2,56	185,9	3,02	182,2	2,87	196	3,02	214	3,26
C31–C33	Baldų gamyba; papuošalų, juvelyrinių dirbinių, muzikos instrumentų, žaislų gamyba; mašinų ir įrangos remontas ir įrengimas	609,3	12,87	764,6	13,33	913,2	14,65	1000,8	16,26	1090	17,18	1130,1	17,4	1145,6	17,44

PRIEDAS NR. 2. EKSPORTO STRUKTŪRA PAGAL KOMBINUOTOSIOS NOMENKLATŪROS SKYRIUS, MLN. EUR, 2010 – 2016 M.

	Kombinuotoji nomenklatūra	2010 m.		2011 m.		2012 m.		2013 m.		2014 m.		2015 m.		2016 m.	
		tūkst. EUR	proc.	tūkst. EUR	proc.	tūkst. EUR	proc.	tūkst. EUR	proc.	tūkst. EUR	proc.	tūkst. EUR	proc.	tūkst. EUR	proc.
	Iš viso	15650729,8	100	20150844,4	100	23047361	100	24544604,1	100	24361334,1	100	22903892,5	100	22606991,2	100
1	Gyvi gyvūnai	79500,9	0,508	72754	0,361	76012,9	0,33	71664,2	0,292	64432,8	0,264	60235	0,263	77806,1	0,344
2	Mėsa	148320,4	0,948	195848,4	0,972	212519,9	0,922	224917,2	0,916	226513,5	0,93	222213,2	0,97	202958	0,898
3	Žuvis ir vėžiagyviai	138478,9	0,885	217757	1,081	214906,3	0,932	251063,5	1,023	317398,7	1,303	368036,8	1,607	397186,2	1,757
4	Pienas ir pieno produktai	417500,7	2,668	478447,3	2,374	550014,2	2,386	601628,5	2,451	593051,6	2,434	421734,4	1,841	434035,7	1,92
5	Gyvūninės kilmės produktai	4886,5	0,031	6393,4	0,032	9489,2	0,041	11952,4	0,049	12230,1	0,05	13442,3	0,059	13262,4	0,059
6	Augantys medžiai	15624,9	0,1	29397,9	0,146	46436,6	0,201	72309	0,295	100609	0,413	131939,8	0,576	125137,7	0,554
7	Valgomosios daržovės	206809,7	1,321	275463,7	1,367	367014,2	1,592	445018,8	1,813	320567,2	1,316	242142,5	1,057	221609,8	0,98
8	Valgomieji vaisiai ir riešutai	286578,6	1,831	355193,1	1,763	439733,7	1,908	455872,8	1,857	387252,8	1,59	372598,4	1,627	210966,1	0,933
9	Kava, arbata	35065,7	0,224	35968,9	0,178	44512,5	0,193	57217,7	0,233	58839,5	0,242	67788,8	0,296	73427,8	0,325
10	Javai	236946,3	1,514	248806,9	1,235	524354,3	2,275	563063,6	2,294	596784,9	2,45	594726,3	2,597	593569,1	2,626
11	Malybos produkcija; salyklos	62273,1	0,398	93901,9	0,466	91478,4	0,397	105811,6	0,431	100541,9	0,413	116835,4	0,51	123418,5	0,546
12	Aliejinių kultūrų sėklos	108422,1	0,693	115410	0,573	223860,5	0,971	167727,8	0,683	120491,3	0,495	189660,6	0,828	106044,3	0,469
13	Šelakas; lipai	2553,2	0,016	1912,6	0,009	1288,8	0,006	1720,2	0,007	8121,6	0,033	11691,4	0,051	3907,8	0,017
14	Augalinės pynimo medž.	63,3	0	52,6	0	71,7	0	32,7	0	134,6	0,001	260,7	0,001	231,2	0,001

15	Gyvūniniai riebalai	30006,1	0,192	37609,4	0,187	48925,4	0,212	56433,8	0,23	81950,8	0,336	99463,4	0,434	112746,6	0,499
16	Gaminiai iš mėsos, žuvies	173035	1,106	120204,7	0,597	143834	0,624	164091,6	0,669	152924,5	0,628	159613,1	0,697	184165,2	0,815
17	Cukrus	61967,1	0,396	81303,5	0,403	103574,6	0,449	99089,8	0,404	99424,1	0,408	86251,7	0,377	104410,8	0,462
18	Kakava	62521,8	0,399	74904,9	0,372	82871,1	0,36	98222,5	0,4	107255,6	0,44	106730,1	0,466	116330,8	0,515
19	Gaminiai iš javų, miltų	63428	0,405	78047,3	0,387	113337,7	0,492	128186,1	0,522	149870,9	0,615	152460,1	0,666	157653,8	0,697
20	Produktai iš daržovių, vaisių	30376,8	0,194	41029,1	0,204	47148,4	0,205	51314,4	0,209	50721,8	0,208	57437,1	0,251	67441,9	0,298
21	Įvairūs maisto produktai	107242,1	0,685	123195,9	0,611	141808,5	0,615	166261,8	0,677	169014	0,694	176431,3	0,77	178919,2	0,791
22	Nealkoh, ir alkoh, gėrimai	158445,4	1,012	197228,4	0,979	268508,8	1,165	347153,6	1,414	351364	1,442	270972,4	1,183	279495,2	1,236
23	Maisto pramonės atliekos	203888,9	1,303	200855,9	0,997	229706,3	0,997	235528,6	0,96	211770,6	0,869	213725,4	0,933	215564,2	0,954
24	Tabakas	178358,1	1,14	257585	1,278	258607,2	1,122	319525,6	1,302	363175,1	1,491	338668,7	1,479	385367,8	1,705
25	Druska; siera	28393,6	0,181	44264,1	0,22	55084,9	0,239	68064,5	0,277	41340,5	0,17	40275,5	0,176	31675,2	0,14
26	Rūdos, šlakai ir pelenai	373,8	0,002	190,8	0,001	865,4	0,004	1114,4	0,005	1374,5	0,006	1203,7	0,005	1386,5	0,006
27	Mineralinis kuras	3658953,3	23,379	5099708	25,308	5634456	24,447	5660871	23,064	4297036,5	17,639	3741163,1	16,334	3125255,8	13,824
28	Neorganiniai chemikalai	48417,3	0,309	82611,7	0,41	105024,7	0,456	101626,1	0,414	114389,4	0,47	115686,7	0,505	101033,3	0,447
29	Organiniai chemijos pr.	43580	0,278	62969,4	0,312	73064,7	0,317	57921,4	0,236	61707,3	0,253	90401	0,395	99887,4	0,442
30	Farmacijos produktai	229073,1	1,464	269665,6	1,338	320627,7	1,391	385009	1,569	515647,2	2,117	633678,7	2,767	723384,8	3,2
31	Trąšos	603176,9	3,854	971994,9	4,824	988013,7	4,287	802082,5	3,268	842662,1	3,459	916796,7	4,003	688216,6	3,044
32	Rauginimo ekstraktai	81810,7	0,523	90220,6	0,448	112349,6	0,487	135417,6	0,552	126721,2	0,52	104112,4	0,455	107042,3	0,473

33	Eteriniai aliejai	57451,9	0,367	85536,9	0,424	96354,4	0,418	111129,7	0,453	137506,9	0,564	153243,1	0,669	198495,9	0,878
34	Muilas	35807,1	0,229	52911,6	0,263	65577	0,285	86626,5	0,353	91575	0,376	86909,4	0,379	100784,3	0,446
35	Albumininės medžiagos	34131	0,218	44298,9	0,22	48915,1	0,212	58505,9	0,238	77287,4	0,317	91633,2	0,4	103294,5	0,457
36	Sprogmenys; pirotechnikos	120,5	0,001	121	0,001	230,7	0,001	314,7	0,001	338,8	0,001	411,1	0,002	445,7	0,002
37	Fotografijos	4483	0,029	3570,1	0,018	4233,4	0,018	5073,3	0,021	6809	0,028	14817,2	0,065	16423,9	0,073
38	Įvairūs chemijos produktai	135436,7	0,865	182166,6	0,904	223949,9	0,972	245532,9	1	253827,1	1,042	277362,7	1,211	330204,5	1,461
39	Plastikai ir jų dirbiniai	1002596,1	6,406	1166519,3	5,789	1292767,2	5,609	1385908,5	5,646	1399418,8	5,744	1305478,5	5,7	1373160,7	6,074
40	Kaučiukas ir jo dirbiniai	62454,3	0,399	83056	0,412	93715,4	0,407	104365,2	0,425	108618,9	0,446	105615,6	0,461	118115,9	0,522
41	Žaliaminės odos	18640,3	0,119	21924,5	0,109	18919,7	0,082	22082,7	0,09	25667,6	0,105	26352,3	0,115	20837,8	0,092
42	Odos dirbiniai	17251,3	0,11	22054,8	0,109	31489,4	0,137	48784,8	0,199	45620,1	0,187	37506	0,164	35405,5	0,157
43	Kailiai ir dirbtiniai kailiai	31443,6	0,201	45434	0,225	63200,7	0,274	88119,5	0,359	64573,4	0,265	74634	0,326	51670,9	0,229
44	Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglis	540156,1	3,451	670657,5	3,328	691756,4	3,001	795248,5	3,24	856754,8	3,517	866329,8	3,782	901179,6	3,986
45	Kamštiena ir kamštienos dirbiniai	435,5	0,003	255,4	0,001	501,5	0,002	774,6	0,003	462,4	0,002	542,4	0,002	474	0,002

46	Dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir kiti dirbiniai iš vytelių	2694,2	0,017	2407,2	0,012	2586,8	0,011	2936	0,012	3873,2	0,016	4286,9	0,019	5229,8	0,023
47	Popieriaus atliekos	16061,6	0,103	28761,6	0,143	32488,9	0,141	28454,9	0,116	25076,2	0,103	18424,5	0,08	23098,1	0,102
48	Popierius ir kartonas	211942,4	1,354	256449,6	1,273	292051,8	1,267	292457,7	1,192	301007,1	1,236	261564,4	1,142	259301,1	1,147
49	Spausdintos knygos	68662,1	0,439	77589,8	0,385	81300,1	0,353	90147,2	0,367	87394,9	0,359	90530,4	0,395	91871,6	0,406
50	Šilkas	228,9	0,001	250,1	0,001	294	0,001	532,1	0,002	687,7	0,003	331,5	0,001	479,2	0,002
51	Vilna	56247,6	0,359	63912,3	0,317	60530,3	0,263	65692,9	0,268	77345,2	0,317	72430,2	0,316	87704,6	0,388
52	Medvilnė	21463,8	0,137	20885,1	0,104	23278,1	0,101	30316,8	0,124	26373,9	0,108	23284,2	0,102	26461,2	0,117
53	Kiti augaliniai tekstilės pluoštai	26235,9	0,168	33400,7	0,166	33002,3	0,143	33979,6	0,138	37600,3	0,154	43619,7	0,19	46695,5	0,207
54	Cheminiai elementarieji siūlai	53973	0,345	57987,9	0,288	58370,9	0,253	61594,9	0,251	67014,1	0,275	68773,9	0,3	58374,5	0,258
55	Cheminiai štapelio pluoštai	20333	0,13	22349,2	0,111	23472,6	0,102	22697,6	0,092	75848	0,311	23796	0,104	23826,7	0,105
56	Vata, veltinys	78511,8	0,502	95550	0,474	95133,5	0,413	106816,4	0,435	112503,4	0,462	114357,6	0,499	116646,2	0,516
57	Kilimai	1640,8	0,01	2316,2	0,011	5965	0,026	7937,4	0,032	5404	0,022	4863,8	0,021	6813,9	0,03
58	Specialieji audiniai	6803,7	0,043	8014,3	0,04	9187,2	0,04	8377,2	0,034	8625,2	0,035	8898	0,039	8023	0,035
59	Įmirkyti tekstilės audiniai	10940,4	0,07	12933	0,064	15145,8	0,066	14626,1	0,06	12529,9	0,051	13368,5	0,058	19677,6	0,087
60	Megztinės medžiagos	16436,5	0,105	16165	0,08	19483,2	0,085	19642,6	0,08	25287,8	0,104	28232,2	0,123	30758,3	0,136

61	Megzti drabužiai ir jų priedai	258578,5	1,652	297840,2	1,478	261885,9	1,136	291472,5	1,188	298184	1,224	254031,1	1,109	263661,1	1,166
62	Drabužiai ir jų priedai	280706,3	1,794	318455,2	1,58	347665	1,508	417499,4	1,701	414128,2	1,7	372347,8	1,626	368692	1,631
63	Kiti gatavi tekstilės dirbiniai	102005,6	0,652	113152,8	0,562	134591,8	0,584	146906,1	0,599	155640,7	0,639	155033,3	0,677	162474,8	0,719
64	Avalynė, getrai	22992,5	0,147	31071,8	0,154	48300,5	0,21	120202,1	0,49	116330,8	0,478	71836,3	0,314	65294,8	0,289
65	Galvos apdangalai ir jų dalys	3987,9	0,025	3824,8	0,019	6664,9	0,029	9690,9	0,039	9412,2	0,039	7309,3	0,032	8299	0,037
66	Skėčiai	852,8	0,005	605,2	0,003	752,5	0,003	1002,9	0,004	879,8	0,004	992,5	0,004	1122,1	0,005
67	Paruoštos naudoti plunksnos	339,2	0,002	315,8	0,002	436,2	0,002	436,9	0,002	566,3	0,002	692	0,003	1021,9	0,005
68	Dirbiniai iš akmens	71267,1	0,455	74316,7	0,369	91711,2	0,398	102554,6	0,418	108059,2	0,444	97893,6	0,427	115356,4	0,51
69	Keramikos dirbiniai	22141,1	0,141	24010,8	0,119	38057,4	0,165	55812,4	0,227	44093,6	0,181	31131,2	0,136	34100,1	0,151
70	Stiklas ir stiklo dirbiniai	51295,4	0,328	68353,6	0,339	88511,2	0,384	100965	0,411	113093,2	0,464	120583,8	0,526	123545,9	0,546
71	Perlai	53527	0,342	79205,1	0,393	93517,4	0,406	79547,4	0,324	77309,4	0,317	73265,9	0,32	77798,5	0,344
72	Geležis ir plienas	255502,1	1,633	353007,4	1,752	378753,7	1,643	295230,3	1,203	317670,5	1,304	278588,3	1,216	291731,2	1,29
73	Dirbiniai iš geležies	289864,9	1,852	367073,8	1,822	419152	1,819	464363,7	1,892	492029,3	2,02	505206	2,206	540030,7	2,389
74	Varis ir vario dirbiniai	16821,9	0,107	52134,8	0,259	44335,7	0,192	69219,6	0,282	74863,7	0,307	73728,9	0,322	64056,4	0,283
75	Nikelis ir nikelio dirbiniai	1858,9	0,012	3466,8	0,017	2541,9	0,011	1240,2	0,005	2104,9	0,009	3182,9	0,014	3297,8	0,015
76	Aliuminio dirbiniai	58405,7	0,373	74770,9	0,371	96521,1	0,419	108193,5	0,441	112154,8	0,46	127828,4	0,558	141272,5	0,625
78	Švinas ir švino dirbiniai	7070,3	0,045	7586,1	0,038	7681,3	0,033	5447,1	0,022	5377,9	0,022	5182,8	0,023	4566,9	0,02

79	Cinkas ir cinko dirbiniai	1091,5	0,007	1793,4	0,009	1944,6	0,008	2355,9	0,01	4719,5	0,019	3642,2	0,016	1445,3	0,006
80	Alavas ir alavo dirbiniai	43,1	0	188,2	0,001	116	0,001	159,9	0,001	157	0,001	102,4	0	229,8	0,001
81	Kiti netaurieji metalai	1867,2	0,012	5367,2	0,027	4016,4	0,017	7791,8	0,032	2313,1	0,009	2746,5	0,012	2708	0,012
82	Įrankiai	16243,4	0,104	18422,8	0,091	25791,7	0,112	63657,5	0,259	36682,4	0,151	31803,3	0,139	36056	0,159
83	Dirbiniai iš netauriųjų metalų	52403,8	0,335	61720,8	0,306	78245,7	0,339	99340	0,405	100573,5	0,413	87314,8	0,381	89722,5	0,397
84	Branduoliniai reaktoriai	922494,9	5,894	1242111,9	6,164	1653451,8	7,174	1810319,4	7,376	2124782,4	8,722	1892553,1	8,263	1848124,9	8,175
85	Elektros mašinos	711917,6	4,549	847343,7	4,205	970707	4,212	1111966,2	4,53	1638578,9	6,726	1503704,7	6,565	1463675,7	6,474
86	Geležinkelio lokomotyvai	30925,7	0,198	35565	0,176	12900,4	0,056	21206,5	0,086	27540,6	0,113	15696	0,069	19360,7	0,086
87	Antžeminio transporto pr.	1013218	6,474	1446479	7,178	1373840,8	5,961	1417027,9	5,773	1132757,9	4,65	841024,2	3,672	928586,3	4,108
88	Orlaiviai, erdvėlaiviai	7543,1	0,048	9933,6	0,049	32550	0,141	30148,2	0,123	22696	0,093	24588,7	0,107	33584,7	0,149
89	Laivai, valtys	163696,6	1,046	54297,7	0,269	70415,3	0,306	49982,8	0,204	63988,8	0,263	22383	0,098	23812,1	0,105
90	Optikos prietaisai	251518,9	1,607	319647,4	1,586	397487,9	1,725	425125,9	1,732	496926,5	2,04	518489,7	2,264	570080,4	2,522
91	Laikrodžiai ir jų dalys	5150,2	0,033	6710,1	0,033	9798,1	0,043	12224,8	0,05	14827,2	0,061	13720,4	0,06	13550,2	0,06
92	Muzikos instrumentai	294,7	0,002	462,3	0,002	1086,8	0,005	1223,5	0,005	1912,6	0,008	2197,8	0,01	2622,6	0,012
93	Ginklai ir šaudmenys	7124,7	0,046	6470,3	0,032	8125,8	0,035	8722,4	0,036	4377,3	0,018	6588,5	0,029	11441,5	0,051
94	Baldai; patalynės reikmenys	832756,8	5,321	1027995,2	5,101	1236271,8	5,364	1360751,5	5,544	1557100,2	6,392	1623342,9	7,088	1745067,9	7,719

95	Žaislai, žaidimai	42262,5	0,27	55464,6	0,275	62968,1	0,273	64115,4	0,261	75132,6	0,308	67810,1	0,296	80813,9	0,357
96	Įvairūs pramonės dirbiniai	35908,7	0,229	49215,3	0,244	65585,4	0,285	77874,2	0,317	80869,4	0,332	73915,3	0,323	73141,3	0,324
97	Meno kūriniai	419,6	0,003	563,6	0,003	641,2	0,003	1335	0,005	713,6	0,003	1336,1	0,006	4370,9	0,019
YY	Kitos	17976,2	0,115	53525	0,266	66933,3	0,29	62900,2	0,256	52435,4	0,215	56124,9	0,245	73281,8	0,324

**PRIEDAS 3 RODIKLIAI NAUDOJAMI KORELIACIJOS ANALIZEI ATLIKTI (PARENGTA PAGAL LIETUVOS STATISTIKOS
DEPARTAMENTO DUOMENIS)**

Ketvirčiai	Eksportas, tūkst. Eur	Importas, tūkst. Eur	Darbuotojų skaičius, asm.	Darbo užmokestis (mėnesinis), Eur	Materialinės investicijos to meto kainomis, tūkst. Eur	Tiesioginių užsienio investicijų pajamos, tūkst. Eur
2011K1	158594	72423	21348	505	11829	164
2011K2	175633	78392	22022	512	11286	166
2011K3	171150	78324	22354	516	15308	175
2011K4	167942	84492	22217	519	12091	188
2012K1	172149	80511	22467	508	7281	133
2012K2	176873	87372	23148	514	11472	139
2012K3	168779	88110	23201	529	18182	140
2012K4	177044	85770	23017	535	12618	193
2013K1	183985	86404	23088	536	8262	194
2013K2	201146	90671	23515	561	10044	227
2013K3	200549	96622	23369	579	19356	237
2013K4	213279	102005	23292	594	16539	237
2014K1	208692	105445	24483	589	11078	244
2014K2	223408	121360	25255	602	12224	264
2014K3	211582	119651	25337	615	15057	267
2014K4	217409	120690	25288	625	14902	274
2015K1	211481	114089	25714	618	11932	279
2015K2	220622	123089	25772	639	11232	279
2015K3	216057	125931	25730	663	13580	280
2015K4	222999	126352	25632	683	20878	288
2016K1	223055	124236	25590	686	8876	264
2016K2	235065	143920	25718	724	10114	257
2016K3	225349	137706	25638	756	11214	264
2016K4	223414	136684	25245	767	15037	280